

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

KATOLSK MAGASIN FOR
RELIGJØN OG KULTUR

02/2022

ST. OLAV

VÅR MENIGHET:
**ST. JOHANNES
I OSLO**

UKRAINA

**Bombede kirker
– styrket tro**

11
Tema:
Ukraina

Nº 02/2022

Innhold

Leder	3
Biskopen har ordet	4
Min tro: Sedem Abla Stefenu	6

UKRAINA 11

Samtaler med ukrainere: Galyna Kisil (36) og Uliana Kisil (35) fra Lviv	12
Samtaler med ukrainere: Nadyia Biletska	14
Biskop Bohdan Dzyurakh: – Putins mål er å utslette Ukraina	16
Caroline Serck-Hanssen: Den ortodokse kirkens stilling i Ukraina	18
Janne Haaland Matlary: Ukraina viser vesten dets verdier	22

Portrett: Dagfinn Føllesdal	24
Kirkevandring i Roma med Kristin B. Aavitsland	28
NUK: Ildsjeler i 75 år	30
Anagni: Historie, skjønnhet og en sviende lusing i pavenes by	32
Vår menighet: Johanneskirken i Groruddalen	34
Signert	41
Hva er den synodale vei?	42
Serie: De kom og ble	44
Aktuelt: «Gud fornekter ingen av sine barn»	49
Serie: Sannhetsserum	50
Kunst: Andy Warhol	52
Guds ord	56
Katolsk profil: Gotthard Staveland	57
Abortbråk i USA	62
Aktuelt: Norge rundt	64
Aktuelt: Verden rundt	66
Caritas	68
Salmenes bok 2: Tilværelsens ufattelige litenhet	70

34
Vår menighet: Johanneskirken
i Groruddalen

«Det er altså all grunn til å intensivere krigføringen fra vestlig side nå. Drar dette ut og blir en lavintensitetskrig igjen, vinner Vesten/Ukraina ikke.»

JANNE HAALAND MATLARY, SIDE 23

Min søndagsmiddag: Ukrainsk rødbetsuppe	72
Klostertanker: Døden som får livet til å skinne	74
Betraktninger: «Folkekirken» – en kirke for folket?	76
Møte med forfatteren: Biskop Erik Varden om boken <i>Entering the Twofold Mystery – On Christian Conversion</i>	80
Møte med oversetteren: sr. Anne Bente Hadland om boken <i>De 21 – en reise i de koptis- ke martyrenes fotspor</i>	84
Møte med forfatteren: Clemens Saers om boka <i>Lærer på liv og død</i>	86
Debatt: Tilsvar til Magdalene Thommasen	89
Bokomtaler	90
Klipp	93
Aktuell profil: Ane Ugland Albæk	94
Nytt om navn:	95
Utgangsort: Jan Erik Rekdals <i>Fem dikt om bønn</i>	98

52
Kunst: Andy Warhol

Desinformasjonens altergutter

En rådgiver i Civita – den liberale tanke-mien som formidler «kunnskap og ideer som er tankevekkende og utvider rommet for den politiske debatt» – gikk i midten av mai hardt ut i avisen Vårt Lands spalter. Rådgiveren beskyldte pave Frans for ikke bare å formidle russisk propaganda og være en «geopolitisk analfabet», men også for å støtte det onde i krigen mellom Russland og Ukraina.

BAKGRUNNEN FOR DEN overspente Civita-tiraden? Et intervju pave Frans ga til den italienske avisen *Corriere della sera* i begynnelsen av mai. Der blir paven bedt om å reflektere over grunnene til og bakteppet for krigen. Han tenker høyt og nevner blant flere ting at Russlands raseri kan skyldes at «NATO har bjeffet ved Russlands dør.»

Utsagnet er ikke spesielt oppsiktsvekkende hvis det leses som det det er, en observasjon og et mulig argument i forsøket på å forstå Russlands motiver. Det deles av mange såkalte realister i internasjonal politikk. Men Civita-rådgiveren velger en bevisst feiltolkning: å se utsagnet som et normativt argument og en normativ slutning. Og dermed bærer det av sted med beskyldninger, desinformasjon og forvrengninger.

DA BLIR DET SÅ GALT som det kan få blitt, for er det noe paven og Vatikanet har vært tindrende klare på siden dag én av krigen, så er det i fordømmelsen av Russlands aggresjon og brutale krigføring og de lidelser den har påført uskyldige mennesker.

En som er atskillig mindre desorientert enn Civita-rådgiveren, er psykologen Maria Jordet.

Hun har fulgt godt med. I et tilsvarende svar til Civita i Vårt Land skriver hun at Civitas innlegg ikke er til å begripe. «Fra dag én har pave Frans gjort det klart at han fordømmer krigen i Ukraina – og enhver krig», skriver hun og nevner at paven allerede den 25. februar oppsøkte den russiske ambassadøren i Roma for å uttrykke sin bekymring.

SIDEN HAR PAVEN og Vatikanet gjort alt annet enn å ligge på latsiden. Den voldelige aggresjonen mot Ukraina er karakterisert som «umenneskelig og ugudelig». Paven har sendt

sine toppfolk til Ukraina der de har møtt flyktninger, politikere og feiret messer. Paven har besøkt krigsskadede barn på sykehus i Italia, holdt fredsgudstjenester og benyttet så å si enhver offentlig anledning de siste månedene til å appellere om fred, be for fred, for det ukrainske folk – og fordømme krigshandlingene.

Tirsdag den 22. mars holdt den ukrainske presidenten Volodymyr Zelenskij en tale til det italienske parlamentet. Han åpnet talen med å si at han nettopp hadde snakket i telefonen med paven, og at paven hadde sagt ham «svært viktige ord». Zelenskij sa at han snakket med paven om det ukrainske folkets motstand «som ble til en armé da det sto ansikt til ansikt med ondskaperen».

Zelenskij viste også til samtalen med pave Frans i sin offisielle Twitter-konto: «Pratet med @Pontifex. Fortalte Hans Hellighet om den vanskelige humanitære situasjonen og de russiske troppenes blokade av humanitære korridorer. Den hellige Stols meglerrolle for å få slutt på menneskelig lidelse vil bli satt pris på. Takket for bønner for Ukraina og for fred.»

I EN TALE TIL studenter ved Gregoriana-universitetet i Roma nå i slutten av mai, viste paven igjen til krigen i Ukraina og dens «enorme tragedie, som den verste konsekvensen av menneskelig, individuell og systemisk destruktivitet».

Og både pave Frans og hans kuriekardinal Kurt Koch har vært usedvanlig skarpe i sin kritikk av overhodet for det russiske ortodokse Moskva-patriarkatet. Pave Frans har rett ut oppfordret patriark Kirill til ikke å gjøre seg til «Putins altergutt».

I denne utgaven av St. Olav magasin vil du finne stoff om og med ukrainere og Ukraina. Forhåpentlig til opplysning og informasjon – og ikke til desinformasjon. Nei, oppgaven med å være desinformasjonens altergutter får andre ta seg av. •

HANS ROSSINÉ

Redaktør

57

Katolsk profil:
Gotthard Staveland

44

Han kom og ble: Kebraab fra Eritrea

Et liv i frihet

Da Gunnel Vallquist for mange år siden gav meg sin *Dagbok från Rom* med opptegnelser fra Det annet vaticanskonsil, inskriberte hun det på latin med et sitat fra Galaterbrevet: *Qua liberate liberavit nos Christus*. Erik Gunnes oversatte uttrykket slik: ‘Til et liv i frihet er det Kristus har frigjort oss’ (Gal 5:1). Begrepet frihet er grunnleggende for Det nye testamente. Men hva er frihet?

Da Peter, etter å ha latt hele Jesu liv passere revy i lyset av oppstandelsen, skulle beskrive hvem Herren var for romeren Cornelius, sa han: ‘Han gikk omkring og gjorde vel og helbredet alle som var falt i djevelens makt’ (Apg 10:38). Vi kjenner eksempler fra evangeliet på syke som var åpenbart besatt: den gale i Gerasa som selvskadet (Mk 5:1-20); pjokken som en ånd kastet ‘i ilden eller i vannet for å gjøre ende på ham’ (Mt 17:15). Allikevel, når Herren *frigjør* fra det onde, er det helst ved å tilgi synd. Ja, han sier til den lamme som ble heist ned gjennom taket, at sykdom iblant gir somatisk uttrykk for et sjelelig illebefinnende (Mk 2:1-12).

PERSPEKTIVET UTFORDRER. Vi er knyttet til moderne, sekulære forestillinger om autonomi. Vi innrømme ugjerne, for oss selv eller andre, at noe gjør oss ufrie. Og hva med begrepet ‘synd’? Er det ennå del av vårt aktive ordforråd?

Bildet av fangenskap i møte med tilbudet om frihet utløste heftig debatt alt på evangeliets tid. Jesus

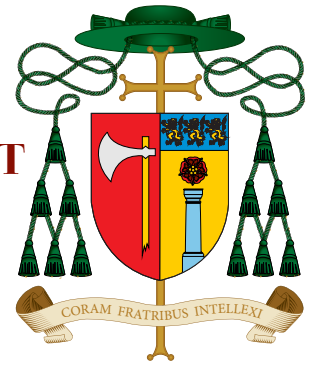
sa ‘Sannheten skal gjøre dere fri’. Hans publikum utbrøt ‘Vi er av Abrahams ætt og har aldri vært slaver for noen!’ Jesus fortsatte ‘Enhver som synder er syndens slave; men [...] dersom Sønnen setter dere i frihet, blir dere virkelig fri’ (Jh 8:31-58). Vi er her ved hjertet av påskeevangeliet.

Fristelsen består i å betrakte Påsken som en *happy ending* på en film som så ut til å slutte trist. Han er ikke død allikevel! De som var lei seg tørker tårene! Kan vi da sukke lettet, tømme popcornrestene ut i komposten og fortsette som vanlig? Nei. Det kan vi ikke. Ved Påsken er *alt* forandret. Også våre lenker er brutt. Spørsmålet er: Hva gjør vi med vår frihet, hvis vi først har valgt å motta den?

DET DREIER SEG OM MER enn selvforbedring. En kristen er ikke først og fremst et bedre menneske. Han eller hun er et nytt menneske. Det motsatte av synd er ikke dyd. Det motsatte av synd er frihet. Frihet har Kristus vunnet for oss. Dyd er en frukt av den friheten, ikke omvendt.

‘Til et liv i frihet er det Kristus har frigjort oss.’ Paulus legger deretter til: ‘Stå da fast, og la dere ikke på ny binde under trelleåket’ (Gal 5:1). Påsken mobiliserer oss. Den utgjør begynnelsen på en ny eksodus, en utmarsj fra alt i våre liv som blokkerer livet i Kristus, han som er for oss det lovede land – en utmarsj, altså, fra ødeleggende avhengighet, fra adferd som degraderer oss eller andre, fra alle

BISKOPEN HAR ORDET

ting i vår tilværelse som, til tross for våre beste hensikter, hører døden og mørket til.

I DEN KATOLSKE KIRKES KOLLEKTBJØNN på 1. påskedag ber vi om å 'oppstå til livets lys ved å fornyes i [Guds] ånd'. Det var for å gjøre dette mulig at Kristus utholdt en skrekkelig kamp for vår skyld. Det var derfor han, 'den fagreste blant menneskenes barn' (Salme 45:2), lot seg så ille skamfere 'at han ikke så ut som et menneske', slik vi leser på Langfredag i Jesajas profeti (Jes 52:14).

Seieren han vant er for alle, slik Cornelius erfarer. Men vi må alle fritt velge om vi *vil* la den utspille seg i våre liv.

Det rører meg når vi leser, påskemorgen, om likklærne i graven, særlig om svetteduken Johannes fikk se. Den 'lå sammenfoldet et sted for seg selv' (Joh 20:6-7). Denne talende detalj lar oss forestille oss Livets Herre idet han stiger ut av døden med ordnet ro og legger døden fra seg, pent brettet lik en pysjamas han ikke lenger har bruk for.

HAN SETTER OGSÅ OSS I STAND til å oppstå fra døden, stort sett uten eksplosive gester. Åndens liv i oss er lik alt annet liv. Det utfoldes ved organisk vekst, nesten umerkelig. Men veksten er sikret; for hvetekornet, kastet i jorden en gang for alle, utfolder seg i bugnende grøde. Lar vi oss styrke ved grøden og selv bli del av den, kan våre liv,

i enhet med Kristus, bli til næring for verden. Det er vår livsoppgave, dypest sett; alt annet har kun med omstendigheter å gjøre. Paulus formaner oss: 'Kristus vårt påskelam er ofret. La oss derfor holde høytid med renhets og sannhets usyrede brød' (1 Kor 5:7). Ja, det skal vi vel gjøre, befridd som vi er til å leve fritt i tid og evighet. •

+ fr Erik Varden

+Erik Varden
Biskop av Trondheim

GJENNOM GUD (OG NUK) blomstrer lidenskapen

– Ikke gi opp ungdommen! Er det noe Sedem Abla Stefenu engasjerer seg for, så er det nettopp det.

TEKST OG FOTO: LINDA THERESE UTSTØL

Sedem Abla Sefenu jobber som kommunikasjonsansvarlig i Norges unge katolikker. Hun forteller at hun alltid har vært interessert i det kreative, men at det var gjennom lokallaget Missionary Families of Christ – Youth hun skjønnte det var noe det var bruk for i Kirken.

– Jeg tror det er vanlig å tenke at man kun kan bidra i kirken hvis man kan spille et instrument, synge eller tenker på å jobbe i kirken i fremtiden. Men selv hvis man føler at man ikke har et spesielt talent, kan alle finne sin måte å bidra med det de har. Det er viljen som trengs først og fremst, så finner man sin plass og kanskje et skjult talent etterhvert.

LEK OG ALVOR

MFC Youth er tilknyttet St. Olav Kirke i Oslo, en kirke Sedem har tilhørt hele livet. Hun har hatt en katolsk oppdragelse, eller det vil si, moren er katolikk, faren er protestant, men det var moren som tok styringen på kirkevalget.

– *Hvordan har det vært som barn, at foreldrene tror forskjellige ting?*

– Det har ikke plaget meg, annet enn at jeg gjerne har villet ha med pappa i kirken oftere enn bare ved store begivenheter som førstekommunion og konfirmasjon. Men selv om foreldrene mine tilhører to forskjellige retninger, deler de likevel det samme grunnlaget.

– *Har du noen gang lurt på om protestantismen er noe for deg?*

– Det har alltid vært det katolske, hele veien. Jeg har følt meg veldig trygg på det, men det har jo vært en utvikling. Når man er barn er man liksom bare med, så begynte jeg med ministrering litt sånn tilfeldig da jeg var 7 år. Jeg syntes det var mye bedre enn å ikke se noe som helst fordi de på benkeradene foran meg sperret utsikten! Jeg var også veldig aktiv i katekese og barnegruppa i lokallaget,

hvor det var mye gøy og lek, jeg husker det var premier for å lære Fader Vår utenat. Men det var rundt konfirmasjonstiden at troen utviklet seg til noe jeg etter hvert ble veldig sikker på. Her spilte leir en stor rolle. Det fellesskapet jeg fikk der, bekreftet på mange måter at jeg var på riktig sted. Da jeg ble konfirmert, var det hverken penger eller festen som var hovedmotivasjonen for meg, men at jeg virkelig trodde.

– *Hva vil du si er viktig for troen din?*

– Sakramentstilbedelse betyr mye for meg. Det er da jeg får fri fra tankene mine og kan ha fullt fokus på Gud.

MENTAL FORBEREDELSE

– *Har du noen tips til sakramentstilbedelse, hvordan gjør man det?*

– Det er viktig å være mentalt forberedt. Det kan dessuten være fysisk krevende siden man helst skal knele under hele tilbedelsen. Ellers er det bare å prøve. Det er ingen fasit på hva du skal tenke på når du er der inne. Hvis du ikke har noen spesiell tanke eller bønn i hjertet, er det egentlig bare å nyte stillheten. Det er også ofte da du kan få svar på ting eller oppleve at noe blir løftet av skuldrene dine. Det er en veldig fin opplevelse å se på Jesus i hostien.

– Jeg liker også godt lovsang og syns *Adoremus* har en veldig fin blanding sanger. Jeg liker musikk med litt kraft og soul i som Tasha Cobbs, Koryn Hawthorne, Kirk Franklin og band som Hillsong og North Point Worship. Dessuten liker jeg å bruke kroppen under lovsang. Man har fått hele kroppen fra Gud, så hvorfor ikke bruke den til å prise Ham?

– *Tenker du at kreative uttrykk også kan være en form for tilbedelse?*

– Jeg tror ikke jeg hadde jobbet med det jeg gjør om det ikke hadde vært tilfelle. Det er gjennom Gud lidenskapen min for det ►

MENINGSFULLT ARBEID:
Sedem har jobbet med feiringen
av NUKs 75-årsjubileum i år.

TILBEDELSE: Når hun tenner lys og går til sakramentsstilbedelse får Sedem fri fra tankene sine og kan ha fullt fokus på Gud.

Sedem Abla Sefenu

Født: 28.04.1998, Oslo Norge

Bor: Furuset

Kommunikasjonsansvarlig for NUK

Har spilt håndball i ca 12 år, og spiller i dag for Ellingsrud IL Damelag, 3. divisjon.

Favoritthelgen: Sta. Bernadette Soubirous

kreative har blomstret, og det kreative er definitivt en hyllest til Gud og en måte å fremme Hans ord på.

LEIR

For Sedem har fellesskapet i NUK vært viktig. Når hun promoterer organisasjonens mange arrangementer, vet hun hvor avgjørende de kan være. Selv gikk hun på Ruseløkka skole hvor hun var den eneste praktiserende katolikken i klassen.

– Det var ikke et tema vi snakket mye om utover «jeg er kristen» og that's it, men jeg følte meg litt annerledes. Jeg visste jo at jeg var den eneste som dro i kirken hver søndag. Da var det ekstra fint med den «andre skolen»; katekesen, lokallaget og leir. Gjennom kirken har jeg fått vennskap for livet, uten dem kunne jeg hatt et helt annet liv.

Sedem har vært leder på NUK-leir flere ganger.

– *Hvordan er det å møte mennesker gjennom lederrollen?*

– Det er veldig gøy og veldig krevende. Vi er jo alle mennesker og det er ikke like lett å åpne seg opp til alle. Når du er med som leder,

har du ansvar for å være et godt forbilde. Og når jeg sier godt forbilde, så er det ikke at man skal være «perfekt». Det er viktig å vise ydmykhet, vise at jeg er et menneske som gjør feil, men at jeg fortsatt er i kirken allikevel. Man går ikke fra Gud på grunn av alle de dumme tingene man har gjort eller sagt.

– Som leder lærer du at du ikke kan dømme folk, man kan ikke gi opp folk, heller ikke de som er litt vanskelige. Man blir flinkere til å være tålmodig, og slik får man oppleve at deltakerne blomstrer. Alle har plantede frø i seg, ved å gi hverandre næring og tid, vokser det frem noe vakkert. Ofte kan det være at de mest rampete egentlig bare trenger mer ansvar, da tar de det veldig seriøst. Med slike erfaringer vokser man selv som person også. Man lærer veldig mye fra deltakere, spesielt hvordan man skal vise omsorg, ta være på de yngre og være medmenneske. Også er det selvsagt ekstra gøy å være leder når man merker man har påvirket livet til deltakerne på en positiv måte, når de husker deg fra år til år, eller når de får lyst til å bli ledere selv.

Noe av det viktigste for Sedem er å gi stressa ungdommer et større perspektiv på livet. Hun forteller at mange opplever mye press og de samme problemene hun selv vokste opp med. Spesielt for jentene handler det om selvtillit og ensomhet.

– De føler seg utafør i den «vanlige verden», det er vanskelig å passe inn, og slitsomt å være del av en «popularitet-kultur». Når jeg får mulighet til å snakke med jentene, er det viktig for meg å få frem at «du er god nok som du er», «du er ikke alene» og at kirken også er et fellesskap. Noen ganger er det kanskje ikke meningen man skal gjøre alt for å passe inn i den «vanlige verden». Alle vil ha en tilhørighet og bli sett. Det er tøffe valg man blir konfrontert med, spesielt som ung katolikk, men det er viktig å minne dem på at alt dette går over. Det går som regel bra, selv om noe kan føles ille nå. Og kirken har alltid både plass og bruk for deg!

Sedem oppmuntrer ungdommer til å bidra i kirken.

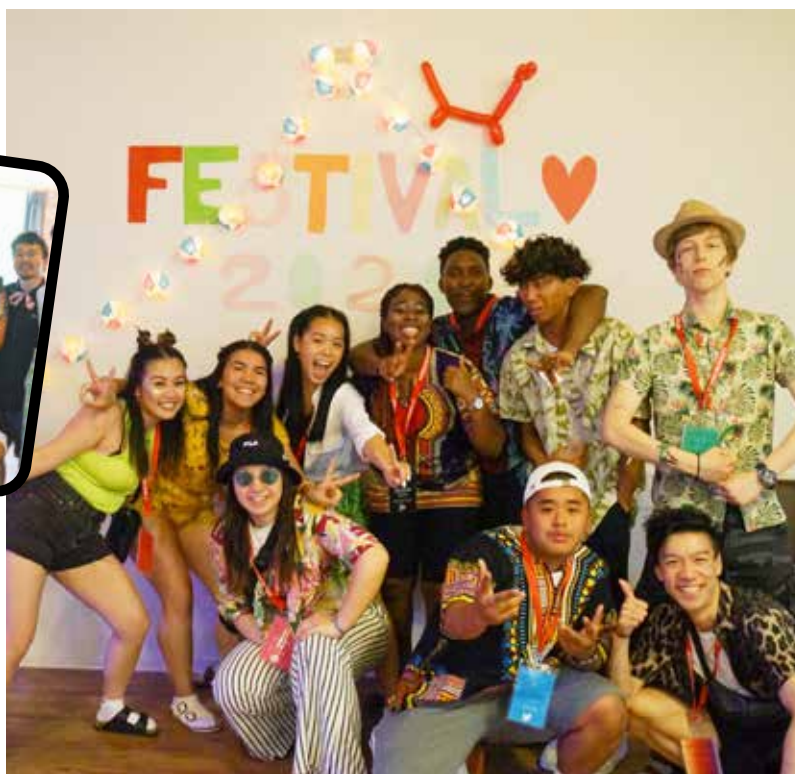
– Det er jo ikke vi ansatte som egentlig driver dette fremover, det er på grunn av ungdommene at NUK eksisterer.

VISUELL KOMMUNIKASJON

Sedem endte opp med å ta samme utdanning som en av lederne hun selv så opp til som ung. Etter studiespesialisering med formgivningsfag på Elvebakken videregående skole, tok hun en bachelor i visuell kommunikasjon på Universitetet i Sørøst-Norge. Hun sier det har vært en trygg start på arbeidslivet å få jobb i NUK, som hun kjenner så godt.

«Alle har plantede frø i seg, ved å gi hverandre næring og tid, vokser det frem noe vakkert. Ofte kan det være at de mest rampete egentlig bare trenger mer ansvar, da tar de det veldig seriøst.»

SAMLINGER: Som leder på leir lærer man hvordan vise omsorg og være et godt forbilde.

– Kan du fortelle litt om jobben du gjør, hva er dine inspirasjonskilder?

– Jeg jobber mye med promotering henter ofte inspirasjon fra konsert- og eventplakater. De er jo laget for å skape forventning og for å trekke folk. Ellers bruker jeg Instagram og sjekker ut andre kristne «creators». Det er masse å finne på nettet, det viser at det er mange utforminger man kan prøve seg på. Det er ikke én standard alle MÅ følge.

– Henter du helst inspirasjon fra andre kristne?

– Når det kommer til spesielle anledninger som påske, gjør jeg det. Litt fordi jeg vil gjøre det «riktig». Noen kan tolke det til noe helt annet enn det du egentlig hadde tenkt, så man må være åpen for at andre ser ting du ikke ser.

– Kanskje du kan ta oss med på prosessen rundt plakaten(e) du laget til NUKs påskeleir?

– Det startet med at jeg gikk inn på nettsiden Behance.net, en type åpen portfolio hvor kreatører kan vise frem sine prosjekter. Jeg kom over en plakat til en museumsutstilling hvor de brukte sort-hvitt bilder i kontrast til sterke farger. Jeg valgte det som utgangspunkt, fant frem bilder fra digital påskeleir, gjorde dem sort-hvite og jobbet frem den samme looken. Så valgte jeg gult – påske. Jeg tenkte runde former bringer med seg en rolig stemning, som i en viss forstand speiler den stille uken. Skarpe kanter kunne gitt en annen opplevelse av bildet, gjort det mer anstrengt. Ved å velge sort-hvitt blir det ikke så mye fokus på bildet i seg selv, men når du legger på farge, trekker du samtidig frem bildet uten at

det skriker etter oppmerksomhet for mye. Det var litt mer eksperimentelt enn det jeg vanligvis gjør, men det var gøy og jeg ble fornøyd. Og det er jo akkurat det jeg vil, bli utfordret og ikke jobbe med det samme hele tiden, men ta det til nye høyder.

NUK 75 ÅR

Sedems arbeid fremover skulle egentlig ha dreid seg om å promotere sommeraktivitetene, men hun forteller at påmeldingslistene og ventelistene for leir allerede er fylt opp. Heldigvis dukker det opp andre store begivenheter i sommer.

– Akkurat nå sitter jeg og jobber med første episode av en youtube-serie som heter «Mitt NUK-minne», hvor vi har samlet prester som skal fortelle om sin tid som ungdomsprest. Det kommer til å bli noen episoder i løpet av året for å feire at vi har blitt 75 år. Det er en mulighet til å se igjen kjente fjes og fremme de eldre som har vært aktive og bidratt tidligere. Slik kan vi også presentere den eldre generasjonen til den nye generasjonen. Og det vil sikkert være mye gjensynsglede hos de som kjenner dem igjen fra leir. Vi skal dessuten ha festival fra 8. til 10. juli ute på Mariaholm. Mariaholm er der vi har nesten alle NUK-arrangementer, så det er et kjent sted for veldig mange. Alle har et minne fra Mariaholm, hvis de ikke har det, så har de nok nettopp startet i NUK. Festivalen er åpen for alle som kjenner til NUK, er med i NUK eller har hatt NUK i livet sitt på et eller annet tidspunkt. Alle aldre er velkomne. •

Insta-inspo

- prochurchmedia
- crtchurch
- barituscatholic
- worshipandcreative
- dngcreative
- designbyreuben
- caseyparis
- purposedesign_

KRISTEN INSPIRASJON: - Det kreative er definitivt en hyllest til Gud og en måte å fremme Hans ord på.

EKTE BIVOKSLYS

Fra 3,-

RØKELSESKAR

329,-

PILEGRIMSKRUKKE

278,-

SAMME BESTSELGENDE RØKELSE I HELT NYE FORPAKNINGER!

ABBey	Kr 65,-
CATHEDRAL	Kr 65,-
BASILICA	Kr 75,-

NYHET!

DE 21 - EN REISE I DE KOPTISKE MARTYRENE'S FOTSPOR

DEN KOPTISKE KIRKE, «martyrenes kirke», har bevart den tidlige kirkes tro og liturgi. Det fikk den prisbelønte forfatteren Martin Mosebach erfare på sin reise i Egypt, der han besøkte familiene til de 21 koptiske fremmedarbeiderne som 15. februar 2015 kaldblodig og sirlig regissert ble halshugget av IS - knelende i oransje kjeledresser på en strand i Libya. Mosebach gir oss en litterær og sterk reiseskildring fra Øvre Egypt der han vandrer i martyrenes fotspor og opplever den hardt prøvede koptiske kirkes levende tradisjon.

389,-

FOTO: REUTERS/SERHII NUZHNIENKO

UKRAINA

Før Russlands brutale krig mot Ukraina startet den 24. februar bodde det rundt 44 millioner mennesker i landet. Ifølge FN har 5,2 millioner ukrainere flyktet til utlandet, over syv millioner er internt fordrevne. En million sivile skal være evakuert til Russland. Norge har mottatt rundt 18 000 søknader fra ukrainske asylsøkere.

På de neste sidene møter du tre ukrainske flyktninger i Norge og den ukrainske eksarkaten for Tyskland og Skandinavia, biskop Bohdan Dzyurakh. Du kan lese om krigens religiøse bakteppe og hvor viktig tro, mot og patriotisme er. ►

SAMTALER MED UKRAINERNE

Galyna Kisil (36) og Uliana Kisil (35) fra Lviv

TEKST OG FOTO: MARTA TOMCZYK-MARION

? Bor dere her fast eller midlertidig?

GALYNA: Jeg kom hit 3. mars sammen med min svingerinne Uliana, og barna våre. Først tok mannen min oss med til Polen, så reiste vi fra Krakow til Norge med fly. Vi opplevde mange ganger at bombealarmer gikk i Ukraina. Det var tungt og skremmende. Vi bestemte oss for å ta med barna og reise hit. Vi bor i Oslo sammen med min søster – p. Myron Kuspys kone. Hvor lenge vi blir her, vet jeg ikke ennå.

? Hvordan trives dere her?

ULIANA: Vi har det bra her, men den første måneden

var tøff. Jeg ringte mannen min hele tiden, og sa at jeg orker ikke dette, at jeg vil tilbake til Ukraina. Men han sa: «Bli i Norge! Der er du trygg. Vær tålmodig.»

? Er mannen din fortsatt i Ukraina?

GALYNA: Ja, han er permanent i Ukraina, men noen ganger frakter han humanitær hjelp og da besøker han oss. En lov sier at far til tre eller flere barn kan reise eller forlate landet.

ULIANA: Mannen min kan ikke komme hit, for vi har bare to barn og loven gjelder derfor ikke for ham.

? Hvordan trives dere i den katolske kirke i Norge?

ULIANA: På søndag går vi til den ukrainske messen i St. Hallvard kirke i Oslo. Men på dager da denne messen ikke feires, kommer vi vanligvis til polske messer. Vi forstår det polske språket litt.

? Er det annerledes enn i kirken i Ukraina?

ULIANA: Når vi kommer til den ukrainske messen føler vi oss liksom hjemme – vi har vår egen liturgi og vårt eget språk. Når vi går til messe på

et annet språk – også polsk – oppleves det som litt annerledes.

? Fikk dere noen støtte fra Kirken i Norge?

ULIANA: Pater Myron åpnet sitt hjem for oss, og det var en stor støtte! Vi får også økonomisk hjelp fra de norske myndigheter, vi har status som flytninger. Å reise med offentlig transport er gratis for oss. Kommuner og ulike organisasjoner arrangerer også ulike aktiviteter og møter som vi eller våre barn kan være med på.

GALYNA: Allerede da vi satt i bussen kom noen bort til oss og sa: «Vi støtter dere». Vi føler oss ikke som i fullstendig eksil, men at vi er hjertelig velkomne. Når vi deltar i demonstrasjoner mot krigen foran Stortinget eller den russiske ambassaden, opplever vi at mange nordmenn gir oss tegn på støtte. Noen av dem deltar også i disse demonstrasjonene.

? Har krigen påvirket deres tro?

GALYNA: Vår tro er sterkere nå. I Vest-Ukraina står religionen sterkt, mange mennesker går i kirken. Den østlige delen av Ukraina er mer ateistisk.

? Oppfyller kirken sin pastorale rolle i Ukraina under krigen?

GALYNA: Mange flyktninger som kom fra Øst-Ukraina til oss i Lviv fikk mye støtte av kirken, både materiell og psykologisk hjelp. De rømte ved kirkens hjelp og gjennom dens kontakter. Kirken hjalp dem med å finne ly i Lviv, til å komme seg videre til Polen, slik at de kunne reise til Norge.

? Hva tenker dere om Kirkens fremtid i Ukraina?

GALYNA: Jeg er sikker på at Kirken vil vokse og blir sterkere. Mange mennesker forenes nå i bønn gjennom streaming på nettet. Kirken har en forenende funksjon i Ukraina.

ULIANA: Hver dag klokken 21.00 blir rosenkransen bedt på ukrainsk på Instagram. Det er veldig viktig for oss at vi ber sammen, at det for eksempel er 6 personer på en lenke, og 30 000 koblet via Instagram.

? Dere har selvfølgelig kontakt med familier i Ukraina. Hvordan lever de i det daglige?

ULIANA: Vi kommer fra Vest-Ukraina, og hos oss har det hittil vært ganske rolig. Folk er vant til at bombealarmene går. Noen ignorerer dem til og med. Moren min bor i en landsby nær Lviv og hun sier at hun ikke hører bombealarmer. Hun lever sitt normale liv. Men hvis du kommer til Lviv med et sykt barn og den medisinske behandlingen er i gang når bombealarmen går, blir alt avbrutt og alle må ned i

kjelleren eller tilfluktsrom. Derfor er det noen ganger svært vanskelig.

Det må imidlertid sies at myndighetene i Lviv prøver å hjelpe folk, også ved å avlede tankene deres fra krigen og gi dem litt avlastning. De arrangerer konserter i gatene og ønsker på den måten å gi en følelse av normalitet også for flyktningene fra Øst-Ukraina.

? Hva er din viktigste bønneintensjon i dag?

GALYNA: Hver kveld ber vi sammen med barna om fred og ro. Men barn er barn og ønsker ikke alltid å be. De maser. Men når vi sier til dem at noen barn nå sitter i tilfluktsrom i Ukraina, hører vi umiddelbart: "Ok, la oss be!" Da blir det slutt på naggingen.

? Hva forventer dere av Norge og kirken?

GALYNA: Fra Norge trenger vi økonomiske støtte slik at vi kan bo her en stund. Fra kirken og de troende trenger vi bønn. Gjennom bønn uttrykker vi takknemlighet for at vi er trygge og at vi kan være her.

Vi er heldige som bor i Oslo hvor vi har en ukrainsk prest. Det hadde vært flott å kunne møtes for eksempel i menighetslokaler, lese Bibelen og snakke om det.

Da vi var på ankomstsenteret i Råde ville p. Myron komme og besøke flyktningene fra Ukraina, han ville støtte og snakke med dem, men han ble stoppet av Røde Kors, som er en sekulær organisasjon. Dessverre er p. Myron blitt fullstendig blokkert og får ikke besøke disse personene der. Det er synd, for ukrainske flytninger trenger åndelig støtte og samtale. Dette er spesielt viktig for dem som ikke er kommet hit med familien sin, men står alene.

Jeg kjenner en person som kom fra det østlige Ukraina, gikk gjennom senteret i Råde og deretter ble sendt til et sted hvor det ikke er noen prest og ingen kirke. Ukrainere er mye mer knyttet til sin religion, til sine prester og til sin liturgi enn nordmenn. Det er trist at noen ikke forstår det.

? Hva skal jeg ønske for dere?

ULIANA: At vi skal få fred i landet vårt og komme tilbake til et normalt liv. Selv om vi bor her i et trygt land, kan vi liksom ikke nyte det fullt ut, fordi vi hele tiden tenker på hva som skjer i hjemlandet vårt. Å sette livet på vent og være usikker om fremtiden er utmattende. Vi skulle ønske at det snart tok slutt! •

«Selv om vi bor her i et trygt land, kan vi liksom ikke nyte det fullt ut, fordi vi hele tiden tenker på hva som skjer i hjemlandet vårt.»

Nadyia Biletska

Nadyia Biletska (60) kommer fra Novoyavorivsk, en by i Lviv Oblast i Vest-Ukraina. Når krigen er over, vil hun tilbake.

? Når kom du til Norge?

– Jeg dro fra Ukraina med mine to barnebarn og min svigerdatter den 5. mars. Vi ankom Norge via Polen og Danmark den 7. mars. Jeg kom hit fordi jeg har to voksne døtre, tvillinger, som har bodd i Norge i mange år. Mye bra har skjedd med meg i Norge, men når krigen er over, vil vi tilbake til Ukraina. Jeg ser vanligvis ikke døtrene mine som bor i Norge så ofte. Så nå har jeg tid til å være sammen med dem. Men mannen min og sønnen min er igjen i Ukraina.

? Hvilke følelser har du når du tenker på krigen i Ukraina?

– Hver gang jeg tenker på hva som skjer i Ukraina, blir jeg trist. Jeg tar beroligende piller, jeg gråter mye. 15 kilometer fra hjembyen min, Novoyavorivsk, ligger et øvingsfelt som var et militært mål. Da jeg kom til Norge, ble øvingsfeltet bombet. Mange sivile som jobbet der døde, blant annet kjøkken- og verkstedarbeidere. Jeg ber mye for landet mitt. Jeg er glad for at jeg bor i nærheten av St. Olav domkirke i Oslo. Jeg går ofte i messe, det hjelper meg. Når jeg er i kirken, føler jeg fred.

? Hvordan trives du i Den katolske kirke i Norge?

– Når jeg kommer til kirken, føler jeg meg nærmere Gud. Jeg kan ikke norsk, selv om jeg har begynt å lære. Katolsk-appen med tekst både på ukrainsk og norsk er nyttig, jeg er veldig takknemlig for den. Jeg prøver å følge de norske og ukrainske tekstene, men det er fortsatt ikke lett for meg. Derfor ber jeg til Gud: «Herre Gud, gi meg et sinn til å lære norsk!» sier Nadyia og ler.

? Er det annerledes her enn i kirken i Ukraina?

– Jeg er gresk-katolsk. Rammene for messen og kirkene er rikere og mer dekorative. De norske

kirkene er mer beskjedne, og messene er kortere. Kirkene våre er overfylte. De fleste troende står under messen fordi det ikke er plass. I den vestlige delen av Ukraina er folk svært religiøse. Under kommunisttiden ble religion forfulgt, og det var forbudt å gå i kirken.

Min førstekommunion ble feiret i hemmelighet. Jeg er glad for at barnebarna mine nå kan feire sin første kommunion i åpenhet. Selv om vi har småkranglet i Ukraina, nyter vi religiøs og politisk frihet. Vi ønsker å dyrke og utvikle vår frihet. Nå kan vi ikke det. Vi ønsker ikke å gå tilbake til løgner og det kommunistiske systemet. Kanskje er det denne friheten som har provosert Putin?

? Fikk du noen støtte fra kristne og Kirken i Norge etter at krigen brøt ut?

– Ja, jeg har opplevd fin støtte. Etter en ukrainsk messe kom en vietnamesisk kvinne bort til oss og overrakte 10 000 kroner til humanitær hjelp til Ukraina. Hun sa at hun husket Vietnamkrigen, og nå ville hun støtte oss. Da gikk jeg i meg selv og spurte: ville jeg gitt så mye penger under krigen i Vietnam?

Vi har også fått hjelp fra myndighetene. Mine barnebarn går allerede på skolen, de har gratis skoleiser og vi har fått økonomisk støtte. Folk her i Norge er veldig hyggelige mot meg og hjelper gjerne til. Som i butikkene, når jeg ser etter forskjellige ting i hyllene. Ingen er utålmodige, de viser meg hvor jeg kan finne varene.

? Har krigen påvirket din tro?

– Jeg tror krigen har brakt folk mer sammen. Jeg ser det i familien min. Jeg har vært gift med mannen min i 41 år. Selv om mange familier nå har brutt opp fordi kvinnene dro og ektemennene ble, er det litt annerledes med oss. Selv om vi har kranglet noen ganger, føler vi at vi har et sterkere bånd nå, og vi savner hverandre.

? Hva kan Europa gjøre?

– Ukraina trenger internasjonal støtte og våpen. Fortsatte europeiske sanksjoner er nødvendige, fordi

«Jeg er ikke i tvil om at hvis Ukraina hadde gitt opp raskt, ville Putins appetitt ha økt og han ville ha angrepet andre land.»

de fungerer. Jeg håper de vil bidra til at krigen snart avsluttes. Jeg er ikke i tvil om at hvis Ukraina hadde gitt opp raskt, ville Putins appetitt ha økt og han ville ha angrepet andre land.

? Hva gjør Kirken i denne vanskelige tiden?

– Ukrainere i Norge holder kontakten og støtter hverandre, og arrangerer mange møter. Det kom mange folk i påsken da det var velsignelse av mat i St.

Hallvardkirke i Oslo. Den ble arrangert to ganger, på grunn av ny og gammel kalender.

Pater Myron Kuspys er den eneste ukrainske presten i Norge. Folk fra Oslo og omegn kan delta på ukrainsk messe en gang i uken. De som bor i andre regioner, har ikke denne muligheten. Pater Myron er veldig aktiv og organiserer humanitær hjelp til Ukraina, men det hadde vært fint med flere ukrainske prester siden det har kommet så mange flyktninger fra Ukraina. •

Biskop Bohdan Dzyurakh:

– Putins mål er å utslette Ukraina

– Det internasjonale samfunnet tok grunnleggende feil da man trodde at man kunne gjøre business og samarbeide med Putin. Han har hatt en underliggende plan hele tiden. Hans mål er å utslette Ukraina som stat og som nasjon.

TEKST: HANS ROSSINÉ

Biskop Bohdan Dzyurakh er ikke i tvil. Den apostoliske eksarken for ukrainere av bysantinsk ritus i Tyskland og Skandinavia besøkte Norge i april og ga et intervju til St. Olav magasin. Han snakker engasjert om den brutale krigen i Ukraina som har rystet Europa i dets grunnvoller.

ANGREP PÅ DEMOKRATIET

– Dette er ikke krigen Russland mot Ukraina. Det er en krig der en totalitær stat angriper hele det demokratiske, internasjonale samfunnet

og de verdier det bygger på: rettsstat, menneskeverd, menneskerettigheter, ytringsfrihet, religionsfrihet, folkenes rett til selvbestemmelse. Dette er helt grunnleggende verdier som Europa har ofret så mye for gjennom historien. Putin hamrer løs på hele det regelbundne og regelstyrte internasjonale samfunnet. Han vil ødelegge en verdensorden og Ukraina står nå

i førstelinje i kampen for europeiske verdier, frihet og fred, sier biskop Bohdan.

Han understreker at Ukraina har rett og plikt til å forsvare seg mot Russland, og at Vesten må støtte Ukraina i dette.

– Vi må bruke alle midler til å stanse angriperen. Målet må være å få i stand reelle fredsforhandlinger. Men det vil være et nederlag for verdensordenen om ikke aggressoren, Russland, trekker seg helt tilbake og ut. Og så må vi på et tidspunkt gjøre den grunnleggende

analysen: Hvordan kunne det i dagens verden komme så langt at Russland vil utslette Ukraina?

TOK ALDRI OPPGJØR

Biskop Bohdan mener noe av forklaringen kan være at Russland aldri har tatt et oppgjør med den kommunistiske arven.

– Europa brukte tiår på å kvitte seg med og befri seg fra nazi-arven, men Russland tok aldri et oppgjør med kommunistarven, ideologien som hersket i landet i mer enn 70 år. Spørsmålet er: Hva gjorde den kommunistiske ideologien egentlig med menneskeligheten i landet? Fordi om et jernteppe faller, blir man ikke automatisk demokrater over natten.

Han viser til at i motsetning til dette har Ukraina vært igjennom flere demokratiske prosesser. Og han spør hvor Vesten har vært siden Russlands annekasjon av Krim i 2014, og Ukraina-krisen med opprør i Donbas og Luhansk og 1,7 millioner mennesker på flukt i Ukraina allerede etter det?

– Verden tok ikke signalene fra Putins tale på sikkerhetskonferansen i München i februar 2007. Den var et veiskille. Der la han frem sine planer og sitt helt egne syn på internasjonal sikkerhet. Nå omsider har vestlige politikere mistet alle illusjoner om Putin. Det betaler vi ukrainere en svært høy pris for, understreker biskop Bohdan.

PAVEN SOM OVERHODE

Bohdan Dzyurakh (55) er kuriebiskop i Den ukrainske gresk-katolske kirke (UGKK) og titularbiskop av Vagada. Siden februar 2021 er han leder av det ukrainske, katolske apostoliske eksarkat i Tyskland og Skandinavia med tilhold i München. Et eksarkat er betegnelsen på et bispedømme i Østkirken som ligger utenfor kjerneområdene.

Hans tittel er «apostolisk eksark for ukrainere av bysantisk ritus i Tyskland og Skandinavia».

Kirken, UGKK, ble grunnlagt for over 400 år siden, da katolsk polsk adel rykket inn i Vest-Ukraina. Paven er Kirkens overhode, men liturgien og tradisjonene følger Østkirken. Mange

MÅ ERKJENNE: – Dette er en krig der en totalitær stat angriper hele det demokratiske, internasjonale samfunnet og de verdier det bygger på, sier biskop Bohdan Dzyurakh. FOTO: HANS ROSSINÉ

av prestene er gifte og har familie. Rundt fem millioner troende bekjenner seg til Kirken i Ukraina, for det meste vest i landet. I Tyskland er det rundt 80.000 kirkemedlemmer.

SOLIDARITET

Biskop Bohdan har møtt mange av de nyankomne flyktningene. En overlevende fra nazistenes herjinger under andre verdenskrig, gjorde sterkt inntrykk. Han fortalte gråtkvalt at det han hadde sett og opplevd i Ukraina nå, var mye, mye verre.

Biskop Bohdan har vært apostolisk eksark i ett år nå. Han håper å bringe støtte og styrke til ukrainere som er i Norge og har fått høre at flyktningene blir tatt imot på en god måte. Han er svært glad for at Kirken i Norge har pater Myron Kuspys, og for all solidaritet norske myndigheter og det norske folk viser.

– Folk her er så positive. Jeg vil uttrykke min dypeste takknemlighet, sier biskopen.

NØDHJELP

– Biskop Vitalij Kryvytskyj av Kyiv fortalte nylig til en norsk avis at ukrainske geistlige ikke drar fra landet, de blir værende hos sin hjord?

– 95 prosent av våre geistlige er blitt igjen

hos de troende. Mange prester er gifte og de sørget for først å få bragt koner og barn i sikkerhet, mens de selv ble igjen. De virker nå høyt og lavt i lokalsamfunnet. Den katolske kirke er størst i Vest-Ukraina, men møter stadig store utfordringer i og med at det strømmer på med nye flyktninger fra øst. 6 millioner er interne flyktninger i Ukraina, tre millioner har forlatt landet.

Det viktigste er å få inn nødhjelp, og ta vare på dem som er kommet til oss. Vi sender hjelp østover. Det er utrolig lite matvarer der, selv i Kyiv trenger man desperat matvarer. Min anbefaling er at det er best å sende støtte via Kirken og dens hjelpeorganisasjoner, vi jobber målrettet og transparent.

– Har dette styrket Kirken i Ukraina?

– Dette er ikke tiden for å evaluere. Vårt fokus nå er å leve ut troen og nestekjærligheten radikalt. Vi gjør vårt beste. Historien får dømme oss. Kirken må i denne tiden være et sannhetsvitne. Vi skal ikke redde oss selv, vi skal gjøre alt i vår makt for å hjelpe og redde dem som lider og som har behov for vår støtte og omsorg. Vi skal gjøre alt vi kan for å stanse dette. Resten må vi overlate til Gud - vår Herre, sier biskop Bohdan Dzyurakh. •

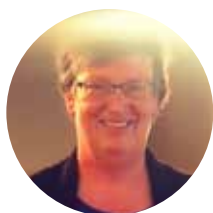
VENTETID: En ukrainsk jente i køen av flyktninger fra Moldova på flyplassen i Frankfurt I slutten av mars 2022. Foto: Boris Roessler/via REUTERS

«Målet må være å få i stand reelle fredsforhandlinger. Men det vil være et nederlag for verdensordenen om ikke aggressoren, Russland, trekker seg helt tilbake og ut.»

ØDELAGTE KIRKER: Ljubov (85) står foran en trekirke fra 1800-tallet som ble skadet av russiske raketangrep 28. april 2022. Slike eksempler finnes det mange av i Ukraina. Foto: NTB / Reuters, Riacheslav Ratynskiy

Den ortodokse kirkens stilling i Ukraina

CAROLINE SERCK-HANSEN, ph.d. er forfatter, kunst- og kulturhistoriker.

På grunn av Moskva-patriark Kirills støtte til Putin har den ukrainske motstanden mot den russiske kirkeledelsen vokst seg stadig sterkere. Prester har sluttet å be for patriarken under gudstjenestene og flertallet av kirkens medlemmer mener at den bør bryte båndene til Russland.

TEKST: CAROLINE SERCK-HANSEN

«11. oktober 2018 kunngjorde patriark Bartholomeos at Det økumeniske patriarkatet aktet å anerkjenne en ny, uavhengig nasjonalkirke i Ukraina.»

påstår at ukrainere og russere egentlig er ett folk, som må stå sammen mot Vestens aggresjon og moralske forfall. Hans nære støtte-spiller patriark Kirill gjentar de samme poengene i sine prekener og uttalelser.

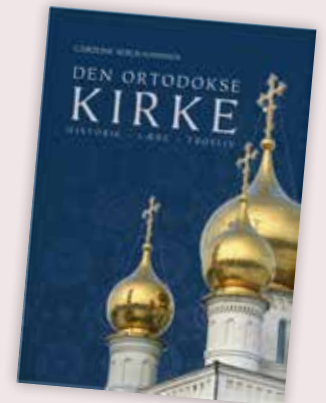
«DET HELLIGE RUSSLAND»

Både presidenten og patriarken ynder å minne om at kristningen av det eldste østslaviske riket, *Rus*, fant sted i Kyiv i året 988. Storfyrst Vladimir lot greske geistlige utføre massedåp av byens innbyggere i elven Dnepr (ukrainsk: Dnipro). Kyivriket, som det kalles på norsk, dekket deler av dagens Ukraina, Hviterussland og den europeiske delen av Russland, og strakte seg til et stykke nord for Østersjøen. Minnene om dette blomstrende riket lever videre i den nasjonalreligiøse myten om «Det hellige Russland» (*Svjataja Rus*), og tittelen til den russiske kirkens overhode, patriark av Moskva og hele Rus. Den siste formuleringen innebærer at også Ukraina anses som del av hans kirkelige territorium.

Mens Sovjetunionen ble oppløst i 1991, overlevde en åndelig skyggeutgave av imperiet gjennom Moskva-patriarkatets omfattende struktur. I all hovedsak forble de ortodokse kristne som bodde i de tidligere sovjetrepublikkene, underordnet overhyrden i Moskva. Unntakene var Georgia og Armenia, som begge kan skilte med egne nasjonalkirker grunnlagt allerede på begynnelsen av 300-tallet.

UAVHENGIG ELLER UNDER MOSKVA

Parallelt med Ukrainas nasjonsbyggingsprosess de siste tretti årene, har det pågått en turbulent og kaotisk frigjøringskamp innen landets ortodokse kirke. Striden har stått mellom dem som har ønsket å forbli lojale mot moderkirken i Moskva og tilhengerne av en autokefal, det vil si helt uavhengig ukrainsk nasjonalkirke. Noen av aktørene har også vært drevet av egne maktambisjoner. De gresk-katolske, som utgjør drøye ni prosent av befolkningen, regnes utenom. De er underordnet paven i Roma. Det finnes også små ▶

DEN ORTODOKSE KIRKE: Caroline Serck-Hanssen utgav i 2021 boken *Den ortodokse kirke. Historie - Lære - Trosliv* på St. Olav forlag.

Det ville være upresist å kalle krigen i Ukraina en religionskrig, for faktum er at landet med flest ortodokse kristne i verden har angrepet landet med nest flest. Rundt 70 prosent av befolkningen både i Russland og Ukraina regner seg kulturelt sett som ortodokse kristne. Dette innebærer at de deler samme tro, religiøse tradisjoner og kirkehistorisk utgangspunkt. Putin spiller uhemmet på dette når han i sin retorikk om «Russkij mir» (den russiske verden)

SELVSTENDIGHET: I 2018 ble biskop Epifanij Dumenko valgt til metropolitt av Kyiv og hele Ukraina. Her feirer han messe i St. Mikael-katedralen i Kiev samme år. Foto: NTB / Reuters, Valentyn Ogirenko

protestantiske, jødiske og muslimske minoriteter i Ukraina, men jeg vil her fokusere på det ortodokse kristne kirkelandskapet, som i seg selv er svært komplekst.

Allerede i 1990, året innen staten Ukraina ble selvstendig, imøtekom Moskva-patriarkatet ukrainernes ønsker et stykke på vei, og ga deres del av kirken betydelig grad av indre selvstyre. Samme år gjenoppsto den såkalte *Ukrainske autokefale ortodokse kirke*, som opprinnelig ble grunnlagt i 1921 og som fikk mange emigrantmenigheter i Vesten. I hjemlandet ble den oppløst av sovjetmyndighetene under Stalin, men vekket til live påny et par år under den tyske okkupasjonen. Fra 1992 fikk denne kirken konkurranse av en ny utbrytergruppe, *Den ukrainske ortodokse kirke – Kievs patriarkat*. I 1995 overtok den kontroversielle metropolitten Filaret Denysenko ledelsen og antok tittelen patriark. Han hadde vært Moskva-patriarkatets overhode i Kiev fra 1966 til 1992, da han ble avsatt og fratatt kappe og krage etter å ha ledet et opprop om full kirkelig uavhengighet for Ukraina. Det ble også hevdet at Filarets privatliv var i strid med kirkens regler.

TRE KONKURRERENDE KIRKER

Fra 1992 eksisterte det altså tre konkurrerende ortodokse kirker i Ukraina. I 2015 hadde *Den ukrainske ortodokse kirke* (under Moskva-patriarkatet) noe over 12 000 menigheter i Ukraina, hvilket utgjorde drøyt tredjeparten

av det totale antallet den russiske kirken rådde over. Nærmere 5000 menigheter tilhørte Kyivpatriarkatet, mens *Den ukrainske autokefale ortodokse kirke* bare hadde omkring 1200. Styrkeforholdet kunne imidlertid ikke måles ut fra disse tallene alene, ettersom antallet aktive medlemmer i menighetene varierte mye. (Trossamfunnene i Ukraina opererer ikke med sentrale, offisielle medlemsregistre, slik vi er vant med i Norge.)

ANTIRUSSISKE STEMNING

Den antirussiske stemningen blant ukrainerne økte kraftig som følge av Russlands annektering av Krimhalvøya i mars 2014 og det pro-russiske opprøret i Øst-Ukraina fra april samme år. Disse hendelsene bidro utvilsomt til å styrke mange av kirkegjengernes bevissthet om hva slags menighet de tilhørte, og en del menigheter byttet også tilknytning. Det økumeniske patriarkatet i Konstantinopel fikk samtidig større forståelse for det ukrainske kravet om uavhengighet fra Russland også i kirkelig henseende.

KONSTANTINOPEL MOT MOSKVA

11. oktober 2018 kunngjorde patriark Bartholomeos at Det økumeniske patriarkatet i Konstantinopel aktet å anerkjenne en ny, uavhengig nasjonalkirke i Ukraina. Bartholomeos og Ukrainas daværende president Petro Porosjenko drømte om å samle landets tre konkurrerende ortodokse trossamfunn i en internasjonalt anerkjent kirke uten bindinger til Russland. Fire dager senere svarte Moskva-patriarkatet med å kutte forbindelsene med sin historiske moderkirke, som fortsatt innehar den formelle lederrollen innen den østlige ortodokse kristenheten. Dette drastiske vedtaket innebar et reelt skisma, det vil si at nattverdsfelleskapet ble brutt, men uten læremessige grunner, og kun fra Moskvas side. Den russiske kirkens representanter trakk seg samtidig fra alt kirkelig samarbeid under Konstantinopels ledelse.

Moskva-patriarkatets frykt for å miste sin dominerende posisjon i Ukraina var høyest reell. To av dets fremste valfartssteder – Grotteklosteret i Kiev og Potsjajev-klosteret – befinner seg på ukrainsk territorium. Men utsiktene til å miste 12 000 menigheter, med til sammen flere millioner troende og tusenvis av kirkebygg, var enda mer skremmende for den russiske kirkeledelsen.

NASJONALKIRKE OPPRETTET

På et lokalt konsil i Kyiv 15. desember 2018 ble den 39 år gamle biskopen Epifanij Dumenko valgt til metropolitt av Kyiv og hele Ukraina. Samtidig ble de to rivaliserende kirkene som var i opposisjon til Moskva, nedlagt og erstattet av *Ukrainas ortodokse kirke*. Et par biskoper fra Moskva-patriarkatet sluttet seg også til. 5. januar 2019 undertegnet patriark Bartholomeos den nye nasjonalkirkens *tomos* (godkjenningsbrev) om autokefali i Istanbul.

Drøye tre år senere, krigsvåren 2022, står det store flertallet av ukrainere samlet mot den russiske invasjonen, uansett hvilket trossamfunn de tilhører. Metropolitt Onufrij, lederen for den ukrainske kirken under Moskvapatriarkatet, har fra første dag fordømt angrepet i klare ordelag, og sammenlignet det med Kains drap på broren Abel. Motstanden mot kirkeledelsen i Moskva har vokst seg stadig sterkere siden 24. februar på grunn av patriark Kirills støtte til Putin. Siden krigen begynte har også mange i Onufrijs flokk blitt drept eller såret. En rekke kirkebygg

er blitt helt eller delvis ødelagt. I minst 15 av bispedømmene har prestene nå sluttet å be for patriarken under gudstjenestene, og flertallet av kirkens medlemmer mener at den bør bryte båndene til Russland.

DØMMES AV TRIBUNAL?

Rundt 440 ukrainske geistlige med tilknytning til Moskva-patriarkatet skrev i april under på et opprop fra presten Andriy Pinchuk på Facebook. Her tok han til orde for at Kirill på grunn av sin støtte til krigen og den heretiske doktrinen om «Den russiske verden», må stevnes for et internasjonalt tribunal bestående av de øverste ortodokse kirkelederne. I henhold til tradisjonen kan disse tre sammen og fatte bindende vedtak når det oppstår alvorlige stridigheter innad i den østlige ortodokse kirkefamilien. At Kirill skal kunne dømmes, er imidlertid lite trolig, gitt de sterke motsetningene innad i den ortodokse verden. Blant andre Jerusalem og Antiokias patriarkat, det sistnevnte med sete i Damaskus, har av historiske grunner tette bånd til Moskva. •

PROPAGANDA-PATRIARK: Russlands president Vladimir Putin, forsvarsminister Sergej Sjoju og patriark Kirill av Moskva besøker Jesu oppstandelse-katedralen utenfor Moskva i 2020. Foto: NTB / Reuters / Sputnik, Alexei Nikolsky

Dette er en kommentar. Meningene i artikkelen står for artikkelforfatterens regning.

«Metropolitt Onufrij, lederen for den ukrainske kirken under Moskva-patriarkatet, har fra første dag fordømt angrepet i klare ordelag, og sammenlignet det med Kains drap på broren Abel.»

Ukraina viser Vesten dets verdier

På et par måneder har vi fått demonstrert at militærmakt fremdeles er statens viktigste og mektigste virkemiddel. Krigen i Ukraina er et ytre sjokk som har flyttet fjell, politisk sett. Den strategiske interaksjonen er tydelig for alle å se.

TEKST: JANNE HAALAND MATLARY.

Russlands intensjoner er vel omtrent de helt *mot-satte* av effektene man har oppnådd: helomvending mht. NATO-medlemskap for Sverige og Finland, tysk normalisering av forsvarspolitikken, amerikansk lederrolle i Europa og NATO, et svært styrket NATO med retur til sin hovedoppgave, avskrekking av Russland; internasjonal fordømmelse av en tydelig aggresjonskrig og av krigsforbrytelser av alle slag med det resultat at Russland er blitt en paria i internasjonal politikk. Og ikke minst: *rally round the flag*-effekten for demokratier over hele kloden, for det er ikke bare Vesten som står sammen; også asiatiske demokratier er med. Den amerikanske president Joe Bidens «League of democracies» ser ut som en realitet. Signaleffekten av den militære støtten til Ukraina er også global, det vi kaller «*extended deterrence*» – Kina følger med, for hvis USA sørger for at Ukraina vinner krigen, slik man intenderer, betyr det at USA også vil beskytte Taiwan og andre allierte i Asia. Dette siste sa faktisk Biden for første gang under sitt statsbesøk til Japan 23. mai 2022.

BRIKKENE PÅ SPILLEBORDET beveges altså med stor effekt, og den første beveger er Russland, som tok en stor risiko ved invasjonen, men hadde intendert rask regimeendring i Ukraina. Den militære fiasko er velkjent; dette var overstretch med umotiverte styrker, som ikke var trent for oppdraget. Og her ser vi første vestlige (og mesterlige) trekk: Man utnytter Russlands misère ved et offensivt mottrekk: massiv våpenstøtte til den angrepne. Dette er ifølge folkeretten helt i orden (FN-paktens art. 51). Her ser vi det gamle etiske prinsipp om selvforsvar og det å kunne hjelpe andre som trenger selvforsvar, komme til uttrykk.

Verdimessig er Vesten på riktig side, ikke bare

folkerettslig. Verdiane forsvarers militært; det er forbudet mot angrepskrig og grunnleggende menneskerettigheter som brytes. Dette høres ut som billig propaganda, men er det ikke, for denne krigen er moralsk sett svart-hvit, det gode versus det onde: et annet land ulovlig, er en aggresjonskrig. Men at dets soldater begår alle slags krigsforbrytelser i felt, er noe helt annet og mye mer alvorlig. Bevisene for angrep på sivile og sivil infrastruktur er overtydelige, men i tillegg er det summariske henrettelser, tortur og voldtekt i mengder. Dette siste benektes like summarisk fra russisk side, noe som gjør at man ikke kan ha noen dialog med Russland om tematikken. Jeg tror russerne rett og slett ikke begriper hvor ekstremt alvorlig dette er for dem. For hvis det er noe vestlige styrker er trent i, er det krigens folkerett, og er det noe som beveger vestlig opinion, er det nettopp denne type overgrep. Tysklands vending bort fra sin nærmest pasifistiske sikkerhetspolitikk forklares best av dette.

Dette blir enda verre ved at den russisk-ortodokse patriarken Kirill støtter krigen uten en eneste innvendig. Han har lenge vært Putins marionett, og har en fortid tett på sovjet-makten. Støtte til denne makabre krigen kan ikke forsvarers ut fra noe etisk prinsipp overhodet, og slett ikke ut fra kristendommen. Det er sjokkerende at den russiske kirkelederen sier «Gott mit uns», og det er også kritikkverdige at vår egen pave brukte så lang tid før han kritiserte Kirill. Dette skjedde helt nylig i et digitalt møte mellom de to. Paven har lenge kun snakket om at krigen må stoppe, sånn generelt, uten å peke på den skyldige for krigen – som er Russland alene.

I SUM: Russlands utspill har ført et mottrekk, som setter landet sjakk matt politisk, gjennom det militære, økonomiske og politiske virkemiddel. USA med venner sier at krigen skal vinnes i Ukraina, med deres militære hjelp. Sanksjonene svir. Og det finnes ingen politisk prosess hvor Russland er med.

Og der kunne artikkelen stoppet. Men dette er bare åpningsrunden. For hvis strategisk interaksjon er saken, hva blir Russlands mottrekk?

Militært har Russland nå en fordel av en lavintensitets, langvarig krig. USA med venner har størst fordel av en rask avgjørelse. En rask avgjørelse er ikke sannsynlig.

BOKLIG ADVARSEL: Kronikkforfatteren er aktuell med boken «Demokratiets langsomme død. Den nye intoleransen» (Kagge, 2022). Matlary er professor dr.philos. i statsvitenskap ved Universitet i Oslo og professor II i strategi ved Forsvarets Stabsskole.

GLANSNUMMER: 30. mars 2022 talte Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj til Stortinget via to storskjermer. «Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj er en ny Winston Churchill, som har gått fra komedie til den mest dramatiske tragedie, og det er i sannhet et glansnummer», skriver Janne Haaland Matlary. Foto: NTB, Heiko Junge

sivile som drepes, jo mer infrastruktur som ødelegges, desto mer vil ukrainerne gå for en slik maksimal løsning – for kan man kompromisse etter slik ødeleggelse og slike krigsforbrytelser? Hvis USA vil ha maksimal ukrainsk seier, er det seierherrene som dikterer betingelsene til slutt. Hvorfor da akseptere mindre enn full suverenitet for Ukraina?

MEN HER ER NOEN «SNAGS»: For blir dette mulig, ja, da må selvsagt USA med allierte garantere Ukrainas selvstendighet – og da er det medlemskap i NATO og EU som står på fast track-planen. Og den som må betale for all ødeleggelsen, vil til slutt bli oss: «if you break it, you own it», sa general Colin Powell; mens det her er: «The Russians broke it, we own it». Men – og her er nok en strategisk implikasjon: Om vi overtar boet, med alle dets problemer, må Vesten selvsagt flytte sine posisjoner fremover og ha eventuelle baser, styrker og annet i Ukraina for å sikre at det forblir i den vestlige verden. Dette gir i sin tur russisk tap av sitt store *Hinterland*. Men vil være et definitivt skritt for Vesten og NATO.

Altså er rask avgjørelse med tydelig seier til Ukraina den beste plan A, og den forsøkes realisert nå. Men plan B, utmattelse over lang tid, kan også fungere for Vesten.

Hva betyr denne krigen mht. verdier?

Jo, den viser at det finnes reell patriotisme og reelt mot – slik vi ser den ukrainske borger trå til. Ingen har lyst til å flykte; alle vil bistå i «the war effort», de som tvinges på flukt, vil heller være i fattige Moldova, et naboland, enn komme til rike Norge – for de vil hjem så fort de kan. De vil kjempe for sitt land.

DENNE FORBILLEDLIGE FEDRELANDS-KJÆRLIGHETEN og *civil courage* forteller oss at dydene ikke er døde – de er naturlig for et rettskaffent menneske, og når ens hjem trues av en fiende, kommer motet og kampviljen, også hos politikere som før var komikere. Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj er en ny Winston Churchill, som har gått fra komedie til den mest dramatiske tragedie, og det er i sannhet et glansnummer. Vi er alle dypt imponert, også over det ukrainske folk.

I en tid da Vestens demokrati trues av «luksusproblemer» som wokisme og politisk korrekthet – som jeg analyserer i min bok «Demokratiets langsomme død. Den nye intoleransen» (Kagge, 2022), har vi veldig godt av å bli vist hva mot og patriotisme innebærer. Vesten står virkelig for noe likevel, når ting settes på lansespissen – og vi kan kanskje gjenoppdage hva frihet er gjennom ukrainernes strålende eksempel. •

For øyeblikket er det artilleri-utvekslinger og mindre offensiver i sør-øst, uten store avgjørelser. Men spørsmålet om å bryte blokaden i Svartehavet trenger seg på, for korneksporten må komme i gang. USA og allierte har derfor insentiver til å endre krigens gang, også fordi den mister medieoppmerksomhet og derved politisk støtte hvis dette trekker ut. Biden trenger også seier på hjemmebane ved seier på utebane. Den amerikanske viljen til å sette krigen på lansespissen er rasjonell – også fordi Biden har lovet at USA ikke skal inn i hengemyrer ute. Russland trenger på sin side minst mulig amerikansk oppmerksomhet og har interesse av en krig som ikke skaper for mye oppmerksomhet, slik situasjonen var fra 2015 frem til 2022. Man har krigen i Donbas og Luhansk i åtte år allerede.

Det er altså all grunn til å intensivere krigføringen fra vestlig side nå. Drar dette ut og blir en lavintensitetskrig igjen, vinner Vesten/Ukraina ikke og den internasjonale oppmerksomheten forsvinner. Man kan ende med *status quo ante*, altså omtrent utgangspunktet – ikke en russisk triumf, men heller ikke en ukrainsk. Et Minsk III med fransk og tysk forhandlingsassistanse kan bli en realitet.

DETTE ØNSKER IKKE USA, Ukraina eller allierte i Nord-Europa som Storbritannia. Og denne ledergruppen kan også utnytte en langvarig krig til sin fordel: Tid til å trene ukrainere på moderne våpensystemer, se sanksjonene bite kraftig i Russland, holde russerne i sør og øst i krigføring som binder opp styrkene der. Faren for Vesten er at den politiske støtten til hele prosjektet forsvinner, for demokratier er ikke kjent for langsiktig planlegging.

Men likevel er det all grunn til å konkludere med at de beste brikkene er på Vestens hender nå: Prioritet I er en kortvarig krig, som gir Ukraina militær seier, og derved full politisk rett til å diktere sluttstatus for landet. Går man for å drive ut alle russiske styrker, også fra Krim, vil dette være eksepsjonelt, men mulig, dersom det er militær suksess nok til å få dette til. Jo flere

Dette er en kommentar. Meningene i artikkelen står for artikkelforfatterens regning.

DAGFINN FØLLESDAL

Etter et langt liv i filosofien er han kommet til at en av menneskets viktigste egenskaper er empati – evnen til innlevelse i andres følelser og situasjon.

TEKST: NILS HEYERDAHL

Han har holdt på en god stund, men ser ikke ut til å gi seg med det første. Dagfinn Føllesdal er katolikk og professor emeritus i filosofi. Ved siden av mye annet, er han også påmeldt til verdensmesterskapet i orienteringsløp i Italia i sommer. 22. juni fyller han 90 år.

– *I den aldersgruppen får du vel ikke mye konkurranse?*

– Si ikke det, det er ti påmeldte i klassen over 90!

PROFESSORAL PENDLER

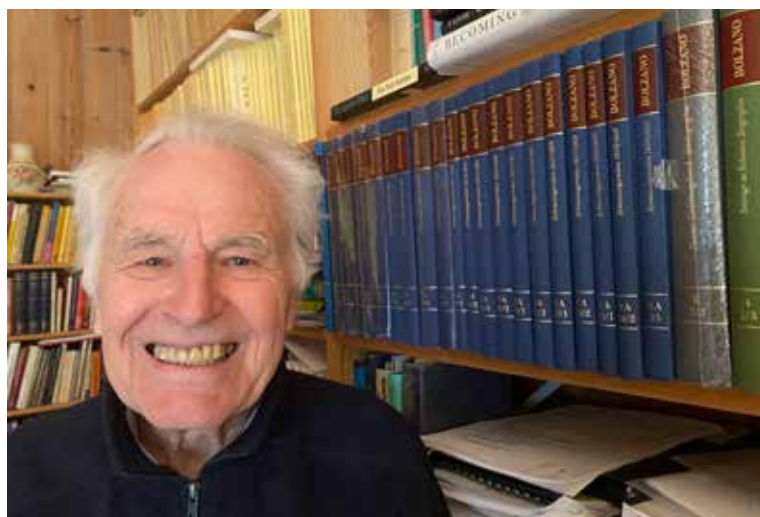
Denne intervjueren er hans svoger, og har derfor kunnet observere ham i et par menneskealdre. Aktivitetsnivået har alltid ligget høyt. I mer enn 30 år pendlet han mellom California og Norge. Var professor to steder samtidig: Universitetet i Oslo og Stanford University, det siste rangert som et av verdens tre beste. Der borte har de ikke aldersgrense, så han underviste amerikanske studenter til han var 81. Nå er han mer stabilt hjemme i Bærum og sogner til Stabekk katolske menighet i Bærum. For ham er det en ukentlig tileggsglede å høre Wolfgang Plagges eminente orgelspill i og etter søndagsmessen.

Føllesdal blir rett som det er invitert til å gjesteforelese rundt om i verden. Han arbeider med en bok som Oxford University Press har bestilt fra ham. Han snakker gjerne og ivrig om den böhmiske filosofen Bernhard Bolzano, som etter hans mening fortjener større oppmerksomhet og anerkjennelse. Men også om gleden ved å ta seg frem i naturen, med eller uten kart og kompass. Han ble enkemann i fjor, og går hver dag en times tur gjennom skogen fra sitt hjem til Tanum middelalderkirke, for å besøke sin kones grav.

– En slik daglig spasertur gjør godt for både sjel og legeme. Det klarer tankene, samler følelsene og holder kroppen i form!

Føllesdal vokste opp under annen verdenskrig. Da var det ikke lov å arrangere orienteringsløp, men i 1945 vant den 13 år gamle Dagfinn fra Askim kretsmeesterskapet for Indre Østfold. Siden har han ikke vært til å stoppe, hverken i ulent terreng eller på akademiske arenaer. Etter examen artium dro han til Oslo og studerte matematikk, fysikk og astronomi. Men han var ikke bare opptatt av fag, han var aktiv i det kristne «Studentlaget», og da «Studenteruka» skulle avholdes i Oslo i 1954, ble han sjef for det hele. Det var litt av en administrativ jobb.

– Det er jeg litt stolt av! UKA er en slags kulturfestival knyttet til Studentersamfunnet i

Føllesdal anbefaler Bolzanos samlede verker, utkommet i 27 bind.

← Filosofen på sin daglige tur over Tanum-plataet.

Trondheim, men i 1954 ble det også arrangert en UKE i Oslo, med revy og konserter i Aulaen, litteraturaftener og andre kultur-arrangementer. Vi skulle samle inn penger til bygging av et hus for studentersamfunnet i Oslo, så vi gjorde universitetshagen om til en fornøylespark, loddet ut en to etasjers villa, som ble utstilt på 7. juni-plassen, hvor Haakon VII-statuen står nå, pluss en funklende ny Citroën-bil og andre flotte premier. Overskuddet gikk til det som i dag er Château Neuf på Majorstuen i Oslo. Jeg synes likesom jeg har en aksje i den bygningen.

MØTET MED DEN KATOLSKKE KIRKE

– *Vel og bra, men hvordan gikk det til at du også ble katolikk i denne perioden?*

– Jeg hadde fått en kristen oppdragelse av min mor, jeg hadde vært formann i det kristne skolelaget i Askim flere år, og i Oslo fikk jeg en rekke venner som var engasjerte kristne, blant andre Per Lønning. Vi hadde ivrige diskusjoner om teologiske spørsmål. Det var på luthersk grunn, men jeg var også åpen for andre innfallsvinkler. Da jeg avtjente verneplikten, brukte jeg fritiden til å ta flere brevkurs, ikke bare i realfag, men også i humanistiske ▶

Dagfinn Føllesdal

Født 1932 i Askim

Studerte matematikk, fysikk og astronomi i Oslo og Göttingen.

Doktorgrad i filosofi ved Harvard, USA 1961.

Professor ved Stanford, USA 1966-2013. og Universitetet i Oslo 1967-99.

Har vært gjesteprofessor ved University of California, Berkeley, Collège de France, London School of Economics m.m.

Mottatt en rekke internasjonale forskningspriser.

Medlem av 9 vitenskapelige akademier verden over.

Var i seks år på 1990-tallet vekselvis preses og visepreses i Det Norske Videnskaps-Akademi.

Kommandør av St Olavs Orden 2009.

Benediktinerabbediet En Calcat ligger i utkanten av den lille landsbyen Dourgne i bispedømmet Albi – en gang hovedsetet for kjetterbevegelsen albigeneserne. Føllesdal kom hit første gang i 1952 og har siden vendt tilbake mange ganger.

disipliner, bl.a. musikk, som jeg var svært interessert i. Etter militærtjenesten ville jeg studere matematikk videre, og bestemte meg for å dra til Paris, som hadde de beste professorene i det faget, og et godt studieopplegg. Der fant jeg ikke noe luthersk studentlag, så det ble til at jeg vanket i det katolske. En studentprest som jeg ble kjent med, oppfattet at jeg var interessert både i teologi og i musikk, og anbefalte meg sterkt å besøke benediktinerklosteret En Calcat i Sør-Frankrike, hvor hans bror var munk. Der ville kanskje begge mine interesser få påfyll. Jeg så gjorde, og trakk i vei på sykkel uten gear!

– *Var det anstrengelsene verdt?*

– Det kan man trygt si. Klosteret og kommuniteten gjorde et veldig inntrykk. Her opplevde jeg på nært hold hvordan ordensbrødrene – og søstrene i et nonnekloster like ved – levde etter evangeliske idealer, med bønn, arbeid, studier, drift av et gjestehus og tjeneste for mennesker som oppsøker dem av ulike grunner. Deres liturgi er enestående vakker og har resultert i en lang rekke plateutgivelser gjennom årene. Her fant jeg samtalepartnere både når det gjaldt katolsk teologi og musikk – gregoriansk så vel som verdslig.

“
Det er skremmende å se hvordan såkalte fake news bevisst plantes og kanskje tankeløst viderebringes i sosiale medier.
 ”

For studenter og kolleger har Føllesdal vært et forbilde, gjennom sitt krav til klarhet i fremstilling og argumentasjon og sin åpenhet for nye ideer. Mange som har sittet under hans kateter fortsetter å spørre seg selv, når de prøver ut en ny tanke: “Hva ville Dagfinn si?”

JON ELSTER I ARTIKKELEN OM FØLLESDAL I NORSK BIOGRAFISK LEKSIKON

Stedet hadde en inkluderende atmosfære som var uhyre stimulerende. Siden har jeg og min familie mange ganger vendt tilbake til dette fredens sted som ligger i utkanten av den lille landsbyen Dourgne. Anbefales!

KONVERSJON I UNG ALDER

Møtet med benediktinerne fikk konsekvenser. Føllesdal var ikke før kommet tilbake til Oslo, før han tok kontakt med dominikanerne i Neuberggaten og ba om å få undervisning i katolsk tro. Som lærer fikk han ingen ringere enn den franskfødte pater Ambrosius Lutz, kjent teolog, forfatter, komponist og organist i datidens Norge. Lutz var filosof av den thomistiske retning, inspirert av sin ordensbror St. Thomas Aquinas. Det ble en god «match». Timene med den lærde pateren ga både læring og diskusjon.

– En annen viktig impuls var A.H. Winsnes’ forelesninger og seminarer. Han var professor i idéhistorie, ikke selv katolikk, men svært opptatt av både fortidens og samtidens katolske forfattere og filosofer. Han skrev bl.a. en bok om den franske filosofen Jacques Maritain og en om vår egen Sigrid Undset. Winsnes dukket rett som det var opp i Neuberggaten, enten i «Katolsk Forum» eller i søndagsmessen. På den tiden var pater Hallvard Rieber-Mohn akkurat kommet hjem etter endt utdanning i Frankrike. Katolsk studentlags møter var godt besøkt. Miljøet var levende og inspirerende.

– *Så gikk det som man kunne vente?*

– Ja. Etter grundige overveielser søkte jeg om å bli opptatt i Den katolske kirkes fulle

fellesskap. Det samme gjorde min forlovede, Vera. Det skjedde i 1954. Vi var visst pater Lutz' siste konvertitter. Han døde i 1955.

DOKTORGRAD OG 6 BARN

Da de giftet seg i 1957 var Føllesdals interesse for filosofi vekket. Harvard University i USA var regnet som verdens beste, også på dette feltet, og han søkte seg dit. Det ble et langt opphold. Ekteparet nedkom med en doktorgrad og fem barn før de vendte tilbake til Norge og fikk barn nr. 6 her.

Her skal ikke gjørers noe forsøk på å bedømme Dagfinn Føllesdals innsats som filosof, men ifølge Norsk Biografisk Leksikon har han internasjonalt ry som en av de fremste kjennere av Edmund Husserls filosofi og for sine arbeider innenfor logikk og erkjennelsesteori. Mye av det han har arbeidet med befinner seg et godt stykke over intervjuerens hode, og kanskje gjelder det samme en og annen av St. Olavs lesere.

BOLZANO – PREST OG FILOSOF

Men fortvil ikke: få ham bare til å fortelle om filosofen Bolzano. Han har noe å si oss alle, ikke bare de akademiske ekspertene.

– Ja, Bernhard Bolzano er verdt å beskjeftige seg med. Han var født i Praha i 1781 og døde samme sted i 1848. Han studerte filosofi, matematikk og fysikk og deretter teologi og matematikk i tre år, inntil han i 1804 tok doktorgraden i matematikk. Tre dager senere ble han ordinert som katolsk prest. Han gjorde en enestående innsats i matematikk og flere andre felt. Blant annet foregrep han i 1817 en viktig innsikt som matematikeren Weierstrass kom frem til 50 år senere: Bolzano beviste det som nå kalles Bolzano-Weierstrass-teoremet.

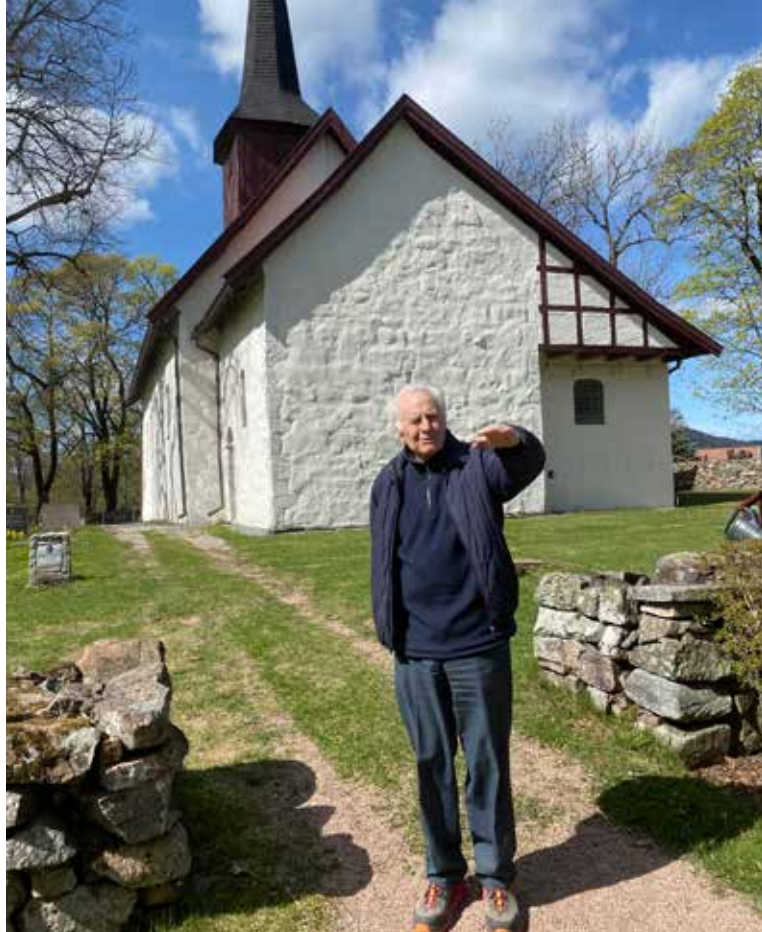
Men Bolzano arbeidet innenfor et meget bredt område. Blant annet skrev han en bok om det rettferdige samfunn. Der og i flere andre arbeider og i prekener argumenterte han for politiske og økonomiske systemer som fremmet situasjonen for de dårligst stilte. Myndighetene i Wien oppfattet ham som farlig for deres posisjon og ga ham publikasjonsforbud.

Bolzanos ideer i politisk filosofi og en hel rekke andre sentrale områder av filosofien var så epokegjørende og velbegrunnede at han må betraktes som en av de store filosofer.

FILOSOFIEN SOM MOTKRAFT

– Vi lever i dramatiske tider der krigens barbari igjen er sluppet løs over Europa og der det kjempes både med dødelige våpen og med opinionspåvirkning. Har filosofien noe å bidra med?

– Jeg tror og håper det. Jeg har undervist

Føllesdal ble enke-mann i fjor, og går hver dag en times tur gjennom skogen fra sitt hjem til Tanum middelalderkirke, for å besøke sin kones grav.

Bernhard Bolzano (1781–1848) var katolsk prest, matematiker og filosof. Han argumenterte bl.a. for et samfunns-system som ville hjelpe de vanskeligst stilte.

mye i logikk og metodelære, gode hjelpemidler for å gjennomskue og avsløre propaganda og retorikk som bygger på løgn og tvilsomme argumenter, og fører til gale slutninger. Det er skremmende å se hvordan såkalte *fake news* bevisst plantes og kanskje tankeløst viderebringes i sosiale medier, det være seg om vaksiner, begrunnelse for å gå til krig, fremmedfrykt eller utviklingslæren. Filosofi oppøver den kritiske sans og kan gjøre oss mer motstandsdyktige mot demagogi og irrasjonell påvirkning, hva enten det kommer fra Putin, Trump eller andre maktmennesker. Bolzano ga sentrale bidrag til denne viktige oppgaven. På Stanford har jeg enkelte ganger gitt et kurs om Hitlers *Mein Kampf*, hvor vi går gjennom boken og studerer retorikkens virkemidler.

Jeg er blitt mer og mer opptatt av hvor viktig det er å ha *empati*, evnen til å sette seg inn i hvordan andre føler og tenker. Dette var et sentralt tema i Husserls filosofi. Hans assistent Edith Stein, jøde og karmelittnonne, ga også viktige bidrag til forståelsen av empatiens eller «innfølingens» betydning, før hun ble henrettet i Auschwitz 9. august 1942.

Pandemien har grepet til dels drastisk inn i vår hverdag. Og nå opplever vi en grusom krig midt i Europa. Jeg tenker ofte på hva hovedpersonen i Albert Camus' roman *Pesten* kom frem til: «Det man lærer under en pest er at det er mer i menneskene å beundre, enn å forakte.» Og på spørsmålet «Hva er veien til fred»? svarte Camus ganske enkelt: «å gjøre det gode.» •

Guds mor på Monte Celio

Mai er jomfru Marias måned, og Roma har utallige kirker viet til henne. En av dem er Santa Maria in Domnica, som ligger nesten landlig til på Monte Celio, den kanskje minst besøkte av Romas berømte syv høyder.

TEKST: KRISTIN B. AAVITSLAND

Som romerske kirker flest har denne kirken en lang historie, og hengivenheten til jomfru Maria har funnet de forskjelligste uttrykk i interiøret gjennom tidene. Kirkerommets blikkfang er den glitrende apsismosaikken som pave Paschalis fikk laget omkring 820, og som 1200 år senere fortsatt slår enhver besøkende med sin fargeprakt. Her sitter Maria og Jesusbarnet på en gylden og juvelbesatt trone, omgitt av en engleskare så stor at man bare ser et hav av lyseblå glories bak hverandre. I disse himmelske omgivelser opptrer også oppdragsgiveren selv, pave Paschalis. Han er avbildet med en

I HØYDEN: Santa Maria in Domnica, ligger nesten landlig til på Monte Celio, en av Romas berømte syv høyder.

firkantet glorie som en ramme rundt ansiktet – det er bildespråkets måte å markere at han, i motsetning til de andre som er avbildet, fortsatt var i sitt jordeliv da mosaikken ble utført. Slik kommuniseres det at Romas biskop er den levende bro mellom den stridende og den triumferende kirke. Pave Paschalis kneler i ydmykhet foran himmelens dronning og appellerer til hennes forbønn på vegne av kristenheten, mens han ærbødig og kjærlig holder hennes høyre fot, kledd i en liten rød sko, mellom sine hender.

Da pave Paschalis' mosaikk hadde prydet kirkerommet i over syv hundre år, fikk appellen til Guds mor et nytt uttrykk i den samme kirken. Kardinal Ferdinando de' Medici sto for en ny takdekorasjon på 1560-tallet. Han lot seg åpenbart inspirere av det såkalte loretanske litaniet, der Maria gis metaforiske titler: hun kalles Elfenbenstårn, Guds tabernakel, Visdommens trone, Himmelens port, Forseglede kilde, Lilje blant torner, Mystiske rose, Dyrebare vase, Morgenstjerne og mange andre poetiske navn. I kirketaket har hvert av de firkantede feltene mellom takbjelkene fått relieffer som forestiller nettopp tårn, tronstoler, porter, vaser, trær, blomster og himmelleger – bilder av Maria det er umulig å forstå om man ikke kjenner litaniet. Men det oftest gjentatte bildet i takets kasettefelt er en liten båt på et bølgende hav. Den referer til *la navicella*, den lille marmormodellen av et romersk skip som fortsatt står utenfor kirken, men selvfølgelig også til skipet som et bilde på Kirken. I det største feltet bærer båten et hus med en åpen takluke, der en due er på vei inn. Det er Noas ark, med duen som bragte olivenkvisten som tegn på at fred og nytt liv var i sikte. På arken står det *spes nostra salve*, vær hilset vårt håp, som jo er Kirkens hilsen til Guds mor i hymnen *Salve regina*. De som sogner til denne romerske Maria-kirken har et menighetsliv mer blomstrende enn mange andre steder i Roma, og ser fortsatt ut til å sette sin lit til Guds mor på Monte Celio. •

1200 ÅR GAMMEL MOSAIKK: Kirkerommets blikkfang er den gli-trende apsismosaikken som pave Paschalis fikk laget omkring 820, og som 1200 år senere fortsatt slår enhver besøkende med sin fargeprakt.

Professor Kristin B. Aavitsland er kunst-historiker og middelalderforsker, og for tiden ansatt av Universitetet i Oslo som leder for Det norske institutt i Roma. I dette og følgende numre av St.Olav tar hun oss med til kirker i Roma hun synes er verd et besøk.

MARIAS META-FORISKE TITLER: Kardinal Ferdinando de' Medici sto for en ny takdekorasjon på 1560-tallet. I kirke-taket har hvert av de firkantede feltene mellom takbjelkene fått relieffer som fore-stiller tårn, tronstoler, porter, vaser, trær, blomster og himmel-legemer – bilder av Maria det er umulig å forstå om man ikke kjenner litaniet.

NUK på Verdensungdomsdagene i Rio 2013

Ashtag 2017 – Askeonsdag 2017

Norges Unge Katolikker: ILDSJELER I 75 ÅR

I pinsen 1947 var 50 unge mennesker samlet for å legge store planer for fremtiden: å ta katolsk barne- og ungdomsarbeid til et nytt nivå, et nasjonalt plan. Norsk Katolsk Ungdomsforbund ble stiftet, med det formål «å organisere katolsk ungdom til aktiv innsats for Kirken».

Spesielt skulle forbundet vie seg «opp-gaver som gjelder ungdommen». Med den Hellige Hallvard som vernehelgen tok Torfinn Juell, André Bongard, Veslemøy Guldager (født Løvik Olsen), Finn Barra, Martha Solberg (født Ellingsen), Einar Wiig og Roar Hansen tøyene i det første styret. Man måtte først bygge seg opp fra å samle unge katolikker i Oslo Katolske Bispedømme, til å inkludere Trondheim og Tromsø Stift.

I LØPET AV DE NESTE 75 ÅRENE har en skare av mennesker bidratt til å bygge opp og fortsette Katolsk barne- og ungdomsarbeid i Norge: listen er altfor lang til å ramses opp her. Disse frivillige har ikke bare bidratt til det nasjonale arbeidet, men også lokalt i menighetene. NUK, sammen med Mariaholm, har tidvis blitt beskrevet som lungene til Den katolske kirke i Norge: vi trekker ungdom inn fra hele landet, gir nytt liv til Kirken og sender ungdommen ut igjen.

VED HJELP AV SOMMERLEIRER, påskeleirer, kanoleirer, pilegrimsturer, ledertrening og så ufattelig mye mer, har barn og ungdom funnet sitt sted i Kirken, geleidet av andre unge katolikker.

NUK har ikke bare vært vendt innover, men også talt ungdommens sak utad. Som et talerør overfor biskoper og prester har vi minnet dem på å ta vare på lammene i sau-eflokkene sine. NUK'ere har tatt med seg sin katolske tro ut i verden; til sine studiesteder og arbeidsplasser, fotballbaner og vennekretser.

TAKKET VÆRE TRO, FELLESKAP OG HANDLING – NUKs slagord – har barn og unge vært med på å bygge Kirken i Norge i 75 år. Som voksne har NUK'ere vært aktive i menighetsråd, pastoralråd, samarbeidsråd, bispedømmet og stiftene, de katolske skolene og klostre.

Det skal vi også være de neste 75 år! •

TEKST: STEPHEN TROTTER

Landsmøtet i 2009
(foto: Andrzej Wacko)

NUK'ere foran NUKs nye kontorer i Mariagården (Akersveien 16) i 2002.

Landsmøtet i 1995

Historie, skjønnhet og en sviende lusing i pavenes by

Byen Anagni omtales ofte som et fascinerende «utendørsmuseum». Historien ligger på lur med sine underholdende fortellinger. Arkitekturen er sober. Domkirkekrypten har fått navnet «Anagnis Sixtinske kapell». Og på toppen av det hele: Her ble Eystein Erlendsson i 1160 tatt imot av pave Aleksander III og vigslet til erkebiskop av Nidaros. Nå har også «St. Olav» vært på besøk.

TEKST OG FOTO: JESPER STORGAARD JENSEN

Det første man legger merke til når man ankommer Anagni – ca 70 km sørøst for Roma – er byens trange middelaldergater. De løper på kryss og tvers i byens sentrum og later til å danne et slags edderkopp-nett. Den lille byen som ligger 424 m over havet og huser ca 21.000 innbyggere, synes å ligge innhyllet i en slags middelaldersk tidslomme.

Anagnis sentrum oppleves først og fremst som et merkelig «utendørsmuseum», der den besøkende blir sjarmert av en sober, men også elegant arkitektur, med romanske kirker, idylliske balkonger, klokketårn og piazzaer av ulik størrelse. Anagni har for lengst funnet veien til historiebøkene. Byen er kjent som «la città dei papi», pavenes by, fordi hele fire paver er født her: Innocens III, Gregor IX, Alexander IV og Bonifatius VIII.

En stor del av Anagnis berømmelse skyldes Bonifatius, som tilhørte en vel ansett aristokratisk familie fra Lombardia, og var pave fra 1294 til 1303. Bonifatius

var en lærd jurist med diplomatisk kløkt og med herskernatur, og beskrives som en utpreget byråkrat. Han satte i gang et betydelig reformarbeid for å bringe orden i Vatikanets finanser, arkiv og bibliotek. Dessuten grunnla han Romas universitet like ved Pantheon, og der lå det i århundrer, frem til 1935.

Muligens var nettopp hans herskernatur årsaken til at han ikke var like godt likt av alle. «En arrogant synder» ble han kalt av noen av sine fiender. En av dem var Dante som mente at paver og keiser skulle være likeverdige: paven som den åndelig myndighet og keiseren som den verdslige. Dante måtte også lide under Bonifatius' politiske ambisjoner, for paven sendte den franske prins Charles av Valois til Firenze under falsk flagg – offisielt som fredsmekler, men i virkeligheten for å la de hvite guelfiere overmanne de sorte. Dante var leder for de hvite, og ble dermed dømt til forvisning fra sin hjemby. Dante hevnet seg senere på Bonifatius ved å skrive ham inn i «Den guddommelige komedie», der

ANAGNIS SIXTINSKE KAPELL:
«La Cripta della Cattedrale» står det på et skilt der man begir seg ned trappetrinnene som fører ned til krypten. Det som kalles «Anagnis Sixtinske kapell» er totalt overveldende.

UTENDØRSMUSEUM: I Anagnis sentrum blir den besøkende sjarmert av en sober og elegant arkitektur, med romanske kirker, idylliske balkonger, klokketårn og piazzaer av ulik størrelse.

paven fikk anvist plass i helvetet. Dette skjedde i 1300, tre år før paven døde.

ANAGNIS BERØMTE LUSING

Historiebøkene forteller også om en annen berømt hendelse der Bonifatius er hovedpersonen. Natt til 7. september 1303 kom to utsendinger fra den franske kong Filip IV, «den smukke», til Anagni der paven oppholdt seg. Disse to, William av Nogaret og Sciarra Colonna, hadde med seg 2000 bevæpnede soldater. Da de ankom Anagni, sto byportene åpne, sannsynligvis ved hjelp av byborgerne.

«Santa Maria-katedralen har også en hemmelighet som kan ta pusten av de fleste besøkende, nemlig krypten, *La Cripta di San Magno*».

Da de omsider nådde frem til paven, holdt de ham fanget i erkebispegården, der de – som det heter i historiebøkene – «utsatte ham for undertrykkelse og nød», i et forsøk på å få ham til å trekke tilbake den såkalte «pavelige tyr», Super Petri Solio, der paven offisielt hadde ekskommunisert franskekokogen.

Det fortelles at under forhørene av paven, hadde Sciarra Colonna gitt Bonifatius en sviende lusing. Denne voldsomme gestus er ikke historisk bevist, selv om man i Anagnis krøniker kan lese om «lo schiaffo di Agnani», lusingen i Anagni. Denne påståtte lusingen, eller i hvert fall det verbale overgrepet mot paven, har uansett alltid vært betraktet som et bilde på slutten av den kristne middelalderen, som ofte forbindes med Bonifatius' død.

EN MENGDE ATTRAKSJONER

Vandrer man gjennom byens trange gater, kommer man til sist til den sentrale Piazza Innocenza III, der man ►

OVERVELDENDE:
Santa Maria-katedralen
stod ferdig i 1104. Den
er, som så mange
italienske kirker, både
storslått og
overveldende.

kan besøke Palazzo di Bonifacio VIII – det stedet hvor den historiske lusingen skal ha skjedd.

Dette palasset fra det 13. århundre er bygget i gotisk stil og blant annet dekorert med en elegant søylegang med runde hvelvinger. Innvendig eksisterer fremdeles de opprinnelige freskene.

På Piazza Innocenza III, som går for å være en av Lazio-regionens mest fascinerende plasser, møter vi en av Anagnis historiske og arkitektoniske juveler, nemlig Santa Maria-katedralen som stod ferdig i 1104. Katedralen har et massivt utseende, som under vårt besøk er myknet opp av et varmt vinterlys.

Santa Maria er, som så mange italienske kirker, både størslått og overveldende. Innvendig har den tre skip med gulv smykket av vakre mosaikker. Men Santa Maria-katedralen har også en hemmelighet som kan

ta pusten av de fleste besøkende, nemlig krypten, «La Cripta di San Magno».

ANAGNIS SIXTINSKE KAPELL

«La Cripta della Cattedrale» står det på et skilt der man begir seg ned trappetrinnene som fører ned til krypten. Jeg kjente ikke på forhånd til dette stedet som kalles «Anagnis Sixtinske kapell.» Så da jeg langsomt kommer ned den massive stentrappen til selve krypten, blir jeg totalt overveldet.

Det er en sann eksplosjon av farger som møter en, i et rom på ca 540 m². Sammen med andre besøkende går jeg rundt i stillhet og tar inn denne «meraviglia», denne størslåtte opplevelsen. Tre forskjellige kunstnerskoler med diverse artister har arbeidet i ulike perioder i løpet av drøye 50 år – fra slutten av det 12. århundre

og frem til 1255. I de runde hvelvingene fortelles blant annet historien om menneskehetens frelse, basert på filosofisk-vitenskapelige teorier.

Man blir fullstendig målløs. Farger filtreres inn i hverandre samtidig som de utfordrer den overveldete betrakteren. Er alt dette overhodet mulig? Eller er det et optisk bedrag som mitt sinn har funnet på? Og hvorfor i all verden har jeg ikke kjent til dette stedet før? Det er noen av de spørsmålene som dukker opp umiddelbart når jeg kommer ned i krypten.

Så mye skjønnhet samlet på et så begrenset areal. En vakker kongebå farge synes å være allesteds nærværende, og det virker som om den flørter en hel del med det gule som ofte byr den selskap.

Krypten har en magnetisk tiltrekning. Instinktivt forstår man at det ikke er enkelt å si farvel til en slik skjønnhet. Man får lyst til å gå rundt og rundt for å få øye på nye detaljer, nye farger og nye bibelske personer som betrakter oss oppe fra himlingen.

Nei, å forlate denne skjønnheten er ikke noe man gjør med lett hjerte, og da jeg omsider tvinger meg oppover trappene til det store kirkerommet, er det med overbevisningen om at tilnavnet «Anagnis Sixtinske kapell»

«Anagnis sixtinske kapell gir økt puls, og for å få den ned igjen, anbefales å avslutte besøket på byens Casa Barnekow, et vakkert eksempel på middelalderarkitektur.»

slett ikke er overdrivelse. Noe jeg trodde. Det er tvert om et særdeles velvalgt.

Anagnis sixtinske kapell gir økt puls, og for å få den ned igjen, anbefales å avslutte besøket på byens Casa Barnekow, et vakkert eksempel på middelalderarkitektur. Barnekow-residensen er en bygning over tre etasjer, og er en sann juvel innen arkitektur fra tolvhundretallet. Og om man har den som siste etappe på sin historisk-kunstneriske dagsorden, kan man få roet ned etter opplevelsen i Agnani-krypten, og allikevel dra fra byen med sinnet fylt av skjønnhet. •

Oversatt av Jorunn Hope.

ANNONSE

OLAV-
SEMINAR

Tro og politikk

Lørdag 3. sept. kl. 10–17 i Mariakirken på Granavolden

Sven Tindberg:

«Olavsmonologen»

- Urfremføring

- Historiker Øystein Morten:
«Trosdimensjonen hos Viking-kongene»
- Janne H. Matlary, Erling Rimehaug:
«Tro og politikk i vår tid»
- Paneldebatt

Deltakeravgift kr. 400,-

Inkluderer foredrag og debatt, lunsj og kaffe. Velkommen.

Kjøp billett:

Vipps til nr. 509162
Skriv inn navnet ditt.

Arr: Hamar biskop, Kirken i Gran, Norske og Hadeland Kirkeakademier, Granavolden Gjæstgiveri.

Pinseunderet i Groruddalen: Johannes- kirken

– Vi er et fargerikt fellesskap!

TEKST: ELISABETH SOLBERG FOTO: KRISTIN SVORTE

Vi er på vei gjennom Groruddalen, dalen der trafikale hovedpulsårer fører tungtransporten i strie strømmer nordøstover fra Oslo sentrum, dalen der Alna-elven gjør sine kronglete tilpasninger til industri- og lagerområder, dalen der drabantbyenes høyblokker rager til værs som gigantiske lego-konstruksjoner. Slik bygde man på 1960-70-tallet for å gi husvære til en økende befolkning i hovedstaden. På en høyde troner Bredtvet fengsel, og rett ved siden av får vi øye på et kirkespir: Bredtvet kirke ble bygd som arbeidskirke i teglsten i 1977. Nå huser den St. Johannes apostel og evangelist katolske menighet. Den samler folk fra mange nasjonaliteter. Det er hit vi skal.

Valerie Håkonsen tar oss imot. Hun har engasjert seg aktivt i menigheten helt siden opprettelsen.

– Vi er et fargerikt fellesskap, der de fleste stort sett er integrert, og på kirkekaffen etter høymessen hilser folk på hverandre. Det er en inkluderende atmosfære, men det er klart, de nasjonale gruppene sitter gjerne sammen rundt bordene.

MOTSATTE UTVIKLINGER

Det har skjedd store demografiske forandringer i Groruddalen. Mange av de opprinnelige «drabantbybeboerne» har flyttet ut, mens folk med ulike etniske opphav har kommet til. De siste tiårene har dalen fått et internasjonalt preg. En del av våre nye landsmenn er katolikker, og frem til 2013 sognet det meste av Groruddalen til St. Hallvard katolske menighet i Oslo. Med den store tilflyttingen av innvandrere til dalen var menigheten i ferd med å knele under den tunge byrden.

Sognene som tilhørte Den norske kirke hadde motsatt problem i dalen. På grunn av

utflytting og labert engasjement blant mange av medlemmene, besluttet Oslo bispedømmeråd i 2012 å redusere sognene fra tolv til seks. Dermed kunne Bredtvet kirke fristilles. Oslo katolske bispedømme var på leting etter en mulighet for å grunnlegge en ny menighet på østkanten, og fikk tilbud om å leie den fristilte Bredtvet kirke.

HANS NIELSEN HAUGE

Katolikkens overtagelse av Bredtvet kirke skjedde ikke uten høylytte protester. Selv om de var få, var de aktive lutherske medlemmene glad i sin kirke, ikke minst fordi området har en helt spesiell historie: Kirken er bygd på tomten der den store legpredikanten Hans Nielsen Hauge tilbrakte sine siste leveår! Mot slutten av sin utrettelige virksomhet for Vårherre kjøpte Hauge gården Bredtvet, der han virket frem til sin død i 1824.

Knappt hundre år senere overtok staten eienkomsten. Hovedhuset på gården ble revet på midten av 1970-tallet, og i 1977 stod Bredtvet kirke ferdig. Utenfor kirken er det reist en bautastav av Hauge. Den nålevende resten av et haugeiansk miljø, og særlig en etterkommer etter Hauge selv, motsatte seg tanken på å gi fra seg kirken. Til tross for alle protester ble en tiårig leieavtale undertegnet våren 2013.

BEVISST NAVNEVALG

Menigheten ble opprettet 15. mars 2013. Navnet ble valgt med omhu, i respekt for at kirken står på gården til Hans Nielsen Hauge. *Hans* er en fornorsket form av *Johannes*, så nå heter vi *Sankt Johannes apostel og evangelist menighet*, forklarte den første soknepresten, pater Dominikus Nguyen Thanh Phu. Biskop Eidsvig innviet kirken på Kristi himmelfartsdag 9. mai 2013.

I jubileumsheftet til menighetens ►

Ildsjelen Valerie Håkonsen flankert av patrene Erik Ruud og Piotr Gąsior.

– Vår menighet har en inkluderende atmosfære, sier Valerie Håkonsen.

Den lutherske Bredtvet kirke er blitt til den katolske St. Johannes apostel og evangelist menighet.

Fakta

- Menigheten omfatter det aller meste av Groruddalen i Oslo. I februar 2022 telte den 7884 registrerte medlemmer, fordelt på 115 nasjonaliteter.
- Kirken tilbyr syv søndagsmesser på flere språk: norsk, polsk, engelsk, tamil, spansk og én gang i måneden på vietnamesisk. Om hverdagene holdes det messe om kvelden. Kirken er daglig åpen for troende som vil be, skrifte eller oppsøke sjelesorg.
- Sognepresten heter Tan Peter Duc Do og overtok 1/9-2020. Med seg har han to kapellaner, pater Piotr Gąsior og pater Erik Ruud i halv stilling. 21/9-2019 ble Pham Cong Bang diakonviet. Nasjonal sjelesorg for andre grupper blir ivare tatt av ambulerende prester.
- Statistikk for året 2021: 61 barn døpt, 73 gikk til førstekommunion, 44 ble fermet, 8 par viet og 14 begravet.

femårsmarkering lufter pater Rory Mulligan tanken om at Hans Nielsen Hauge sikkert hadde vært helgen, dersom han hadde vært katolikk.

DEN FØRSTE TIDEN

Entusiasmen var stor da menigheten ble dannet. Allerede 29. mai kalte soknepresten, pater Phu, inn til et «forventningsmøte» for å sette fart i menighetsarbeidet. Slik kom de frivillige tjenestene raskt i gang. Med seg hadde han den første tiden dominikanerpater Haavar Simon Nilsen som kapellan. Han er en praktisk kar, og sammen med hjelpere fra menigheten fikk de på plass nye kirkebenker, skriftestoler og liturgisk utstyr. Folk stilte mannsterkt opp.

To katolske kunstnere bidro til utsmykningen av kirken: Nå avdøde Petter C. Omtvedt utformet krusifikset og statuer av Maria og Johannes, mens Ingunn Cecilie Lyng vevde de 14 korsveibildene på kirkeveggene.

I tillegg til å skaffe prester måtte flere andre stillinger opprettes: Man trengte kantor/organist, en katekesekoordinator og en vaktmester. I entusiasmens iver gikk man friskt ut og utlyste fulle stillinger.

– Man gapte nok for høyt., sier pater Erik Ruud, som i dag er norsk kapellan i menigheten. – Etter en stund innså man at det ble for dyrt å ha fulltidsansatte. Så kom en del oppsigelser. Det ble en krevende og slitsom tid for prestene og menighetssekretæren, som måtte påta seg mange ekstraoppgaver for å holde hjulene i gang. I dag nøyer vi oss med deltidsstillinger til de viktigste funksjonene. Samtidig yter de frivillige stor innsats i menigheten.

Nei, det mangler ikke på frivillig innsats, skal vi tro Valerie Håkonsen. Folk tar i et tak. Spesielt berømmer hun vietnameserne.

– Da vi en stund ikke hadde noen til å

renngjøre kirken, stilte de opp. På fester og kirkekafe bidrar de med praktisk arbeid. De er fantastiske, sier hun begeistret.

BÅDE UTFORDRING OG RIKDOM

Menigheten kan altså telle godt over 100 nasjonaliteter. Polakker, tamiler, filippinere, vietnamesere og afrikanere fra ulike land utgjør relativt store grupper, i tillegg til nordmennene, som er i mindretall. Helt fra starten av var det viktig å få på plass sjelesorg for de store nasjonale gruppene. Disse ble ivaretatt, men i årene som fulgte, skjedde det stadig forandringer. Pater Phu virket i menigheten i fire år, så kom en litauisk sokneprest. Senere har tamilske og vietnamesiske prester overtatt; stor var sorgen da den polske kapellanen ble syk og døde i 2016. Han fikk en etterfølger, men utskiftning blant prestene har nok menigheten følt som en belastning.

– Denne menighet er allerede ved sin sammensetning et pinseunder, sa biskop Bernt Eidsvig ved innsettelsen av den første soknepresten. St. Johannes menighet rommer i sannhet «hele verden», noe Valerie Håkonsen ser på som en rikdom.

– Årlig holdes det forskjellige fest-arrangementer i menigheten. Der er alle med på forberedelser og sjauing som bidrag til fellesskapet, samtidig som nasjonene byr på folkloristiske innslag, som dans, sang og matservering. Det er blitt holdt konserter for å samle inn til St. Johannes' kirkefond. Den 22. november 2013 ble det holdt rekviemmesse for de tyfonrammede på Filippinene. Da var kronprins Haakon Magnus til stede.

Polakkene skiller seg nok litt ut, fortsetter hun. – De har sine egne messer, og mange kan ikke norsk. Enkelte er her i landet bare for kort tid. De som har bodd her lenge, er ►

Når p. Piotr feirer messe på søndager, er det vanskelig å finne parkeringsplass.

↖ Den katolske treskjæreren Petter C. Omtvedt (1934–2021) har laget Maria-statuen.

— “ —
Årlig holdes det forskjellige fest-arrangementer i menigheten. Der er alle med på forberedelser og sjauing som bidrag til fellesskapet.
— ” —

– De frivillige yter stor innsats i menigheten, sier p. Erik Ruud.

Det kommer ikke bare folk fra Groruddalen, men også langveisfra – Lillestrøm, Rælingen, Lørenskog og Nittedal. Folk liker seg her.

Ingunn Cecilie Lyng har vevd altertavlen til femårsjubileet for menigheten.

en god støtte for nyankomne. Allerede fra starten var det behov for polsktalende prest. Polakkene har én til to messer hver søndag og noen hverdager. De har sin egen kirkekaffe og egen katekese. Kontakten med den øvrige menigheten er ikke så stor, men de er representert i menighetsrådet og bidrar dermed til fellesskapet.

EN LEVENDE MENIGHET

St. Johannes er blitt en levende menighet. Rusler man rundt i lokalene i arbeidskirken en vanlig hverdag, forstår man hvor viktig det er at kirken har rikelig plass. Nesten daglig er det rosenkransbønn før kveldsmessen, onsdag ettermiddag har barnekoret øvelse med tilhørende bespisning og lek. Noen nasjonale grupper har egne aktiviteter, som kor og katekese. Og folk oppsøker prestene for samtaler og skriftemål.

– Det er stadig aktiviteter her, sier pater Erik. – Det kommer ikke bare folk fra Groruddalen, men også langveisfra – Lillestrøm, Rælingen, Lørenskog og Nittedal. Folk liker seg her. Dessuten er det lett å parkere. Det er sikkert riktig når det hevdes at på en vanlig søndag kan det være over 1000 besøk i kirken. I løpet av en uke kommer det nok iallfall 2000 innom.

Valerie nikker samtykkende.

– Messene er fulle. I høymessen, når jeg ser meg rundt, får jeg en stolt følelse av å tilhøre en verdenskirke!

ILDSJELER

Menigheten har satset sterkt på barne- og ungdomsarbeid. Pater Erik peker spesielt på en ildsjel av en kateket som noen ganger i

løpet av søndagsmessen samler barna foran alteret og forklarer dem dagens tekst. – Det gjør hun så nydelig, utbryter han begeistret.

Ungdomslaget kaller seg St. Jo. Det er en svært aktiv gruppe med en dynamisk leder, ifølge Valerie. I 2015 ble St. Jo kåret til «årets katolske lokallag» under landsmøtet til NUK (Norges Unge Katolikker). Normalt har laget regelmessige møter, men pandemien bremsset det meste av virksomheten for en lang periode. Likevel arrangerte ungdomslaget uteaktiviteter i området rundt kirken hver uke i skoleferien 2021 med OL-parade, sportsturnering, volleyball og mye annet.

I 2017 fikk menigheten tilskudd av et fellesskap på fire kvinner fra den verdensomspennende organisasjonen *Focolare*. De bidrar ofte med musikk i hverdagsmessene, og i januar 2022 arrangerte de helligtrekongersfest og senere påskefest for barnefamilier, i samarbeid med St. Johannes menighet.

I mars 2014 ble det opprettet et Caritasutvalg som de første årene arrangerte sosiale treff i kirken og norskkurs for innvandrede. Før jul i 2014 fikk St. Johannes besøk av dronning Sonja, som ønsket å møte en gruppe innvandrerkvinner for å snakke om deres muligheter for utdanning og et yrkesliv i Norge.

Et populært tiltak, som er i ferd med å komme i gang igjen etter pandemien, er fredagslunsjen. Hver fredag kl. 11 er det messe med påfølgende lunsj. Et slikt arrangement bidrar til å sammensveise både generasjoner og nasjoner. Hit kommer unge foreldre i barselpermisjon og pensjonister med sosiale behov. Lunsjen er noen ganger blitt erstattet med bussturer til Sverige.

Pandemien i 2020 og 2021 tok et kvelertak på nesten alt sosialt liv, og kirken måtte sette mange virksomheter på vent. Etter hvert håper menigheten å få tilbake den samme aktiviteten som før, med katekese, ungdomsarbeid, musikkvirksomhet, trosfordypningskurs og fredagstreff.

TI ÅR ER GÅTT - HVA NÅ?

Leieavtalen med Den norske kirke utløper i 2023. Hva skjer da med St. Johannes menighet? Oslo katolske bispedømme ønsker å kjøpe kirken, og det er allerede forhandlinger i gang med kirkevergen i Oslo. Så får vi sette vår lit til at Vårherre ordner alt til det beste. Han har gjort pinseunder før, han. •

SR. ANNE BENTE HADLAND O.P. er priorinne ved Katarinahjemmet i Oslo. Hun er utdannet lærer, tidligere leder av Informasjonstjenesten i Oslo katolske bispedømme og av Søsterrådet.

Når kjønn blir følelse

Det var på 1990-tallet en gang i USA at jeg første gang støtte på begrepet gender; ideen om at kjønn ikke kan begrenses til biologisk kjønn, men et mangfold av kjønnsidentiteter.

Jeg deltok på en kvinnesesjon i FN og fikk en pamflett i hånden av en av mange lobbyister som svirret omkring. «Dette blir veldig aktuelt», sa han, «du må lese det». Jeg så gjorde, og min umiddelbare reaksjon var at dette var noen ekstreme amerikanske greier som falt på sin egen urimelighet og aldri ville få noen betydning, i strid som det var både med sunn fornuft og grunnleggende biologi.

SÅ FEIL TOK JEG altså. I Norge i dag skal barna i barnehager og skoler nå lære at du kan være født i feil kropp, og at jenter kan ha penis. Og ifølge Bufdir, (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet), har alle rett til å definere sitt kjønn, kjønns mangfold er ekte, og barna vet best selv. 14 år gammel kan du få operert bort brystene dine, gutter kan bli kjemisk kastrert. Kjønn er noe som tildeles ved fødsel, ikke noe du er. Det har vært en økning på 1400 % i antall jenter som vil ha kjønnskorrigerende behandling, eller kjønnsbekreftende behandling, som det nå kalles. Mange av disse ungdommene har andre diagnoser i tillegg.

Vår forrige helseminister fikk gjennom en lov om selv-ID uten nevneverdig diskusjon og helt uten tanke på (utilsiktede?) konsekvenser. Fra 2016 har det vært mulig å bytte juridisk kjønn uten diagnose, basert kun på ens egen opplevelse av sitt kjønn. Jeg kan bli juridisk mann i dag, om jeg føler for det. Og vår nåværende likestillingsminister utreder i disse dager et tredje kjønn. Hvilket problem det er ment å løse, er jeg ikke helt sikker på. Mangfoldet er jo stort. Ifølge sexolog Espen Esther Pirelli Benestad eksisterer det hele 7.

I NORD VAR DET NYLIG foreldre som reagerte på at de gratis skolesekkene til førsteklassingene var utstyrt med regnbueflagget som etter hvert har blitt symbolet for skeiv teori og kjønnsideologi. De ønsket ikke at barna deres skulle reklamere for en ideologi de selv ikke står inne for. Fylkesordføreren hadde ingen forståelse for dette. Han synes mangfold og likeverd er flott. Det er det ikke vanskelig å være enig i, men mangfoldet har

altså sine begrensninger. Det rommer ikke dem som mener det bare er to kjønn. Det er en ideologi som opphever ikke bare kjønn, men også legning.

Mener du at det bare finnes to kjønn, avskrives du som transfob. Frontene i «debatten» er harde. Da en ny høyesterettsdommer nylig skulle på plass i USA, ble hun spurt om hun kunne definere hva en kvinne er. Det kunne hun ikke, «jeg er ikke biolog», sa hun. Det slo meg at selv om hun bare er jurist, ville jeg tro at hun likevel vet hva tyngdekraft er, og jeg vil i det lengste tro at hun innerst inne vet hva en kvinne er også, men hun vet sikkert og at andre har risikert jobben ved å hevde det. Og ved ikke å bruke foretrukne pronomen.

Det er også en greie. Å sette pronomen bak navnet sitt, pronomen som ikke sier hvem du er biologisk sett, men hva du identifiserer deg som. Hun/han/hen/dem – alt ettersom. Hun sukket litt, moren jeg snakket med, da hun fortalte om sommerens bryllup når «hen» skal gifte seg med «dem». Barnet hennes – biologisk mann som identifiserer seg som kvinne – skal gifte seg med en biologisk kvinne som på sin side identifiserer seg som ikke-binær – hverken/eller.

OM TRETTEBERGSTUEN skulle få gjennomslag for et tredje kjønn, endrer det ikke realitetene: det finnes bare to. Biologisk sett kan 99,98 % av alle nyfødte defineres som gutt eller jente ut fra de ytre kjønnsorganene. I 0,02 % av tilfellene kan ikke kjønn defineres. Men det er ikke denne gruppen radikal kjønnsideologi dreier seg om. Det dreier seg ikke lenger primært om vern av sårbare seksuelle minoriteter, men om identitetspolitikk og makt.

I det jeg setter punktum, lanseres et nettsted, *foreldrenettverket.no*, som springer ut av foreldreaksjonen tidligere i vinter, som ønsker å bidra til en mer vitenskapelig og mindre ideologisk undervisning om kjønn og seksualitet. Høyst betimelig, spør du meg. Anbefales herved! •

Sr. Anne Bente O.P.

Anne Bente Hadland

Dette er en kommentar. Meningene i artikkelen står for artikkelforfatterens regning.

HVA ER DEN SYNODALE VEI?

– Det handler om kirkens tilnærming til verden. Den er kalt til å ha et ordentlig møte med mennesker av i dag.

TEKST: LINDA THERESE UTSTØL

I 2021 åpnet pave Frans en to år lang prosess kalt Den synodale vei. Den er avhengig av oss alle. Begrepet synodalitet betyr «en vei man følger sammen».

Det er en del forvirring om hva Den synodale vei er, og hva den skal innebære. Betyr det at legfolk nå skal bestemme Kirkens lære? Pater Øystein holdt foredrag om Den synodale vei under vårmøtet i Oslo katolske bispedømmes Pastoralråd.

Han sier at noe av grunnen til at forklaringene omkring prosessen er så vage er at fokuset ikke skal være på hva vi skal *gjøre* eller *bestemme*, men på å *lytte* og skape ekte *relasjoner* i og utenfor Kirken. Og ekte, omsorgsfulle relasjoner har sjelden en fast oppskrift.

Det blir bekreftet på den offisielle hjemmesiden at hensikten er ikke å produsere masse dokumenter, men hvordan bli en mer synodal Kirke gjennom tre hovedtemaer.

- **Kommunion**, et enhetlig fellesskap med hverandre og med Gud som er veien, sannheten og livet.

- **Deltagelse**, alle troende er kalt til å tjene hverandre gjennom å be, lytte, analysere, ha dialog, vurdere og gi råd om pastorale avgjørelser som er i pakt med Guds vilje.

- **Misjon**, forstått som oppdrag. Hvordan gjøre Kirken til et bedre vitne om Guds kjærlighet?

– Den synodale vei handler om Kirkens tilnærming til verden. Kirken er kalt til å ha et ordentlig møte med mennesker, lytte til dem og så vurdere og forsøke å skjelne. Rett og slett for å være i dialog med mennesker av i dag. Kirken skal ikke bare være vendt innover mot seg selv, men ta det mennesker forteller

GÅ SAMMEN:

– Legfolk må gjerne være tydeligere på hva slags forventninger de har til oss prester, sier pater Øystein Lund. Foto: Hans Rossiné.

oss på alvor. Målet er at man møter, ser, lytter, vurderer og gjerne også gir respons. Målet er å styrke relasjonene som allerede er der og møte dem man ikke har en relasjon til allerede, sier p. Øystein.

Det ligger ingen naivitet i å oppfordre til denne åpne og ærlige dialogen, forteller han.

– Resultatet av det å møtes, lytte til og skjelne eller vurdere, er ikke alltid at du får viljen din, eller at alle blir enig. Da pave Frans introduserte Den synodale vei bruke han bibelhistorien om Jesu møte med den rike unge mannen. Han går etterhvert bedrøvet bort, fordi han ikke kunne bli med. Det er også en mulighet vi må holde åpen. Det er ikke gitt at vi skal møte mennesker på den måten at vi skal oppfylle alle deres ønsker. Ambisjonen må være å komme et stykke på vei i forståelse.

LOKAL BEVISSTGJØRING

P. Øystein legger vekt på at vi heller må tenke på det lokale enn det globale.

– Synoden, som avholdes i 2023, skal på sett og vis oppsummere denne prosessen, men det handler ikke først og fremst om nye vedtak. Det skal heller være rom for å praktisere en innøvd måte å være på, hvor man lytter til dem som bør lyttes til.

Alle katolikker inviteres til fellesskap og deltagelse i dette oppdraget, det er vi som skal bygge disse relasjonene der vi er.

– Det må skje lokalt, derfor er det viktig å få

litt fart på Norge. Vi skal ikke bare sitte å vente på hva andre har kommet frem til. Vi har våre spesielle utfordringer. Vi har nok en åpnere dialog innad i Kirken enn mange andre land, men vi har en utfordring når det gjelder å se utenfor våre egne grenser, sier p. Øystein.

Bakgrunnen for prosessen handler om en gradvis profilforskyvning fra før 1900-tallet. Da betydde begrepet «Kirken» strukturen og hierarkiet av *biskoper og prester*. Etter 2. vaticankonsil ble man mer opptatt av «Kirken» som betegnelse på *alle troende*. Det ble også mer fokus på at Kirken skulle lytte til hva resten av samfunnet var opptatt av, forteller p. Øystein

– Det har vært en utvikling med mange trinn, og pave Frans står i denne tradisjonen hvor *Kirken er Guds folk*. Da må vi også være interessert i hva dette folk mener. De skal ikke definere hva troen er, det har vi skriften, tradisjonen og læreembetet til. Men hva er de opptatt av? Vi må være nysgjerrige på menneskers daglige liv, og lytte til dem som vanligvis ikke blir hørt. Vi må være åpne mot mennesker og møte dem der de er. Og der vi ser det er nødvendig, må vi våge å endre kurs.

– Jeg tror ikke hovedproblemet for oss i Norge er at prester, menigheter, menighetsråd og pastoralråd ikke lytter til hverandre. Jeg tror hovedutfordringen for oss er hvorvidt vi greier å lytte også utenfor disse kanalene. Når det er sagt, tror jeg vi godt kan gi større frimodighet til legfolk. De må gjerne være tydeligere på hva slags forventninger de har til oss prester. I den åpne dialogen mellom prest og menighet er det fortsatt slik at dagsorden settes av presten, og det er heller presten som ber om tjenester enn motsatt, sier p. Øystein.

SYNODALITET I NORGE

– *Mange føler seg kanskje ikke velkommen til messe. Det kan være skilsmisse, ulike ting knyttet til seksualitet, det kan være fattigdom, eller stigmatisering på andre måter som kan være kulturelt eller etnisk betinget. Det kan være så mange slike ting som gjør at noen aldri kommer inn døra. På hvilke arenaer kan vi da lytte til dem?*

– Jeg tror det er noe i pave Frans' tanker om at en god del mennesker er skremt bort fra Kirken, fordi Kirken rett og slett ikke er

En bønn for den synodale vandringen

Vi står her for ditt ansikt, Hellige ånd
vi er alle samlet i ditt navn.

Kom til oss,
hjelp oss,
stig ned i våre hjerter.

Lær oss du hva vi må gjøre,
vis oss du hvilken vei vi sammen skal gå.

La oss, syndere, ikke være til hinder for rettferdigheten,
la ikke uvitenhet lede oss på villspor,
la ikke rent menneskelig forkjærlighet gjøre oss forutinntatte,
men la oss være ett i deg,
og i ett og alt holde oss til sannheten.

Dette ber vi deg om,
du som virker til alle tider og på alle steder,
i fellesskapet med Faderen og Sønnen,
fra evighet til evighet.
Amen.

Kontaktpersoner:

I Oslo katolske bispedømme er p. Bjørn Tao Nguyen koordinator for det synodale arbeidet. Innspill kan sendes til synodalitet@okb.katolsk.no

I Trondheim katolske stift er p. Egil Mogstad koordinator. Innspill sendes til trondheim@katolsk.no eller Egil.Mogstad@katolsk.no

interessert i deres liv. Det jeg tror pave Frans er opptatt av, er at vi ikke skal gi det klassiske svaret «Kirken mener at ...». Det finnes masse svar vi bare kan hente ut av den kirkelige tradisjon, men poenget er å lytte genuint og svare det enkelte menneske i dets situasjon.

– *Så hvordan ser dette ut i praksis her hos oss?*

– Pave Frans legger vekt på at det ikke bare er å snakke sammen for å finne en rask løsning. For ham er dette først og fremst en kombinasjon av å lytte til Gud og å lytte til mennesker. Vi må be sammen, lese skriften sammen, feire messe sammen og så bli inspirert. Og når man har kommet så langt, bør man stille seg et par sentrale spørsmål, slik som: 'Hvem burde vi være mer åpne for å lytte til?' 'Hva må vi gjøre for å komme i en posisjon hvor vi kan lytte?' Hvis bare den bevegelsen gjorde at vi lyttet til 100 mennesker til, ville jeg blitt kjempeglad. Og jeg tror faktisk vi kan risikere å lytte til ganske mange flere.

For å delta på Den synodale vei er det altså bevisstgjøring og endring i væremåte som skal til, og det kan alle gjøre der de er og innenfor hva som er deres rolle eller verv i Kirken. Prosessen er avhengig av at individer tar ansvar, blir engasjerte og finner nye kreative og lokale løsninger innenfor de gitte rammer. Men det er også viktig å delta i den større samtalen, spesielt for dem som ikke føler seg hørt. Innspill til og spørsmål om prosessen kan rettes til Kirkens kontaktpersoner. •

«Pave Frans legger vekt på at det ikke bare er å snakke sammen for å finne en rask løsning. For ham er dette først og fremst en kombinasjon av å lytte til Gud og å lytte til mennesker.»

MEN HJEM- LANDET HAR FORTSATT PLASS I HJERTET

Kebreab kom som ung mann alene til Norge fra Eritrea i 1981. Hadde bare tenkt å bli i landet noen få år. Nå har han bodd her i 40. Føler seg norsk, men de eritreiske røttene og drømmen om hjemlandet forsvinner aldri helt.

TEKST: ELISABETH SOLBERG
FOTO: KRISTIN SVORTE

Vi har vel alle sett tegninger av mennesker, der en del av strekene mangler, mens vi som betraktere ubevisst legger dem til i fantasien og dermed ser en helhet. Slik kan også skriftlige intervjuer av personer og deres historier fortone seg som skisser: Kanskje har glemselen etter mange år visket ut detaljene i minnene, kanskje er de så følsomme at de ikke kan få en klar utforming. Gjennom konturene av en beretning trer likevel skikkelsen frem, i spennende samspill mellom fortellingen og leserens fantasi.

DE FØRSTE STREKENE

Kebreab forteller om sin barndom i Eritrea:

– Jeg kommer fra en landsby i nærheten av byen Keren, omtrent midt i landet. Vi ►

var en stor familie, fire brødre og fire søstre. Foreldrene mine var bønder, og vi hadde mange dyr: kyr, geiter, sauer, esler og en flokk kameler. Jeg opplevde en fredelig barndom, og til å begynne med var det ingen kamphandlinger og trefninger der vi bodde, selv om Eritrea var en del av Etiopia, og misnøyen ulmet i folkedypet.

RELIGIØS BAKGRUNN

Religiøs tro er en naturlig del av livet til folk i Eritrea. Kebreab kom fra et område der både kristendommen og islam spilte en viktig rolle.

– I min barndom var det helt vanlig at vi ba sammen der folk var samlet. Og morgenbønner, bordbønner og aftenbønner rammet inn dagen vår. Faren min stod ofte tidlig opp for å be. Troen betydde mye. Derimot var det

FUNNET TILBAKE:

Kebreab forteller at han hadde fått kirken litt på avstand etter at han dro til Sudan. – Jeg hadde vært borte så lenge, og selv om troen er sterk i hjemlandet, kom den nå i annen rekke. Først da barna begynte på religionsundervisning, ble familien regelmessige kirkegjengere.

ikke viktig hvilken religion du tilhørte. I min familie var det både muslimer og kristne. Vi la ikke vekt på ulikheter. Til jul gikk vi i kirken, og når det var id, gikk vi barna rundt til mine muslimske slektninger og ønsket «id mubarek», «god id». For eksempel var søsteren til min mor muslim. Vet du hvorfor? Som ung hadde min morfar en muslimsk venn, og de ble enige om at hvis de fikk barn, og den ene fikk en jente og den andre en gutt, skulle de to gifte seg. Min morfar fikk jente og vennen fikk gutt. Så da var den saken grei. Det var vanlig at jenta konverterte til den troen ektemannen hadde, så hun ble muslim. Det spilte absolutt ingen rolle.

Kebreab ler hjertelig når han minnes sammenkomster i barndommen:

– Du vet, muslimer har en del forskrifter

som ikke gjelder for oss kristne. Så for å unngå misforståelser og få del i hverandres matgleder, hendte det at vi som barn ikke røpet navnene våre dersom vi deltok i hverandres festligheter. Vi tenkte jo aldri over om vi var sammen med muslimer eller kristne; bare navnene fortalte om vår trostilhørighet.

SKISSER FRA UNGDOMSTIDEN I ERITREA

De ulmende glørne fra folkedypet kom etter hvert til overflaten, og det dannet seg frigjøringsbevegelser som tiltrakk seg unge mennesker. Etiopia sendte soldater for å slå ned frigjøringsbevegelsene.

– De brente systematisk ned landsbyer, og sivilbefolkningen flyktet hals over hode. Der det gikk rykter om at soldatene var på vei, forlot folk landsbyen sin. De kunne ikke ta med seg noe annet enn buskapen sin. Også hele min landsby ble jevnet med jorden. Det var skremmende, og harmen blusset i befolkningen.

Hvor kunne de flykte for å komme unna de krigførende partene?

– Det var steder der soldatene ikke så lett kunne ferdes. Det går en vei fra hovedstaden Asmara og helt til grensen til Sudan. Soldatene måtte holde seg i nærheten av veien, blant annet fordi de ikke kunne dra sitt tunge utstyr ut i ødemarken. Folk flyktet vekk fra veiene, der de mente de var tryggere. Det var kamphandlinger over hele landet, spesielt i områder der støtten til frigjøringshæren var sterk.

Kebreab forteller om en annen episode han husker.

– I nærheten av landsbyen vår var det en høyde. På toppen hadde en del soldater tatt stilling. Under gikk hovedveien. Det gikk en mann langs veien gjennom det nedbrente landskapet, der folk tidligere hadde flyktet. Siden det ikke var noen offentlig transport, måtte mannen selv gå til sitt bestemmelsessted. Plutselig var han ikke mer. Soldatene skjøt ham. Slike hendelser inntraff stadig. Rett under høyden der soldatene holdt til, var det et steinbrudd. Folk som var blitt drept i løpet av dagen, ble ikke begravet, de fikk bare en skuffe sand over seg. De som jobbet i steinbruddet, fikk lov å sanke frukt fra nærområdet, og de markerte gravene med pinner, som identifiserte like. Om natten kom slektninger fra landsbyene og hentet sine kjære. Onkelen min var en av dem som gikk ut på natten.

Kebreab leter frem minner fra tiden han gikk på skole i byen Keren.

– Der hadde etioperne kontroll, men så lenge man ikke engasjerte seg i politikk og holdt seg i ro, kunne man leve et tilnærmet normalt

«Troen betydde mye. Derimot var det ikke viktig hvilken religion du tilhørte. I min familie var det både muslimer og kristne.»

liv. Etter hvert endret dette seg, soldatene nærmest gikk på jakt etter ungdommen og ingen følte seg trygg. Etioperne begynte å drepe fredelige sivile. Mange forsvant. Jeg gikk på skole og bodde i en byleilighet faren min eide. Det pågikk kamper hele tiden, man kunne høre artilleri og granatnedslag dagen igjennom, folk ble faktisk vant til å leve i krigstilstand. Alle håpet at det snart ville ta slutt, men kampene ble bare intensivert. I nærheten bodde noen slektninger, som følte ansvar for meg, og da situasjonen begynte å bli uholdbar i byen, insisterte de på at jeg skulle dra hjem til landsbyen min sammen med dem. Jeg satte meg på bakbena og ble igjen i byen alene. Så husker jeg at det kom fly like i nærheten. De slapp ned forsyninger til soldatene, og det ble kamper om forsyningene, det var uhyggelig. Da forstod jeg at krigen ikke kom til å ta slutt med det første. Det var ingen vits i å fortsette på skole i byen. Så jeg reiste hjem. Etter et par dager var byen tatt.

Den unge gutten måtte avbryte skolegangen. Han mistet flere skoleår. Det var mange som sluttet seg til frigjøringsfrontene som etter hvert ble flere. Kebreab vil ikke inn på dette emnet. Her må vi la strekene i vår skisse ende i antydninger. Han sier bare: – Jeg ble hjemme en kort stund og hjalp familien med innhøstingen, så forlot jeg landsbyen.

SUDAN

– Etter en viss tid kom jeg til Sudan og etter hvert til hovedstaden Khartoum.

Der fikk Kebreab seg en butikkjobb, men inntekten dekket knapt nok de daglige reiseutgiftene til jobben. Det var ikke mulig å ►

Eritrea

Ligger på Afrikas horn, og grenser til Sudan, Etiopia, Djibouti og Rødehavet. Landet har rundt seks millioner innbyggere. Hovedstaden heter Asmara.

Fra 1890 til 1941 var Eritrea italiensk koloni. Så tok britene over administrasjonen av territoriet. I 1951 vedtok FN at Eritrea skulle forenes med Etiopia i en løs føderasjon. Da Eritrea i 1962 ble annektert og gjort til Etiopias 14. provins, brøt det ut kamper mellom frigjøringshærer og etiopiske soldater, som ble sendt til landet. Frigjøringskampene fortsatte helt til Eritrea vant sin selvstendighet i 1991. I 1998 brøt det ut en grensekrig med Etiopia. Den varte i to år og krevde 70 000 menneskeliv.

Helt siden frigjøringen i 1993 har Isaias Afewerki sittet som president.

tjene til livets opphold i Sudan. – Sudan er bare et transitland for flyktninger. Nesten alle reiser videre.

Hvor reiste de fleste?

– Til Midtøsten, den gang. Problemet var at man måtte kjenne noen der, noen som kunne sende en formell invitasjon. Har du hørt om umra?

Nei, dette begrepet trenger en oppklaring. Kebreab presiserer at umra betegner «den lille pilegrimsreisen» til Mekka, mens den «store», hajj, er lagt til en spesiell tid av året og har flere formaliserte ritualer enn umra. Han forteller videre at mange flyktninger brukte umra som et påskudd for å komme til Saudi-Arabia. De fikk visum, og så ble de værende i landet. Jenter fikk gjerne arbeid som hushjelp. Men for å komme dit måtte man vel være muslim? Kebreab ler:

– Det var ikke så viktig, man kunne bare bytte navn fra for eksempel Michael til Muhammed. Det gikk så greit, så.

FØLER SEG NORSK:

– Når jeg besøker hjemlandet, lengter jeg tilbake til Norge. Jeg er jo blitt mer og mer norsk, også i tenkemåten. Mor sa at jeg kom nok aldri til å reise tilbake for godt. Jeg er redd hun har rett. Men jeg vil alltid stå med ett ben i Norge og ett i Eritrea.

«Om kvelden når jeg legger meg, bruker jeg de korte bønnene jeg lærte av en slektning i min barndom. Da sier jeg: *Herre, du har gitt meg en god dag. La meg våkne igjen i en god og fredelig verden.*»

Selv reiste han ikke til Midtøsten. Han kjøpte seg et eritreisk pass og dro til Europa, via Tyskland til Norge. Der hadde han et par bekjente som han var vokst opp og hadde gått på skole sammen med.

KONTURENE AV ET NYTT LIV

– Året var 1981. Jeg fikk oppholdstillatelse i Norge på humanitært grunnlag og hadde lov til å jobbe. Det tok imidlertid lang tid før jeg fikk innvilget asyl. I begynnelsen bodde jeg på et hospits i Oslo, mens jeg tok norskkurs på Friundervisningen.

Endelig kunne Kebreab igjen gå på skole, og deretter begynte han å studere kjemi, ved siden av en heltidsjobb som lagerekspeditor. Etter cand. mag.-eksamen planla han å ta to år fri fra arbeidet for å gjennomføre hovedfag. Men så fikk han helseproblemer og den ene operasjonen fulgte etter den andre. Dermed måtte han gi opp disse fremtidsplanene.

DRØMMER OG REALITET

Kebreab forventet at frigjøringsfrontene i Eritrea kom til å ta over landet etter noen år. Med utdannelse fra Norge så han for seg å reise tilbake og tjene sitt folk i hjemlandet. Etter å ha spart seg opp litt penger her, hadde han som mål å etablere seg i et fritt og fredelig Eritrea.

– Jeg regnet ikke med å bli i Norge i førti år! Han slår ut med armene ved den uhyrlige tanken.

– Tiden gikk fort, da. Jeg bodde alene og nærmet meg tretti år, så jeg bestemte meg for å stifte familie. Mine foreldre fant en jente som de mente passet for meg. Vi har tradisjon for det dere nordmenn kaller for «arrangerte ekteskap», der foreldrene finner en egnet ektefelle, og som oftest går det bra. Mine foreldre tok med jenta til Sudan, og så reiste jeg dit for å bli viet i en katolsk kirke der. Vi ordnet med de nødvendige papirene så hun kunne komme til Norge. Her lærte hun seg norsk og tok utdannelse. Vi fikk tre barn, som nå er voksne. De har alle studert og har fått gode jobber.

Kebreab forteller at drømmen om å etablere seg i hjemlandet aldri forlot ham.

– Barna begynte på skole, og jeg innså at fremtidsmulighetene for dem var mindre attraktive der enn her. Ikke kunne de språket heller, så jeg slo den tanken fra meg. Mellom 1998 og 2000 pågikk det en brutal grensekrig

med Etiopia. Det er stadig ufred i denne delen av verden, det er så trist.

TANKER OM TRO OG TVIL

Katolske flyktninger som kommer til Norge, forteller ofte at noe av det første de gjør i det nye landet, er å oppsøke den katolske kirken. Slik tenkte ikke Kebraab. Faktisk hadde han fått kirken litt på avstand etter at han dro til Sudan.

– Jeg hadde vært borte så lenge, og selv om troen er sterk i hjemlandet, kom den nå i annen rekke.

Først da barna begynte på religionsundervisning, ble familien regelmessige kirkegjengere. De voksnes oppvekst som kristne førte dem igjen i kontakt med kirken. Barna gikk til førstekomunion og lot seg senere konfirmere.

– Det norske samfunnet er så sekularisert. Jeg blir også påvirket av det. Selv sliter jeg med tvil. Man spør seg hvorfor det er så mange mennesker som lever i krig og fattigdom, og hvorfor er det så mye elendighet hvis det fins en rettferdig Gud?

I neste øyeblikk snur Kebraab seg og ser på den vakre vårdagen som omslutter ham; så sier han brått: – Men se på dette her! Se hvordan alt henger sammen, hvor finstemt alt er. Det kan ikke bare skje av seg selv, det må stå en skaper bak. Om kvelden når jeg legger meg, bruker jeg de korte bønnene jeg lærte av en slektning i min barndom. Da sier jeg: «Herre, du har gitt meg en god dag. La meg våkne igjen i en god og fredelig verden.»

SISTE STREKEN TEGNES

Materielt sett er livet i Norge godt, mener Kebraab. Likevel forteller han om en hjemlengsel i sitt indre, om savn etter landsbyen, familien, kafeene og utestedene. Begge foreldrene er døde, men de fleste av hans søsken bor fremdeles i Eritrea. Deres barn er imidlertid spredt over hele verden.

– Når jeg besøker hjemlandet, lengter jeg tilbake til Norge. Jeg er jo blitt mer og mer norsk, også i tenkemåten. Mor sa at jeg kom nok aldri til å reise tilbake for godt. Jeg er redd hun har rett. Men jeg vil alltid stå med ett ben i Norge og ett i Eritrea.

Så kom bena på plass, og vi avslutter vår «strektegning», i håp om at også usynlige konturer lar personen Kebraab tre klart frem for betrakteren. •

PAVEN TIL LHBT-KATOLIKKER:

«Gud fornekter ingen av sine barn»

Pave Frans har i et intervju besvart tre spørsmål fra den amerikanske jesuitt-pateren James Martin. Pateren driver et nettsted som tar opp temaer om Den katolske kirke og LHBT-folk.

Den 5. mai hadde pater Martin (bildet) skrevet til paven på spansk og bedt ham svare på noen spørsmål som han ofte blir stilt av LHBT-katolikker (LHBT: Lesbiske, homofile, biseksuelle og transeksuelle) og deres familier.

Et par dager senere mottok han et håndskrevet svar på spørsmålene. De ble publisert i form av et kort intervju på pater Martins nettsted «Outreach».

«NÆRHET, BARMHJERTIGHET OG ØMHET»

Slik var spørsmål og svar:

Spørsmål: Hva er det viktigste LHBT-personer bør vite om Gud?

Pave Frans: At Gud er en Far som ikke fornekter noen av barna sine. Guds «stil» er «nærhet, barmhjertighet og ømhet». Langs denne veien vil du finne Gud.

Spørsmål: Hva vil du at LHBT-personer skal vite om Kirken?

Pave Frans: Jeg vil be dem lese Apostlenes gjerninger. Der vil de finne bildet av den levende kirke.

Spørsmål: Hva sier du til en LHBT-katolikk som har opplevd å bli avvist av Kirken?

Pave Frans: Jeg håper de vil se at de ikke er blitt «avvist av Kirken», men av «mennesker i Kirken.» Kirken er en mor som kaller sammen alle sine barn. Ta for eksempel lignelsen om de inviterte til den store festen: «de rettferdige, synderne, de rike og de fattige, osv.» En «selektiv» kirke, en «rendyrket» kirke, er ikke Den hellige mors kirke, det er tvert imot en sekt.

BREV I JULI 2021

I juli i fjor sendte pave Frans et brev til pater Martin i anledning webinarret «Outreach 2021», hvor han også understreket at «Gud står nær og elsker hvert eneste av sine barn. Hans hjerte er åpent for alle. Han er Faderen.»

«Når jeg tenker på ditt pastorale arbeid,» skrev paven videre, «så ser jeg at du stadig prøver å etterleve Guds stil. Du er en prest for alle, på samme måte som Gud er alles far. Jeg ber for deg om at du må fortsette på denne måten; være nær, medfølende og full av ømhet i ditt virke.»

«Jeg ber for dine troende, dine sognebarn, for alle dem som Herren har plassert ved din side, slik at du kan ta vare på dem, beskytte dem og hjelpe dem til å vokse i vår Herre Jesu Kristi kjærlighet.» •

(kathpress/Vatican News)

Nei, kirken stengte ikke sykehusene

Ifølge Eirik Newths prisbelønte bestselger for barn, *Jakten på sannheten*, gjorde kirkens store makt at sykehus ble stengt da Romerriket ble borte, «fordi prestene fortalte at folk bare kunne bli friske ved å be til gud» (side 16).

TEKST: BJØRN ARE DAVIDSEN

I denne boken er advarsler mot kirken og gudstro et bærende poeng. Allerede i innledningen kan vi lese at «Gudstro har betydd mye for menneskene, og er fremdeles viktig for mange. Men et problem med å tro på guder er at folk ofte nøyer seg med den forklaringen som religionen gir».

INGEN KILDER

Imidlertid viser aldri Newth at dette stemmer – empirisk. Han oppgir ingen kilder til en slik måte å begrunne mangel på forskning. Han lager ingen oversikt over hva banebrytende forskere han omtaler har trodd på.

Og så lenge han heller ikke forteller det, får ikke leserne med seg at langt de fleste nettopp hadde en ganske bevisst gudstro.

I stedet forteller Newth at gudstroen rett og slett ødela «mye av nysgjerrigheten til menneskene». Ikke bare fordi man mente det «ikke nyttet» og dermed ble for passive, nei, man ble aktivt holdt nede: «Ofte ble folk som ikke trodde på

gudene straffet, og det gjorde også sitt til at de holdt tankene sine for seg selv.»

Ifølge Newth er det enda verre om du til og med er kristen. For da må du «også godta det som står i Bibelen, selv om mye av det virker rart eller galt».

Newth presenterer det nærmest som et ultimatum. «Hvis du vil tenke som en forsker, er det annerledes. Da må du stille alle slags spørsmål, og finne dine egne svar». Underforstått: Det er enten eller. Du kan ikke være kristen og tenke som en forsker.

Newth stiller ikke «alle slags spørsmål»

Sannhetsserum

er en serie der Bjørn Are Davidsen retter kritisk søkelys mot myter og vandrehistorier om

vitenskapshistorien og den europeiske middelalderen. Davidsen er rådgiver i tankesmien Skaperkraft.

ved denne konklusjonen. Det er altså vanskelig å se at han tenker som en forsker.

Ser vi nøyer etter, oppdager vi at Newth selv gir grunnlag for et motsatt bilde. For de aller fleste oppdagere han nevner er gudstroende, fra grekere i antikken, til kristne og muslimer.

DIREKTE FEIL

Og mye av det Newth påstår er altså direkte feil, inkludert forhold som er lett å avsløre, som at «mange kristne begynte å tro at jorda var flat».

På mange områder er bildet motsatt, også når det gjelder sykehuse- ne. Slik medisinhistorikeren Darrel W. Amundsen viser er det ikke «uvanlig å møte direkte eller indirekte påstander i moderne diskusjoner om at kirken i middelalderen var en fiende av vitenskap, særlig medisin, og avviste den som en trussel mot den åndelige helsen til de fysiske syke. Et slikt bilde er falskt.»

Tvert imot var kirken så opptatt av å hjelpe syke at man opprettet noe langt på vei nytt: offentlige sykehus,

NONNER: Siden det ikke alltid var så mye man kunne gjøre for pasientene, var mange stort sett bemannet med pleiere, munker og nonner, fremfor leger.

«Det var ikke slik at Kirken gikk i bresjen for å stenge sykehus. Den åpnet langt flere enn det noen gang hadde vært.»

hospitaller. Dette skjedde selv i økonomiske nedgangstider som i kjølvannet av Vestromerrikets oppløsning.

Allerede kirkemøtet i Nikea i år 325 hadde bestemt at det skulle anlegges hospitaller ved alle katedraler. At man kunne gi mat og omsorg også til syke og fattige som ikke kunne betale, viste igjen helt nye idealer. Norge hadde rundt 14 slike hospitaller i middelalderen, de fleste knyttet til klostre.

Dette var noe helt nytt og unikt, enten vi sammenligner med antikken eller vikingtiden. Siden hospitalene var finansiert av kirken var de gratis – av nåde (*gratia*) – og spesielt ment for fattige, mens antikkens sykehus først og fremst hadde vært for rike.

Disse hospitalene var på mange måter som dagens sykehjem. Noen var

spesielt for spedalske, andre for pilegrimer på korte opphold, mange for gamle og uføre til de døde.

PLEIERE, MUNKER OG NONNER

Siden det ikke alltid var så mye man kunne gjøre for pasientene, var mange stort sett bemannet med pleiere, munker og nonner, fremfor leger.

Der det var god nok økonomi, som i Østromerriket, opprettholdt man sykehus med kompetente kirurger og medisinerer, i tillegg til å bygge hospitaller ved klostre og katedraler.

Hele veien, både i øst og vest, hadde rike i stor grad egne leger. Antikkens medisinske verker ble tatt vare på, selv om man i den latinske kulturen i Vest-Europa ikke hadde tilgang på like mye som i den arabiske eller gresktalende i øst.

Det betydde ikke at all behandling var god. Man hadde mye kunnskap om urtemedisin og noen former for kirurgi, men før 1800-tallet bygget medisinfaget på feil premisser. Tanken var at sykdom skyldtes ubalanse i kroppens væsker. Ofte så man løsningen i årelating, noe som gjorde mer skade enn nytte.

Det er ikke tilfeldig at mange ble friskere av forbønn enn leger. Hvis noen sykehus faktisk ble stengt i nedgangstider, er det ikke sikkert at det bare var negativt.

Uansett var det ikke slik at Kirken gikk i bresjen for å stenge sykehus. Den åpnet langt flere enn det noen gang hadde vært. •

LITTERATUR

- Amundsen, Darrel W. (1997): *Medicine, Society and Faith in the Ancient and Medieval Worlds*, Johns Hopkins University Press.
- Grankvist, Rolf (1997): *Nidaros kirkes spital 700 år - Trondhjems hospital 1277-1977*
- Miller, Timothy S. (1997): *The Birth of the Hospital in the Byzantine Empire (Supplement to the Bulletin of the History of Medicine)*, Johns Hopkins University Press.

ANDY WARHOL: Tross alt katolsk

Katolsk og from er ord de færreste forbinder med Andy Warhol (1928–1987), en av det 20. århundrets mest markante kunstnere. Warhol var åpent skeiv og stolt, og han var kjent for sin aparte livsstil, utsvevende festing og skamløse selvpromotering.

TEKST: THERESE SJØVOLL

Likevel gikk han regelmessig til katolsk messe, møtte paven, og ba daglig til Gud sammen med sin mor.

POPKUNSTENS KONGE

Warhol er feiret for sine ikoniske portretter av Marilyn Monroe og sine silketrykk av Campbells suppebokser. I mai 2022 ble et av hans mange Marilyn-portretter det dyreste kunstverket fra det 20. århundre noensinne solgt på auksjon, med en prislapp på 195 millioner dollar (over 1,89 milliarder norske kroner).

Warhol var kongen av popkunst, en retning innen 1950- og 60-tallets kunst som hentet sine motiver fra populærkulturen, derav navnet pop(ulær)kunst.

Warhol dyrket kjendiseriet, forbrukersamfunnet, masseproduksjonen og reklamen som preget Amerika på 1960-tallet. Atelieret hans i New York, The Factory, var et sentralt møtested for New Yorks undergrunnskultur der Warhol arrangerte legendariske fester befolket av dragdroninger, intellektuelle, bohemer, rockere og skakkjorte sosietetskjendiser. Miljøet var eksperimentelt, nyskapende og grensesprengende med sex, dop og rock'n roll som drivstoff.

VAREMERKE

Warhol approprierte, «lånte», bilder fra massemedia og renessansekunst, og brukte disse lånte/approprierte bildene som forelegg for egne kunstverk. Med utgangspunkt i et fotografi skapte han endeløse variasjoner av et bilde ved hjelp av silketrykk; en mekanisert teknikk som fjerner spor av kunstnerens håndverk. Serier av bilder og «serialitet» ble del av hans varemerke.

←

Andy Warhol (American, 1928–1987). *Raphael Madonna* - \$6.99, 1985. Acrylic and silkscreen ink on linen, 156 1/4 × 116 in. (396.9 × 294.6 cm). The Andy Warhol Museum, Pittsburgh; Founding Collection, Contribution The Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc., 1998.1.358. © 2021 The Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc. / Licensed by Artists Rights Society (ARS), New York

Andy Warhol.
Foto: Jack Mitchell

Warhols «skjulte katolisisme» er fokus for utstillingen *Andy Warhol: Revelation*, 19. november 2021–19. juni 2022, Brooklyn Museum, New York. [brooklynmuseum.org](https://www.brooklynmuseum.org)

Warhol jobbet med avantgarde film, der utvalgte personligheter fra miljøet rundt «kunstfabrikken» ble promotert som «Warhol superstars». Selv skapte han en kult omkring sin egen kjendispersonlighet, og han dokumenterte sitt eget liv og førte dagbøker som var mer eller mindre offentlige.

15 MINUTES OF FAME

Warhol var tilsynelatende besatt av penger, glamour, og berømmelse. Alle kunne bli berømte og kjendiser. Utsagnet «i fremtiden er alle verdenskjente i 15 minutter», tilskrives Warhol. Filmene hans regnes blant forløperne til reality-tv og Warhol utleverte seg selv i ord og bilde lenge før sosiale medier. Warhol utvisket skillet mellom høyt og lavt: mannen i gaten kan bli kjendis og en realitystjerne kan bli prinsesse eller president.

SKJULT TROSLIV

Warhol var åpenlyst homofil, men han holdt sin katolske tro mer eller mindre skjult. I en minnetale under en requiemmesse for Warhol den 1. april 1987, i St. Patricks Cathedral i New York, kom det som et sjokk for Warhols omgangskrets da kunsthistoriker John Richardson påpekte Warhols åndelige side:

«Dere som kjente ham i omstendigheter som var åndelighetens antitese, blir muligvis overrasket over at en slik side eksisterte. Men den eksisterte, og det er nøkkelen til kunstnerens psyke».

BA SAMMEN MED MOR

Warhol ble begravet etter tradisjonell bysantinsk-katolsk ritus. Hans oppvekst og liv var preget av hans tro. Warhol ble født 6. august 1928 og døpt Andrew Warhola i den bysantinsk-katolske kirken i Pittsburgh i Pennsylvania. Foreldrene Andrej og Julia Varchola var immigranter fra Miková, en landsby ved foten av Karpatene i dagens Nordøst-Slovakia. Foreldrene tilhørte den ruthensk-katolske kirke som følger bysantinsk ritus og er i kommunjon med paven i Roma.

Warhols oppvekst var sterkt preget av ►

familiens fromhetsliv. Som barn var han i kirken flere ganger i løpet av en helg for både tidebønner og høymesse. Som voksen gikk han i kirken hver søndag. Han finansierte sin nevøs prestestudier og han delte regelmessig ut mat til de fattige fra et av New Yorks mange suppekjøkken. Moren flyttet inn med Warhol på begynnelsen av 1960-tallet. Sammen og på kne ba de morgenbønn hver dag. Andy er «en god religiøs gutt», sa moren i et intervju i 1966.

RAPHAEL OG LEONARDO

I Warhols kunst finnes det flere fremstillinger av det kristne korset, samt appropriasjoner av kjente religiøse renessansemotiver som Raphaels *Sixtinske madonna* og Leonardo da Vincis *Siste måltid*. Både Raphaels *Madonna* og Leonardos *Siste måltid* er berømte bilder malt av kunsthistoriske superstjerner, og slik sett passer motivene godt inn i det warholske univers.

I Warhols barndom var hjemmet fylt av reproduksjoner av religiøse bilder, deriblant et trykk av Leonardos *Det siste måltid*. Når Warhol låner Leonardos motiv, er det nettopp et billig

trykk av motivet – en reproduksjon – som er utgangspunktet for Warhols silketrykk, og ikke et skarpt fotografi eller verket selv.

Warhol var opptatt av masseprodusert religiøs *efemera* i form av bønnekort og andre trykte religiøse bilder. Warhols tegning av Raphaels *Madonna* med prislappen «\$ 6.99» ble brukt som minnekort og delt ut i forbindelse med requiemmessene for Warhol i St. Patrick.

MODERNE IKONER

Under lange messer og tidebønner i familien Warhols faste kirke i Pittsburgh – St. John Chrysostom Byzantine Catholic Church – tilbrakte unge Warhol timesvis foran kirkens fargerike og overveldende ikonostas. En ikonostas er en skillevegg mellom kirkens kor og skip som er utsmykket med ikoner. Slike er typiske for bysantinsk-katolske (og ortodokse) kirker. Ikonostasen, med sine forgylte helgener og engler i rekke på rekke, er sannsynligvis kimen til Warhols interesse for både serialitet og for sin tids ikoner som Marilyn Monroe, Elvis, Elizabeth Taylor, og Jacqueline Kennedy.

Portrettet av Marilyn ble skapt bare uker etter hennes tragiske død i 1962. Sexsymbolet martret på berømmelsens alter, ble i Warhols billedverden forvandlet til en moderne helgen. Hun ble et ikon for en ny tid: pint, plaget - og gjenoppstått evig ung og evig vakker.

MODERNE PIETÀ

Portrettet av Elizabeth Taylor ble til da Taylor var på høyden av sin berømmelse, men også alvorlig syk med lungebetennelse (1963). Alle sa hun kom til å dø, sa Warhol, men hun overlevde og da lagde han nye bilder av henne med friskere farger.

Førstedamen og moteikonet Jackie Kennedy ble portrettert i flere billedserier basert på mediebilder tatt rett etter skuddene i Dallas som felte presidenten (1963). Warhols portretter er som en moderne *pietà*, der enken sørger over den døde Kennedy. Jackie lider, men hun bevarer likevel dronningverdigheten og folkets beundring.

HELGENTRILOGI

Warhol skapte religiøs kunst for en sekulær tid, sa en av Warhols nære medarbeidere. Marilyn, Elizabeth, og Jackie var Warhols helgentrilogi: hans to Magdalenaer og en Madonna.

Warhol utpekte superstjerner, dyrket kjendiser, og skapte moderne helgener. Spørsmålet gjenstår: var det Warhol som skjenket glorie eller speilet han bare sin egen tid? Og speiler han fremdeles vår? •

Andy Warhol (American, 1928–1987). *The Last Supper (Detail)*, 1986. Screen print and colored graphic art paper collage on HMP paper, 31 5/8 × 23 3/4 in. (80.3 × 60.3 cm). The Andy Warhol Museum, Pittsburgh; Founding Collection, Contribution The Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc., 1998.1.2125. © 2021 The Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc. / Licensed by Artists Rights Society (ARS), New York.

Dronning Sonja og Andy Warhol

«En surrealistisk opplevelse» kalte daværende kronprinsesse Sonja sitt møte med Andy Warhol i New York på begynnelsen av 1980-tallet.

Han var liten og tynn, og helt blek med en underlig frisyre. Han tok i mot oss som en konge, og celebre gjester kom og gikk – som i et hoff. Det var virkelig en fetert mann. Han var vennlig, men ordknapp og tilbaketrukket, kanskje litt sjenert, har dronning Sonja ved en tidligere anledning fortalt kunsthistorikeren Hans-Jakob Brun.

«CELEBRITIES»

Dronning Sonja ble i 1982 portrettert av Andy Warhol i forbindelse med et atelierbesøk hos kunstneren i New York. Portrettene av den daværende kronprinsessen inngår i den omfattende serien *Celebrities*.

Det er anslått at Warhol laget rundt 800 portretter, i en 25 års periode fra 1961 frem til sin død i 1987. Denne genren står derfor sentralt i hans produksjon.

FOTOGRAFIER

Han malte forfattere, designere, kunstnere, kriminelle, kongelige, politikere og idrettsutøvere. Portrettene kunne enten være laget på oppdrag eller han valgte å male dagsaktuelle personligheter i forbindelse med spesielle begivenheter. I 1964, for eksempel, rett etter mordet på John F. Kennedy, laget Warhol en mengde portretter av presidentens enke, Jackie.

Det finnes Warhol-portretter av kongelige, som dronning Margrethe II og dronning Elisabeth II (inngår i serien *Reigning Queens*, 1985). Men oftest er disse basert på offisielle fotografier. Få kongelige har sittet modell for kunstneren.

SEKS MALERIER

Tre av fotografiene kunstneren tok av kronprinsesse Sonja under besøket i 1982 inngår i dag i samlingene til The Andy Warhol Museum i Pittsburgh, Pennsylvania.

Portrettserien av kronprinsesse Sonja består av seks malerier med

CELEBRITY: Andy Warhols portrett av daværende kronprinsesse Sonja, 1982. FOTO: Kjartan Hauglid, Det kongelige hoff)

forskjellige fargekombinasjoner. Hvert portrett er i samme størrelse som de fleste av hans bilder i denne genren; 103x103 cm. Flere eksemplarer i en serie er også vanlig i Warhols produksjon. En av variantene havnet som regel i Warhols arkiv. Innholdet i dette arkivet ble siden, etter kunstnerens eget ønske, etablert som The Andy Warhol Foundation. Ett av portrettene av dronning Sonja ble nylig solgt derfra.

De fleste portrettene av dronningen befinner seg i dag i privat eie, mens to eksemplarer er å finne ved henholdsvis Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og Astrup Fearnleys Samlinger. •

(Kilde: *Det norske Kongehus*)

PRISREKORD: Andy Warhols «Shot Sage Blue Marilyn» ble solgt for 195 millioner dollar på auksjon i New York i midten av mai. FOTO: REUTERS/Carlo Allegri

WARHOL-PORTRETT:

SOLGT FOR REKORD-SUM

Andy Warhols ikoniske portrett av Marilyn Monroe ble solgt på auksjonshuset Christie's i New York i midten av mai. Prisen: Rekordhøye 195 millioner dollar.

Prisen tilsvarer rundt 1,89 milliarder kroner etter dagens kurs, og er den høyeste for et kunstverk fra 1900-tallet som er solgt på en offentlig auksjon.

SKAPT I 1964

Silketrykket «Shot Sage Blue Marilyn» ble laget i 1964, to dager etter at den legendariske Hollywood-stjernen, Marilyn Monroe, døde. Auksjonen tok rundt fire minutter, og mange hadde møtt opp.

Den tidligere salgsrekorden for et verk fra det 20. århundre ble satt da maleriet «Les Femmes d'Alger» av Pablo Picasso ble kjøpt for like under 180 millioner dollar i 2015.

VELDEDIGHET

Salgsinntektene skal doneres til en sveitsisk veldedighetsorganisasjon som arbeider for å forbedre livsvilkårene for barn over hele verden. (©NTB)

Du er Peter klippen, på deg vil jeg bygge min kirke (Matt 16, 18)

Hvem sier dere at han er?

TEKST: PATER SIGURD MARKUSSEN, ST. FRANCISKUS XAVERIUS MENIGHET, ARENDAL

En apostel som ofte har betydd mye for meg, er Peter. Hans mot, lojalitet, hans fritalenhets, hans fornektelse og til slutt hans ubetingede hengivenhet, er alle elementer mange av oss kan relatere til egen tro på Jesus.

Peters kallshistorie er likevel ganske unik, fra han ble kalt til å være menneskefisker, og raskt ble den ledende i apostelflokken og til han blir utpekt som «klippen». Blant alle tekster om apostelen Peter, er hans bekjennelse en jeg ofte trekker frem.

Det er likevel det som skjer forut for at han blir utpekt til klippe som gjør teksten ekstra interessant. I møte med skoleelever og andre som er interessert i å lære mere om Den katolske kirke, er teksten om apostelen Peters bekjennelse viktig for meg (hele teksten kan du lese i Matteus 16, 13-20).

Kort fortalt befinner vi oss ute på Israels bygde-land der Jesus i lang tid hadde drevet en utstrakt forkynnervirksomhet. På et stadium i hans offentlige virke oppstod det en mengde rykter om hvem Jesus kunne være. Disse ryktene var Jesus fullstendig klar over, og han skjønnte at de kunne så splid mellom hans følgesvenner. Derfor spør han disiplene: «Hvem sier folk at Menneskesønnen er?» Jesus får høre at noen tror han egentlig er Johannes Døperen, andre tror han er profeten Elija eller Jeremia eller en annen profet.

«Men dere», spør Jesus, «hvem sier dere at jeg er?» Ja, hvem sier vi at Jesus er? I møte med venner, kolleger og andre blir vi kanskje møtt med skepsis over å være ikke bare en kristen, men attpåtil katolikk. Hva sier vi i slike situasjoner? Har vi apostelen Peters mot til å stå opp for vår tro og kirketilhørighet, eller drar vi på det og unnskylder oss, bagatelliserer eller fornektet?

Peter svarer på vegne av alle disiplene: «Du er Messias, Sønn av den levende Gud». Nettopp gjennom

denne erkjennelsen, at Menneskesønnen Jesus er Guds sønn, den salvede (Messias), så bekjenner disiplene og især Peter, hvilken rolle Jesus har blant disiplene spesielt og folket generelt.

Gjennom denne erkjennelsen, som vi betrakter som en bekjennelse, mottar apostelen Peter et oppdrag, og samtidig erklærer Jesus for omverdenen hvilken posisjon Peter skal ha i fortsettelsen blant folket.

Peter - som betyr klippe - skal være fundamentet for det fellesskap som Jesu følgesvenner danner og som etter hvert blir kalt Kirken. Peter som leder, skulle ikke bare fortsette å bygge, men også lede Kirken på vegne av Jesus. Dette vises gjennom nøkkelfullmakten, der Jesus erklærer: «Deg vil jeg gi nøklene til himlenes rike; det du binder på jorden, skal være bundet i himlene, og det du løser på jorden, skal være løst i himlene.»

Denne nøkkelfullmakten er kjennetegnet på paven og hans embete, og har fulgt oss gjennom Kirkens tradisjon i omtrent 2000 år og der pave Frans er pave nummer 266 i rekken av paver som begynte med apostelen Peter.

Gjennom hele vår kirkehistorie møter vi paver, kardinaler, biskoper, prester, diakoner, ordensfolk og legfolk som alle en eller flere ganger har svart på det samme spørsmålet; «Hvem sier dere at jeg er?»

Gjennom hele vår kirkehistorie møter vi mennesker, betrodde ledere og vanlige lekfolk som har vært både sterke og fremstående vitner om troen, men også de som både svikter og bedrar.

Også vårt trosliv kan forandre seg, fra inderlig og overbevisende tro på og forsvar av Gud, til ytterste tvil og kanskje så langt som fornektelse. Hva gjør det med vårt trosliv?

Fremstår vi som en klippe eller det motsatte? Hvem sier *du* at Jesus er? •

Katolsk profil: GOTTHARD STAVELAND

**Les den sterke
historie på de
neste sidene!**

**Han hadde en raushet
som ikke kan ha noe
annet navn enn nåde!**

Gud var halve Gotthards navn og hele hans liv

TEKST: KJELL ARILD POLLESTAD

Da jeg som nyviet prest på 1980-tallet begynte med Katolsk informasjons-tjeneste, ble foredrag i de mest ulike fora en viktig del av virksomheten, og uansett hvor jeg talte i Oslo-området, kom det etterpå frem en liten, velkledd mann, med selvknyttet sløyfe og hentehår fra nakken – han kom frem og hilste: «Tuuusen takk, pater Pollestad!» – og i håndtrykket var det alltid en femtilapp.

HAN FORSVANT før det ble anledning til noen samtale, men utpå høsten ringte telefonen og jeg gjenkjente stemmen. Spørsmålet var om jeg ville komme og holde juleandakt i Ensliges Landsforbunds julefrokost på Kafé Norrøna. Den ble drevet av Norsk Luthersk Misjonssamband og var hovedstadens mest tørrlagte spisested. Nå var juleandakter en genre jeg ikke hadde noen erfaring i, men det var utenkelig å si nei til en slik mann – med de mange femtilappene hadde jeg jo dessuten nærmest fått honoraret på forskudd.

En av de første dagene i desember var selskapslokalet på Norrøna fullsatt av stivpyntede gamle damer, samt noen få overlevende herrer – de fleste var jo døde i disse aldersdivisjoner. For de tunghørte var min ukjente venns sonore røst en lise. Han takket Guuud med mange u'er for at vi «atter en gang kunne samles til julefrokost her på Norrøna,» og han takket Gud med enda flere u'er for alle dem som hadde vært her i fjor, men som var blitt «forfremmet til herligheten og nu fikk feire jul på et bedre sted.» En gammel prestefrue satt ved pianoet, og selv om sangen lød litt vibrato, var det jubel i den, og jeg oppdaget etter hvert at for mange av disse enslige var denne julefrokosten i begynnelsen av desember den eneste julefeiringen de hadde i samvær med

andre. Så hjerteskjærende kan ensomheten være i våre store byer.

MIN VENN HET GOTTHARD STAVELAND. Han stammet fra Bømlo, var født i 1915 og oppvokst på Leirvik på Stord i gode kår. Faren var forretningsmann, men gikk konkurs under spekulasjonen i 1920-årene, forlot kone og fem barn og etablerte seg på nytt på en helt annen kant av landet. Moren var jordmor og klarte å forsørge barna til de var konfirmert, men så måtte de ut og klare seg selv. Gotthard – eller Staveland, som vi alle kalte ham – kunne spille mandolin, og hadde telegaver som var røsten til heder. Dermed kom han til hovedstaden og ble soldat i Frelsesarmeen. Det var et strevsomt kall, selv for en ung mann. Han kunne huske at han i Trøndelag et par år før krigen hadde holdt fjorten juletreferter på tretten dager, der han selv hadde eneansvaret så vel for det praktiske som for det åndelige. Etterpå var han utbrent og måtte slutte som frelsessoldat. I stedet ble han bud i en bank – en stilling han beholdt i hele sitt yrkesaktive liv.

Vi hadde vært venner i flere år før han fortalte hvorfor han aldri feiret sin fødselsdag. De enslige fikk ikke husbanklån før på 1960-tallet, og de som ikke var bemedlet, måtte ta til takke med en hybeltilværelse. Da Staveland i 1955 skulle feire sin 40-årsdag, hadde han gjort i stand på hybelen med mat og drikke og sagt fra til venner og kjente at det var «åpent hus». Så kom det ingen! Da kunne en mann bli «såra og vonbroten» for resten av livet. Men Staveland sa til seg selv: «Jeg kan ikke sitte og vente på at verden skal komme til meg. Jeg må selv gå ut.»

DETTE BLE UTGANGSPUNKTET for en særegen og helt personlig besøkstjeneste, først i fritiden, og

TIL DET HELLIGE LAND: I 1994 foretok Staveland sitt livs store reise. Sammen med sin gode venn og "livlege" Haldor Slettebø, besøkte han Israel. Her på Via Dolorosa i Jerusalem. Foto: Haldor Slettebø.

som pensjonist på heltid. Han gikk rundt på alders- og sykehjem og spurte om det var noen der som ingen besøkte. Det var mange. Staveland var bevæpnet med en barberhøvel og en saks. Med høvelen fjernet han uvedkommende ansiktshår på gamle damer: «Det er ingen i helsevesenet som tenker på det!» Og med saksen klippet han neshårene på gamle menn: «De ser jo ut som noen gamle hankatter!» Han malte også neglene på damer med skjelvende hender, og var virksom overalt hvor han kunne komme til med en liten tjeneste.

Det gjaldt også i hovedstadens gatebilde. Han kunne se en krocket dame stå med mange bæreposer foran Glassmagasinet og vente på trikken. «Goddag, frue, jeg ser De har meget å bære, skal jeg følge Dem hjem?» Så var det inn på trikken, opp i etasjene i en

leiegård uten heis, ikke bare til en kaffekopp, men til kjennskap og ofte vennskap resten av livet.

HAN BLE MED ÅRENE KATOLIKK, og elsket henne som han bare omtalte som «Guds Moder», men han gikk ellers overalt der det var et gudsord å høre og en salme å synge. Han hadde en stemme som overdøvet sangkoret, i en rytme som oftest var mer i samklang med hjertelaget enn med notearket. En gang gudstjenesten i St. Olav domkirke skulle overføres i radioen, ringte domorganisten til meg og spurte om jeg ville invitere Staveland til mitt sogn i Tønsberg den helgen. Han kom med glede, men ante ikke at det var for at han ikke skulle synge i NRK.

På 1960-tallet fikk Ensliges Landsforbund en særdeles dyktig kvinnelig teolog til formann. Hun het Alfhild Breivik og fikk bygget en enorm boligblokk med toværelses leiligheter oppe ved Trondheimsveien i Oslo. Her flyttet også Staveland inn, og kalte leiligheten «mitt lille smykkeskrin» – uten å ane at han selv var smykket. Som god katolikk hadde han krusifiks både over sengen og ved spisebordet, men i tillegg hadde han et veldig krusifiks på balkongen. Derfra kunne han se over til andre blokkers balkonger, og var det folk på dem, kunne de se at det stod en liten herre med sløyfe foran et krusifiks og vinket til dem. Noen skyndte seg da inn og trakk for gardinene, men det var heldigvis også noen som vinket tilbake.

STAVELAND ELSKET NONNER, og spanderte selv julefrokosten på dem han innbød. Han kunne ►

«JEG KAN IKKE SITTE OG VENTE PÅ AT VERDEN SKAL KOMME TIL MEG. JEG MÅ SELV GÅ UT.»

Gotthard Staveland ved Klagemuren.
Foto: Haldor Slettebø.

også kjøpe inn pølser og lomper og ta drosje opp til Josephsøstrenes gamle hjem på Grefsen, for at søstrene skulle få «et lite avbrekk i forsagelsen,» som han selv uttrykte det. Han snublet aldri i riksmålet. I Dalum kloster på Fyn drev Hedvig-søstrene et vakker gamlehjem, og dit fikk jeg flere ganger bli med på hans årlige retrett. Han kjente både søstrene og de fleste pensjonærene ved navn. «Herr Staveland» var en årviss oppmuntring for dem alle, ikke minst for søster Bobola, som styrte spisesalen, til tider assistert av søster Bergmanna. Dagen begynte grytidlig med messen i kapellet, der jeg stod sammen med den gamle kapellanen bak alteret, mens Staveland knelte med nonnene. Inn i katolisismen hadde han medbrakt noen geberder fra Frelsesarmeen, så idet presten løftet alterbrødet, lød det et nærmest sakralt stønn fra Staveland: «Jesus!» Det gikk et usakralt rykk gjennom pastoren; han slapp hostien ned

«DERE MÅ IKKE SPØRRE OM DE SKAL HA VIN, FOR DA VÅGER DE IKKE SI JA – DERE MÅ BARE SKJENKE!»

på alteret, så strengt på Staveland og sa: «Hold opp med det der! Sådant noget skal vi ikke ha' her!» Den samme ettermiddag gikk inn til Odense, kjøpte en stor flaske cognac og ringte på hos presten og ble hans venn, var selvsagt Staveland.

HAN SYNTES DET VAR TRIST å se at straks hans ensomme gamle døde på sykehjemmene, dukket det opp nieser og nevøer som aldri hadde vist seg mens de levde, for å sikre seg det som måtte være igjen etter dem. Han gikk derfor til en advokat og lærte seg hvordan han kunne hjelpe de gamle med å sette opp et gyldig testamente, der det også skulle settes av midler til en ordentlig begravelse. De fleste vet ikke dette, men i min tid som prest i Oslo hørte jeg at rundt ti prosent av de døde ikke får noen begravelse, enten fordi de ikke har noen pårørende, eller fordi de pårørende ikke vil bruke tid og penger på det. Prosedyren er da at kommunen betaler for den billigste kisten og sørger for kremasjon, og så blir urnen uten seremoni av noe slag satt ned i en anonym massegrav.

Det hendte at Staveland var den eneste sørgende i de begravelsene han så å si testamentarisk hadde fått i stand. Men det var prest foran alteret, blomster på kisten og organist og syngedame på galleriet. Jeg tror min venn må ha hatt norgesrekord i «begravelsesgåing».

Som bankansatt hadde han i årtier drevet med det som ble kalt «skattefri banksparing». Da pengene endelig kunne tas ut, lurte han på hva han skulle bruke dem til. Så kom han på at i september samme år ville hans mor ha fylt 110 år. Et stort fargebilde av henne hang nærmest som en albertavle i hans hjem. Han hadde arvet hennes vakre, brune øyne og gode blikk. Siden hun hadde vært jordmor på Stord, var det sannsynlig at hun hadde tatt imot de fleste av dem som nå var gamle, og for dem ville han nå holde en festmiddag på morens 110-årsdag.

HAN LEIET GRAND HOTELL på Leirvik, innbød hundre gjester med ordføreren i spissen til tre retters middag, med hvitvin til forretten, rødvin til hovedretten og «Fiin gammel portvin» til desserten: «Dere må ikke spørre om de skal ha vin, for da våger de ikke si ja – dere må bare skjenke!» lød beskjeden. Det ble som et Babettes gjestebud for de gamle på Stord, det kom glans i øynene og lys i ensomheten, og Staveland reiste seg og holdt tale: «Når jeg nu ser hvilken glede dette måltid bereder, må jeg si at der er mer penger, og så langt de rekker skal de gå til middager for de gamle på Stord på min mors fødselsdag.» Det holdt til to middager til. Jeg var selv med som gjest til den andre, og til den tredje kom daværende riksadvokat Rieber-Mohn, som også ble en venn av Staveland. Det samme gjorde professor Inge Lønning, som hvert år talte ved julefrokostene. «Det går jo ikke an å si nei til Staveland,» sa professoren.

«FOR MEG BLE HAN SOM ET GUDSORD AV KJØTT OG BLOD, OG JEG HAR KANONISERT HAM I MITT HJERTE.»

Middagen på Stord ble et minne for livet; vi skimtet en verdiskala fra en annen verden, en godhet, en raushet som ikke kan ha noe annet navn enn nåde. Her hadde en mann brukt et helt livs sparepenger på tre festmiddager til hundre mennesker som han for de flestes vedkommende ikke kjente, ut fra den tanken at hans mor muligens hadde tatt imot dem da de ble født inn i denne verden – en begivenhet ingen av dem husket!

DET GIKK EN ANNEN TROFAST LITEN MANN til høymesse hver søndag i St. Dominikus kirke. Han var i dress, med vest og gullkjede, og la et silkelommetørkle på kneleibenken før han knelte. Jeg kaller ham Willie. Han bodde i en ettroms leilighet, og inviterte noen av oss brødrene – én om gangen – til utsøkte små middager. I hans åndelige univers inntok pater Patfoort, som hadde opptatt ham i Kirken, en plass like etter den hellige Jomfru. Han hadde i sin tid vært butler for Sonja Henie og vanket i teaterkretser. På hans ene vegg ved sengen hang signerte portretter av Johanne Dybwad, Agnes Mowinckel, Wenche Foss og Sølvi Wang, mens det under krusifikset på motsatt vegg hang usignerte portretter av pater Patfoort, pater Halvorsen, pater Hauken og meg.

En dag kom Willie og ga meg en «avskjedsgave». Han skulle trekke seg tilbake. Det nyttet ikke å ringe, hverken på døren eller telefonen – det eneste jeg visste, var at han hadde en som hentet trygden og skaffet ham loff og melk. Etter halvannet år nevnte jeg ham for Staveland, som visste hvem han var og gikk ukentlig og ringte på døren. Etter et halvt år ble den åpnet for et ubeskrivelig syn av menneskelig forfall. Det tok Staveland et halvt år til å få lov til å rydde opp på alle plan. Jeg tilbød meg å komme og si messen, og svaret var at det i så fall måtte være en høymesse. Så var han menighet sammen med Staveland i en månedlig høymesse som ble sunget ved hans gamle skatoll. I en av kommodeskuffene lå flere hundre tusen ubrukte pensjonskroner i kontanter. Han ville gi dem til Kirken. Staveland visste at Lunden kloster var i pengene, og med en velkledd Willie og flere hundre tusen kroner i en plastbærepose tok han drosje til kaffe og kaker på Lunden. Da Willie så kom på gamle hjem, ble høymessen erstattet med ukentlig communion, og Staveland besøkte

ham annenhver dag. Det var aldri snakk om å gå én mil med en mann så lenge han kunne gå to.

I 1998 skulle Staveland vært med på enda en tur til Roma, men ble syk like før vi skulle reise. Etter et par dager kom meldingen om at han var død, og jeg visste at jeg skulle forrette bisettelsen. Den ble litt av en kontrast til hans 40-årsdag. St. Dominikus kirke var så full som jeg knapt har sett den, og alle samfunnslag var representert, fra lasaroner og nonner og frelsessoldater til professor Lønning og Lars Roar Langslet. Kisten var av enkleste slag, uten blomster, og i solidaritet med de enslige som ikke får noen egen grav, skulle han kremes og settes i en anonym massegrav. Lille Klara Slettebø gikk likevel frem og la en selvplukket bukett med ville blomster på kistelokket til sin kjære «onkel Gotthard». Først da jeg løftet alterbrødet, og det sedvanlige «Jesus!» uteble, seg det inn over meg at han var død. Han hadde ønsket seg en sang som ingen kunne, så vi fikk en luthersk prest til å synge den solo: «Nu er det slutt på en deilig dag.» Slik fikk han nåde til å se tilbake på sitt liv – som en deilig dag. Han var sikker på at det som var «sådd med tårer», skulle høstes «med frydesang». Derfor var Gotthards vennskap så annerledes enn andre vennskap: Gud var hans beste venn. Sammen med ham var vi aldri bare to, vi var alltid tre. Gud var der. «Om Gud vil,» sa Gotthard, og det var hos ham ingen tom floskel. Det Gud ikke ville, ville heller ikke Gotthard. Gud var halve hans navn og hele hans liv. I Gud var han rik.

HAN HADDE SITT EGET SPRÅK. Ordet *å hilse* var selve grunnverbet. «Jeg gikk bort og hilste» var en setning som hos ham rommet et helt livssyn. Det er det motsatte av *å gå forbi*. Også til meg kom han bort og hilste. Ellers ville jeg ikke ha kjent ham. Det er forunderlig hvor mye innhold som kan hentes ut av en enkel form.

Etterpå var vi samlet utenfor kirken, mens klokken ringte. Jeg stod der i full mundur, og da likbilen svingte opp Majorstuveien, ville jeg ha løftet hånden og vinket. Men den dumme fornuften stengte for hjertets innskytelse – en siste hilsen i hans egen ånd. Denne forunderlige mannen har bidratt til å gi troen mer substans. For meg ble han som et gudsord av kjøtt og blod, og jeg har kanonisert ham i mitt hjerte. •

Abortbråk i USA

Et lekket dokument fra amerikansk høyesterett har fått det til å koke i USA. En tidligere høyesterettsdom om retten til abort kan stå for fall. Men hvorfor har ikke USA en egen landsdekkende abortlov? Tidligere riksadvokat og høyesterettsdommer Georg Fredrik Rieber-Mohn kommenterer.

TEKST: GEORG FREDRIK RIEBER-MOHN

Et internt utkast til flertallsavgjørelse i amerikansk høyesterett er lekket til media. Det har aldri hendt før og har skapt store bølger.

SAKEN GJELDER angivelig et lovvedtak i staten Mississippi som vil forby abort etter 15. uke av svangerskapet. Dette lovvedtaket er brakt inn for den føderale høyesterett, som må ta stilling til den forståelsen av konstitusjonen som ble lagt til grunn i dommen *Roe vs Wade* fra 1973.

I denne grunnleggende avgjørelsen kom Høyesterett til at kvinnen selv kan bestemme om hun vil ta abort inntil fosteret kan anses levedyktig uavhengig av moren. Denne meget liberale rettstilstanden innebærer altså at fosteret i praksis i dag kan fjernes helt inntil ca. 23 uke av svangerskapet. Høyesterett fant i 1973 grunnlag for denne løsningen i den vel 220-årige grunnlovens bestemmelse om «retten til privatliv», vedtatt ved et fjortende tillegg i 1868.

DENNE VIDE ADGANG til selvbestemt abort, som også ble stadfestet av Høyesterett i en sak i 1992, skal nå prøves på nytt. Det avgjørende blir om dagens høyesterett er enig i grunnlovsforståelsen som den samme domstol bygget på i 1973. Samme domstol, men ikke

samme dommere. De ni dommerne er sikkert fremragende jurister, men det er åpent erkjent at de også velges ut fra politiske kriterier. Mønsteret er da at republikanske presidenter velger konservative jurister til Høyesterett, demokratiske presidenter velger liberale. I dag er flertallet av høyesterettsdommerne konservative.

Det lekkede utkastet til flertallsavgjørelse er skrevet av den konservative dommeren, (og katolikken), Samuel Alito. Ektheten av utkastet er bekreftet av høyesterettsjustitiarius.

Men det er ingen dom. Det gjenstår forhandlinger i Høyesterett, og dommen faller først i juni. Det syn på grunnloven som dommer Alito angivelig gir uttrykk for, er det samme som den meget anerkjente, og konservative, høyesterettsdommeren Antonin Scalia (1936-2016) hadde, nemlig at den må tolkes slik at den antas å stemme med oppfatningen hos «the Founding Fathers», in casu de lovgiverne som står bak tillegget fra 1868.

GRUNNLOVEN ER ifølge dette synet, ikke «a living instrument», som kan tilpasses enhver ny tidsepoke. Basert på dette synet er naturligvis dommen *Roe vs. Wade* fundamentalt uriktig, ingen mente at konstitusjonens bestemmelse om «rett til privatliv» for vel 150 år siden omfattet retten til abort.

Alitos utkast er visstnok på 98 sider og anfører en rekke andre argumenter mot den gjeldende rettstilstanden. Men det gjenstår altså å se om han får det konservative flertallet med seg. Spørsmålet blir også om lekkasjen og den enorme oppmerksomhet og polarisering det er i USA i abortsaken, får noen innflytelse på dommerne.

DERSOM ROE VS. WADE blir satt til side som grunnlovsstridig, finnes det ikke lenger en føderal rettstilstand som binder delstatene i abortspørsmålet. De står da fritt til å gi lover som begrenser adgangen til selvbestemt abort. Mange stater har allerede utarbeidet og vedtatt slike lover. Men disse kan ikke tre i kraft og

HVEM SKAL BESTEMME? Et lekket høyesterettsdokument har satt fyr på abortdebatten i USA. Men bør det være dommere, og ikke politikere, som bestemmer lovgrunnlaget for abort?

FOTO: REUTERS/AMIRA KARAOUD

vil bli stanset av domstolene, så lenge Roe vs Wade er gjeldende rett i hele landet.

En annen sak er at enkelte stater, med republikansk flertall, likevel har søkt å vanskeliggjøre kvinners utøvelse av sin rett til selvbestemt abort, f.eks. er antall abortklinikker redusert kraftig, og det er gitt regler om obligatorisk rådgivning m.m.

UENIGHETEN I SPØRSMÅLET om abort i USA følger stort sett den politiske hovedskillelinjen mellom demokrater og republikanere. Settes Roe vs. Wade til side, vil altså flere republikanske stater vedta og sette i verk lovgivning som til dels sterkt begrenser adgangen til abort. Det gjelder stort sett stater i Midt-vesten og i sør. Følgen av dette vil sannsynligvis bli at de mer velstående abortsøkende kvinner vil reise til en liberal

stat og få utført inngrepet der. Det vil være relativt kostbart. Noen av de fattige og mer ressursvake vil erfaringsmessig ty til kvakksalvere eller forsøke selv, med de betydelige helseskader som blir følgene. Og mange vil sikkert bære det uønskede fosteret frem til fødsel.

DET ER SELVFLØGELIG intet i veien for at det fremmes og vedtas i Kongressen en føderal lov om selvbestemt abort etter mønster av resultatet i Roe vs. Wade. Da vil de lover som begrenser adgangen til abort i strid med den føderale loven, bli satt til side. Ved lovkonflikt går føderal lov foran statlig lov. Demokratene forsøkte seg med et slikt lovforslag i senatet 10. mai, altså kort etter at dommer Alitos utkast ble kjent for offentligheten. Forslaget ble nektet fremmet av et flertall på 50 republikanere og en demokrat, mot 49 stemmer. •

NY ADRESSE: Sogneadministrator: P. Johannes Vu Manh Hung og tidl. leder av menighetsrådet Gunnhild Bærø gleder seg over at Tønsberg-politikerne oppfylte deres ønske om å hedre Klosterlasse. Nå kan menighetens nye adresse bli Klosterlasses gate 1. Foto: privat

1 TØNSBERG

Gate oppkalt etter jesuittpater

► 5. mai 2022 markerte Kirken 400-årsdagen for Klosterlasses død. Han var én av sin samtids mest markante nordmenn, men har vært skrevet ut av norsk historie. Nå tas han inn igjen. Tønsberg kommune vedtok tirsdag 3. mai å oppkalle veien forbi St. Olav kirke etter den katolske jesuittpateren, motreformasjonshelten og tønsbergenser. – Jeg synes det er flott at politikere fulgte opp St. Olav menighets søknad og gikk inn for gateoppkalling. Det er ikke bare katolikker i Tønsberg som er opp tatt av Klosterlasse, sier Sigurd Hareide, én av initiativtagerne og primus motor for Klosterlasse-markeringene denne uken.

2 OSLO

Trer inn i klosterets tradisjon

► Da prior p. Jon Atle Wetaas presenterte p. Paul Dominique Masiclat (bildet) under søndagsmessen 6. mars 2022, brøt de troende ut i spontan applaus. Dette hadde de ventet på lenge – og bedt for: En ny broder i St. Dominikus kloster. Endelig! P. Paul Dominique er definitivt en verdensborger i en verdenskirke: Han er født på Filippinene, er halvt filippinsk og halvt engelsk, han har bodd i USA, Storbritannia, Italia og Frankrike – og studert like mange steder. Siden 2011 er det Skandinavia som gjelder.

FOTO: PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN

– Først og fremst gleder jeg meg til å åpne et nytt kapittel i mitt liv. Det er en fortsettelse, men også noe nytt. Brødrene her er eldre, og jeg setter pris på å kunne holde dem med selskap på en måte som svarer til deres behov. Det har vår orden tradisjon for, sier han.

P. Paul Dominique ønsker også å kunne følge sitt nye virke som krimforfatter:

– Jeg skriver ikke daglig, det ligger hinsides min kapasitet, men jeg utvikler hele tiden bokens narrativ i tankene, forteller han.

Foto: Petter T. Stocke-Nicolaisen

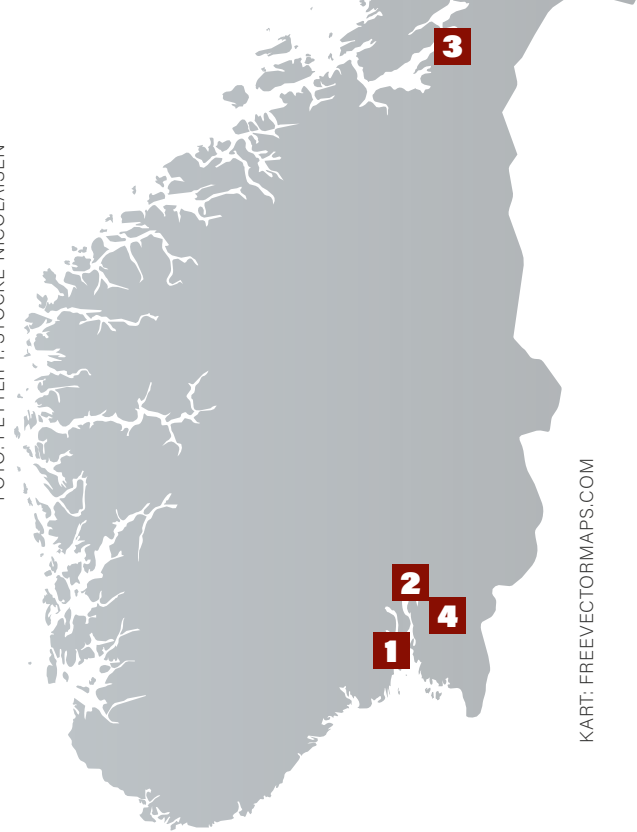

2 OSLO

BISKOP BERNT OM HELDIG OLAV

► Onsdag 4. mai 2022 foredro biskop Bernt I. Eidsvig om «St. Olav – Norges evige konge» i foredragsserien Katolsk Grovbrød. Foredragene holdes i Menighets salen i Akersveien 5, og er St. Olav menighets initiativ. – Å bevege folket fra vikingetidens brutalitet til kristen sivilisasjon gir uttrykk for et enestående livsverk, og det er svært forsiktig formulert. For det meste av hans gjerning ble fullført i folket, etter kongens død. Olav selv fikk ikke oppleve kristendommens egentlige seier. Hans siste kamp på jorden, på Stiklestad, ble tilsynelatende vunnet av hans motstandere, av dem som ønsket å ødelegge den sarte utvikling av en rettsstat som hadde England og Normandie som forbilder, sa biskopen blant annet. Hele foredraget ligger ute på katolsk.no – og anbefales.

Norge rundt

KART: FREEVECTORMAPS.COM

FOTO: NTB / REUTERS; DAVID DELGADO

ONLINE

MESSE TEKSTER PÅ UKRAINSK OG NORSK

► Du kan nå se messens faste ledd i en parallelltekst med ukrainsk og norsk. Det betyr at ukrainsk-talende katolikker får litt hjelp til å følge med i messen, selv om den feires på et fremmed språk. Du kan også installere «Katolsk»-appen på din smarttelefon (finn appene i Google Play/AppStore), eller du kan bruke appen direkte på nett på app.katolsk.no. I appen kan du se parallelle oversettelser av messens faste tekster på 30 språk, for eksempel ukrainsk-polsk, norsk-tysk, portugisisk-kinesisk og så videre. Du velger selv hvilke to språk du ønsker å se tekstene på.

Вже можна користуватись перекладом з норвезької на українську тексту незмінних частин літургії. Це означає що українськомовним католикам буде легше слідкувати за порядком літургії, незважаючи на те що літургія правиться в чужі мові.

3 MUNKEBY

Brødrene takker for støtten

► 3. desember 2021 meldte biskop Eidsvig at «annen søndag i advent går kollekten uavkortet til Munkeby Mariakloster». Givergleden viste seg å være stor; det samme gjelder brødrenes takknemlighet overfor de generøse troende: «Mange har støttet oss med både store og små gaver, særlig under kollekten andre søndag i advent 2021. Vi har dessverre ikke mulighet til å takke hver og en personlig, men benytter denne anledningen til å si tusen takk til alle som har bidratt», heter det i brødrenes takkebreve.

4 MARIAHOLM

Sommerleir for 55+

► Det sikreste vårtegnet i Akersveien 5 er at ildsjelen Nikoline Myklevik tar kontakt for å fortelle om årets NEK-sommerleir på Mariaholm, Den katolske kirkes leirsted. – Hva er det som gjør at du brenner sånn for Norges eldre katolikkers sommerleir, Nikoline? – Jeg – og mange med meg! – brenner for leiren av mange grunner. Det er fint å være sammen med katolikker over 55 år, altså å være sammen med flere som har levd en stund. Vi deler både troen og mange referanser.

Meld deg på innen 1. juli ved å kontakte Nikoline på mobil 99 26 07 30 eller e-post nikoline.myklevik@hotmail.com. Mer informasjon finner du på katolsk.no.

MANGE KOM: Sr. Anne Bente gir tomme opp for fremmøtet på Katarinahjemmets markedsdager. Foto: Petter T. Stocke-Nicolaisen

2 OSLO

Bygger seg nærmere himmelen

► Søstrene på Katarinahjemmet har bestemt seg for å bygge til en hel etasje på «gamlebygget» fra 1936. – Vi trenger både mer arbeidsrom og mer fellesrom for søstrene. Vi skal dessuten organisere oss bedre: Vi skal bo på én etasje, ikke to – og kontorene, der vi treffer folk utenfra, blir lagt til en annen etasje, forteller klosterets priorinne Anne Bente Hadland.

Lørdag 7. og søndag 8. mai inviterte søstrene til stort brukmarked i Rosahjemmet. Salget gikk til inntekt for byggeprosjektet. De serverte vafler og kaffe på plenen utenfor – og mange kom, kjøpte og koste seg i solen. Du kan gi en gave til byggeprosjektet på kontonummer 6029 05 03623 eller vipps til 720997. Merk gaven «byggefond».

1 GAZA

4500 år gammel statue funnet i Gaza

► Statuen fra rundt år 2500 f.Kr. ble funnet av en bonde som jobbet på åkeren sin i Khan Younis på den sørlige Gazastripen, ifølge turistdepartementet til Hamas som styrer Gaza. «Statuen er av den kanaanittiske gudinnen Anat, sa Jamal Abu Reda, ansvarlig for antikviteter i departementet» i en uttalelse. Anat var gudinnen for krig og kjærlighet. Kanaan er et gammelt navn for landområdet som Palestina nå ligger i, og omfattet også Israel og Libanon. Den eldgamle statuen er skåret ut av kalkstein og er 22 centimeter lang. (©NTB)

3 SVERIGE

Pavelig funn på Gotland

► Et halvt pavesegl av bly er funnet under arkeologiske utgravninger i Roma kloster på svenske Gotland. Seglet har sittet på et brev fra pave Johannes XXII, som døde i 1334. Trolig satt seglet på en bulle (pavelig embedsskriv) datert den 24. april 1334. Dette er for øvrig en uvanlig eksakt datering hva gjelder et arkeologisk funn.

Dette er det niende pavebullseglet som er funnet i Sverige. Roma kloster var et kloster som tilhørte cistercienserordenen. Det ble grunnlagt rundt 1164 av munkene fra Nydala kloster i svenske Småland. (SVT)

Verden rundt

2 ENGLAND

Kardinal velsignet amnestiprogram

► Den engelske kardinal Vincent Nichols velsignet nylig en beholder for anonym innlevering av kniver i Londonforstaden Wood Green. Beholderen er sponset av Caritas Westminster. Den inngår i prosjektet «World 4 Weapons», et amnestiprogram som oppfordrer folk til å innlevere stikkvåpen. Antall knivdrap i London har økt de siste årene. Før koronapandemien registrerte man 16.000 voldshandlinger med kniv på ett år. Det er først og fremst blant ungdom at knivvolden skjer. I 2020 ble 30 tenåringer drept med stikkvåpen i London, det høyeste antall noensinne. (Independent Catholic News)

4 AUSTRALIA

Pater bekjempet hvithai

► Pater Liam Ryan i Perth i Australia er blitt tildelt landets tapprhetsmedalje, "Bravery Medal" etter å ha reddet en ung mann som ble angrepet av en fem meter lang hvithai da han var ute og surfet. Mannen lyktes å stappe sitt ødelagte surfbrett inn i haiens enorme gap før pater Liam og hans venner kom til unnsetning på sine surfbrett. «Haien hadde bitt ham svært nær en stor pulsåre. Noen kaller det hell, jeg mener det var Guds forsyn», sa pater Liam da han mottok heltemedaljen. (The Catholic Leader)

6 PAKISTAN

Første pakistaner til å bli «Guds tjener»

► På formiddagen den 15. mars 2015 ofret 20-årige Akash Bashir sitt liv for å forhindre at en selvmordsbomber stormet inn i den fullsatte St. Johannes katolske kirke i Lahore i Pakistan. «Jeg kommer til å dø, men jeg vil ikke tillate at du får komme inn», skal Bashir ha sagt rett før attentatmannen detonerte bomben og drepte fire mennesker. Nå er Akash Bashir – som den første pakistaneren noensinne - erklært som «Guds tjener» og en saligkårsprosess er innledet. Dette opplyste erkebiskop Sebastian Shaw av Lahore under en messe nylig. Det betyr at Vatikanet har gitt grønt lys for de første skrittene i prosessen. (Vatican News).

6 USA

USAs yngste biskop

► «Pater J» rapper, elsker basketball, har egen podcast og Youtube-kanal, og er ansvarlig for New Yorks karismatiske fornyelse blant spansk-talende. I mars ble den 45-årige pater Joseph A. Espaillet også USAs yngste biskop, (og en av de yngste i verden), da han ble viglet til hjelpebiskop i erkebispedømmet New York. Det omfatter 3,2 millioner katolikker. Han forlot da prestetjenesten i menigheten St. Anthony of Padu sør i Bronx. I podcasten «Sainthood in the City» på Youtube er det full fart når pater J og hans kompiser diskuterer alt mulig som har med ung populærkultur å gjøre: musikk, mote, sport og, ikke minst, tro. (Km)

5 FRANKRIKE

SLIK STEMTE KATOLIKKENE

► Ifølge en undersøkelse gjort av den franske Gallup Ifop i forbindelse med det franske presidentvalget den 24. april, stemte majoriteten av praktiserende katolikker (55 prosent) på den sittende presidenten Emmanuel Macron, og mindretallet (39 prosent) på den høyreekstreme Marine Le Pen. Katolikkenes er den største religiøse gruppen i Frankrike. Støtten til Le Pen har imidlertid økt blant katolikkenes siden valget i 2017, i tråd med økningen i befolkningen ellers. Ifølge Ifop, stemte 69 prosent av franske muslimer i første valgomgang på venstrekandidaten Jean-Luc Melenchon. I andre valgomgang stemte 85 prosent på Macron, en nedgang på 7 prosent sammenlignet med valget i 2017. Også i denne gruppen økte støtten til Le Pen. (Kathpress)

UKRAINSKE FLYKTNINGER:

Vil være nær hjemlandet

Viktoria Christianko, datteren Sonya og sønnen Daniel har flyktet fra Mykolaiv i Ukraina til rett over grensen i Polen. Som så mange andre flyktninger som er kommet i trygghet, vil hun gjerne oppholde seg så nær hjemlandet som mulig.

TEKST: **BIRGIT VARTDAL**, CARITAS NORGE
OG **PHILIPP SPALEK**, CARITAS TYSKLAND

Natasza Bogacz, opprinnelig fra Polen, er til daglig ansatt ved Caritas Ressurscenter i Oslo. Da krigen i Ukraina ble trap-
pet opp, var det mer bruk for henne i Polen. Hun reiste derfor til den polske grenseby-
en Przemyśl, for å bistå Caritas' søsterorga-
nisasjon der.

BOMBEROM

Viktoria Christianko, hennes ett år gamle datter Sonya og fire år gamle sønn Daniel, var blant de mange flyktingene Natasza tok imot ved grensen. De flyttet midlertidig inn på en barneskole i Przemyśl hvor de fikk to senger. Sengene dyttet de sammen til en dobbeltseng, slik at Sonya kunne sove bedre.

I Mykolaiv, hvor de flyktet fra, hørte de raketangrepene og flyalarmen gikk daglig. De første dagene av krigen tilbrakte de i et bomberom. Så ble en bro i nabolaget ødelagt. Viktoria ville få barna sine i trygghet. Ektemannen måtte bli igjen.

SOV OVERALT

I over 20 timer satt de presset sammen på et

“
At så mange
engasjerer seg i
hjelparbeidet,
er også rørende.
Selv flyktninger
stiller opp som
frivillige.

NATASZA
BOGACZ,
CARITAS NORGE

”

tog til Lviv. Rundt ett tusen mennesker skal ha vært med det toget. De sov, satt og lå over alt. Det var nesten umulig å bevege seg.

I Przemyśl ble Viktoria og barna tatt imot av Caritas som hjalp henne med å finne et sted å overnatte og aktiviteter og leker som kunne distrahere barna fra krigens redsler. Hun vil ikke dra lenger unna den ukrainske grensen og sin mann Sergey. Dette deler Viktoria med svært mange andre flyktninger fra Ukraina. Etter at de har kommet seg i trygghet, vil de gjerne oppholde seg så nær hjemlandet som mulig.

GJORT INNTRYKK

Styrken til det ukrainske folket har gjort inntrykk på Natasza Bogacz fra Caritas Norge. I de første ukene etter at Russland invaderte landet, sto hun på polsk side av grensa og tok imot flyktninger fra krigen i 12-14 timer hver dag.

– Jeg er så utrolig imponert over hvor motstandsdyktige de er, at de ikke bryter sammen

FLYKTET: Viktoria kan smile igjen etter å ha fått sønnen Daniel og dattera Sonya i trygghet i Polen, men ektemannen måtte bli igjen i Ukraina. FOTO: Philipp Spalek/Caritas Tyskland

fra det internasjonale Caritas-nettverket, blant annet Caritas Norge.

POLEN IMPONERER

Polen er det nabolandet som har tatt imot flest flyktninger fra Ukraina - over tre millioner til nå. Bogacz ble imponert av profesjonaliteten og effektiviteten til Caritas Polen.

– På få dager fikk de en enorm hjelpeoperasjon på plass, samtidig som de tok imot både flyktninger og frivillige og hjelpearbeidere på en utrolig varm måte, sier hun.

En del flyktninger reiser likevel videre til andre land i Europa, som Norge. Mange har kontaktet Caritas Norge for å få informasjon og hjelp. På kort tid har Caritas rekruttert nye frivillige som snakker ukrainsk, russisk og polsk, norsk og engelsk. Også en ukrainsk veiledningstjeneste er etablert. Den hjelper flyktninger som har kommet til Norge med å forstå hva som står på norske myndigheters nettsider, og den gir annen praktisk informasjon.

NORSK GIVERGLEDE

Caritas er glade for at nordmenn stiller opp.

– Innsamlingsaksjonen her hjemme har slått alle rekorder og stadig flere frivillige melder seg til innsats. Det er vi utrolig takknemlige for. Men behovet for hjelp til ukrainere vil være enormt i mange år fremover, selv om krigen forhåpentligvis tar slutt snart, sier generalsekretær i Caritas Norge, Martha R. Skretteberg. •

etter alt de har vært igjennom. I tillegg var det sterkt å oppleve hvor takknemlige de blir for måten de blir tatt imot på. At så mange engasjerer seg i hjelpearbeidet, er også rørende. Selv flyktninger stiller opp som frivillige, forteller Bogacz.

SEKS MILLIONER

Krigen har forårsaket enorme tap, lidelser og ødeleggelser. Rundt seks millioner flyktninger fra Ukraina har til nå krysset grensene til nabolandene, og mange flere er på flukt internt i landet. De trenger beskyttelse og støtte. De største behovene er tilgang til tilstrekkelig mat, trygt vann, livreddende medisiner og helsetjenester, samt mulighet for tilflukt for internt fordrevne og det økende antallet mennesker som får sine hjem skadet eller ødelagt.

Til tross for kamphandlingene, fortsetter Caritas Ukraina sitt hjelpearbeid, med støtte

HJELPEARBEID: Natasza Bogacz (til høyre), som til daglig jobber ved Caritas Ressurssenter i Oslo, sitter igjen med sterke inntrykk etter oppholdet i grensebyen Przemysł, hvor hun bisto Caritas Polen med å ta imot krigsflyktninger, blant andre Viktoria og de to barna. FOTO: Philipp Spalek/Caritas Tyskland

Salmenes bok: En kilde til troslivet – 2

Denne serien tar for seg noen av de gammeltestamentlige salmene som benyttes i tidebønnene *Laudes* og *Vesper*.

SALME 8

Tilværelsens ufattelige litenhet

2 Herre, vår Herre, herlig er ditt navn over den vide jord.

Høyt over himmelen er din herlighet,

3 barn og spebarn lovsynger den.

Din herlighets bolig står som en festning for å slå dine fiender til jorden.

4 Når jeg ser din himmel, dine henders verk, månen og stjernene som du har dannet,

5 hva er da et menneske at du tenker på ham, et menneskebarn at du sørger for det?

6 Lite ringere enn englene gjorde du ham, kronet ham med herlighet og ære.

7 Du satte ham til herre over dine henders verk, alt la du under hans føtter:

8 Småfe og okser i samlet flokk, villdyr i skog og mark,

9 himmelens fugler og fisk i hav, alt som ferdes på havets stier.

10 Herre, vår Herre, herlig er ditt navn over den vide jord.

TEKST: HELGE ERIK SOLBERG

Blaise Pascal (1623–1662) skrev i sine *Tanker*:

Jeg ser disse skremmende rom i Universet som omslutter meg, og selv er jeg bundet til et hjørne av denne enorme utstrekningen uten å vite hvorfor jeg befinner meg akkurat på dette stedet og ikke på et annet. Jeg vet heller ikke hvorfor jeg har fått den korte tiden som er gitt meg som levetid her og ikke en annen av hele den evigheten som har gått forut for meg eller den som følger etter meg. Jeg ser bare uendeligheter i alt som omslutter meg, et atom, en skygge som bare varer et øyeblikk som ikke vender tilbake.

DISSE TANKENE VAR IKKE NYE. Allerede i Salmenes bok finner vi dem. Versene 4–5 i salmen ovenfor gir oss et eksempel. Israelittene hadde et veldig begrenset verdensbilde. De trodde at Gud hadde forankret jorden i havet: *Han festet den over havet, den står fast over vannene* [Sal 24:2]. Over jorden var himmelen en hvelving som bar stjernene, månen og solen. De hadde ingen forestilling om at noe kunne være utenfor jord, hav og himmel. Likevel hadde de antakelig en intuitiv forståelse av at Gud ikke var innkapslet i dette romlige systemet: *Se, himmelen og himlens himmel kan ikke romme deg* [1 Kong 8:27].

Når vi utvider dette perspektivet med vår moderne viten om kosmos, blir salmens spørsmål enda mer kinkig. Den registrerbare delen av universet har en diameter på 93 milliarder lysår (lyset tilbakelegger nesten 9 500 milliarder km/år). Denne størrelsen er mentalt vanskelig å fatte. Videre har man beregnet at kosmos inneholder omtrent 4×10^{22} (4 med 22 nuller bak) stjerner, og vår lille klode er bare en planet til en av dem. Det er også helt ubegripelig.

SLIK BESKRIVER MODERNE VITENSKAP det fysiske universet, og «utenfor» det er altså Gud. Da begynner man å ane hvilken enorm metafysisk forskjell det er mellom det skapte og Skaperen. Det er nesten slik at man kunne ønske seg tilbake til den tiden da Jerusalem var midtpunktet i en begrenset verden med en himmelhvelving over...

Han som skrev salme 8 undret seg, Pascal enda mer, og det har vi også all grunn til å gjøre. Det er et mysterium – som så mye annet i vår tro.

Ikke nok med at universets størrelse gjør oss svimmel, men vi kan også føle frykt når vi tenker på den korte tiden vi lever på jorden. Nå regner man nemlig med at vårt univers er 13,7 milliarder år gammelt, at vår klode bare har eksistert i den siste tredel av denne tiden, at det gikk en milliard år før livet oppstod på jordens overflate og at mennesket bare har eksistert i en brøkdel av denne tiden. Når vi leser følgende i salme 144 [vv 3–4], må vi bare ta det til oss som et poetisk uttrykk for en virkelighet som er enormt mye større:

*Herre, hva er et menneske at du kjennes ved det,
et menneskebarn at du akter på ham?
Menneskets liv er som vindens pust,
dets dager som svinnende skygger.*

I både salme 8 og salme 144 fører denne foruroligende kontrasten mellom det uendelige og begrensede i rom og tid til lovprisning og tillit. Når Job henviser til budskapet i disse to salmene, blir det imidlertid til protest:

Husk at mitt liv er et pust! Aldri mer får jeg se lykke. [...] Jeg vil ikke mer! Jeg lever ikke evig. La meg være! Mine dager er forgjeves. Hva er et menneske siden du akter det så høyt og bryr deg så mye om det? Du gransker det hver morgen, prøver det hver stund. Hvorfor tar du ikke blikket fra meg og gir meg ro til å svelge mitt spytt? [Job 7:7,16–19]

Som vi har sett, har mange den samme undringen, men reaksjonene er ulike. Forfatteren av salme 8 lovpriser, han som skrev salme 144 har tillit, Pascal blir skremt og Job fortviler.

Når vi ber salme 8 må vi være åpne og mottakelige for denne ufattelige spennvidden. Vi mennesker synes å være noen små ubetydeligheter i et univers som er skremmende stort i rom og tid. Det fjerde Laterankonsilet formulerte i 1215 dette på denne måten:

For hvor stor likheten mellom Skaperen og skapningen enn måtte være, må det bemerkes at forskjellen er enda større.

HVORDAN VI REAGERER på dette mysteriet, kan selvsagt variere. For noen vil tvilen gnage, andre er trygge i sin tro, og mellom disse ytterpunktene finner vi de fleste av oss. Gjør vi det for vanskelig for oss selv? Både salme 8 og Jesus peker nemlig på en holdning som kanskje kan virke overraskende, for de fokuserer på barnas umiddelbare og ureflekterte evne til tillit og glede; se versene 2–3 i salmen og tenk over Jesu ord: *Den som gjør seg selv liten som dette barnet, han er den største i himmelriket* [Matt 18:4]. Gud er «utenfor» tid og rom, men det betyr ikke at han er fjern, for vi må vite – akkurat som et barn føler det på sin måte – at Guds nærhet og kjærlighet ikke er begrenset av uendelighet og evighet.

Er så salme 8 bare en salme om at Gud og det universet han skapte er ufattelig stort i rom og tid, og at vi mennesker er som små og ubetydelige fnugg å regne? Det vi har lest hittil kunne tyde på det. Da er det på tide å snu på mysteriet, for salmen sier i versene 6–7 at Gud har gitt mennesket både storhet og en viktig rolle: *Lite ringere enn englene – intet mindre ...* •

Mer stoff om salmene kan du finne på nettstedet *Lytt til min røst i dag* he-salmekommentar.com, som inneholder innledninger og kommentarer til de salmene som benyttes i tidebønnenes laudes og vesper.

Foto: Vidar
Ruud / NTB

AKTUELT

LIVSVERNPRISEN 2022: **Taknemlighet som drivkraft**

– I Norge er det plass til funksjonshemmede, men det er ikke bruk for oss, sier Salum Ageze Kashafali.

TEKST: LINDA THERESE UTSTØL

Kashafali fikk Livsvernprisen fordi han er et forbilde for mange. Ikke bare på grunn av sine prestasjoner som sprintløper, men på grunn av måten han klarte å komme seg på bena igjen etter han fikk påvist øyesykdommen Stargardts. Sykdommen gjør at han gradvis får dårligere og dårligere syn, nå er det nede i 2 prosent. Han har dessuten et brennende engasjement for inkludering og respekt, uansett hvem du er og hvor du kommer fra. Han vet selv hvordan det er å bli møtte med fordommer, både som flyktning fra Kongo og som svaksynt.

HEMMELIG

I lang tid holdt han diagnosen hemmelig og sluttet å trene. Da han endelig fortalte andre om sykdommen, mente mange at sprintdrømmen var noe han bare burde legge bort. Heldigvis ga han ikke opp, og har nå vunnet VM i 100 meter under Para-VM og ble paralympisk mester på 100 meter under Paralympiske sommerleker 2020, (avholdt i 2022).

GUD GIR UTFORDRINGER

– *I talen takket du Gud for å ha gitt deg muligheter og ikke begrensninger, vil du si noe om hvilken rolle troen spiller for deg?*

– Den største motivasjonen min kommer fra Gud. Han gjør ikke noe feil, og den sannheten er det viktig å ta innover seg. Vi er alle like verdifulle og har muligheten til å leve et godt liv. Men Gud kommer til å gi deg utfordringer, som gjør at du må finne en måte å takle det som kommer på. Det føles som det er det Han har gjort med meg.

LIKE MYE VERDT

– Som funksjonshemmet åpner det seg masse muligheter. Du slipper inn i idretten, men så stoppes du, fordi du ikke blir satset på. Det er ikke midler, eller folk til å følge deg opp. Du blir på en måte lurt inn i en falsk inkludering. Dette tror jeg skjer overalt i samfunnet. Jeg synes det nesten er den verste måten å gjøre det på. Du føler deg først velkommen, men så er du i praksis ikke så inkludert som du tror. •

NAVN: Nadyia
Biletska
ALDER: 60
FRA: Novoyavorivsk i
Vest-Ukraina

Hvilken rett anbefaler du?

Borsjtsj - ukrainsk rødbet- og kålsuppe.

Hvorfor denne retten?

Dette er en veldig smakfull rett. Dessuten er det også sunn mat. Borsjtsj er en ukrainsk nasjonalrett. Den tilberedes med grønnsaker som dyrkes i Ukraina. Rødbeter, poteter, kål og løk er populære ingredienser i Ukraina. Det er også viktig at alle disse ingrediensene er økologiske.

Finnes det én oppskrift på borsjtsj i Ukraina, eller finnes det ulike varianter?

Det finnes en rekke varianter av rødbetsuppen. I hver region i Ukraina tilberedes retten litt annerledes. Du kan velge mellom en vegetarversjon eller en kjøttversjon. Kjøttfri borsjtsj tilberedes i soppbuljong.

Hva er din versjon av borsjtsj?

I kjøttkraft og veldig tykk. Så når du spiser den, er du mett. Men noen ganger koker jeg også ren borsjtsj, uten grønnsaker, som inntas med dumplings.

Hva pleier familien din å spise på søndager?

Varenyky, dumplings, og borsjtsj. Dumplings med poteter og løk, men også med kål som vi pleier å spise til jul. Om sommeren lager jeg dumplings med kirsebær. De serveres med litt smeltet smør, sukker og rømme eller *crème fraîche*. *Varenyky* er tradisjonell mat i Ukraina, som alle ukrainere husker fra barndommen. Selv husker jeg godt at mine bestemødre lagde dumplings på kjøkkenet.

Økologisk borsjtsj

Ukrainsk rødbetsuppe

DU TRENGER (4 PERS.):

- 3 liter vann
- 500 gram svineribbe
- 3-4 poteter
- 2 mellomstore rødbeter
- 2 tomater
- 2 løk
- ½ persillerot
- 1-2 gulrøtter
- 1/4 kålhode
- 2 laurbærblad
- 3-4 allehånde
- 3-4 hvitløkfedd
- 1 søt paprika
- 200 ml (2 dl) tomatjuice
- 1-2 ss tomatpuré
- salt og pepper etter smak
- 3-4 ss frityrolje
- friske urter (persille og dill)

Tips!

Ukrainsk borsjtsj
smaker best dagen
etter.

Start med å koke buljong av ribben. Hell 3 liter vann i en stor kjele, (halvparten av kjelen), og ha i den tidligere vaskede ribben. Vask og skrell alle grønnsaker. Tilsett gulrøtter i terninger, persillerot og hele løken i kjelen. Kok buljongen til ribben er myk.

Stek deretter de andre grønnsakene, (rødbeter, løken, paprika og tomater) i pannen. Skjær løken og glasér den i 2-3 minutter i en panne med olje. Tilsett 2 rødbeter, skrell og skjær dem i tynne staver og stek dem på panne, ca. 5-7 minutter. I løpet av denne tiden, skjær en paprika og 2 tomater i små biter. Legg dem sammen med rødbetene i pannen og tilsett 200 ml tomatjuice med tomatpuré. Kok det hele i en panne i 5-7 minutter.

Ta løken ut av kjøttkraften og kast den kokte løken.

Skrell og del 3-4 poteter i terninger og hakk 1/4 kålhode.

Tilsett poteter, finhakket hvitløk, 2 laurbærblad og allehånde i kraften.

Når potetene er myke, tilsetter du de stekte rødbetene (og løken, paprika og tomater) fra pannen og kålen. Kok alt sammen i 10-12 minutter. Krydre etter smak.

La borsjten stå i 30 minutter for å la smakene trenge bedre inn.

Serveres med en skvett fløte, litt hakkede blader av persille eller dill, og varmt brød.

God appetitt!

Døden som får livet til å skinne

Og jula varer helt til påske ... og etterpå så er det pinse!

TEKST: SR. HANNE-MARIA BERENTZEN OCSO, TAUTRA KLOSTER

Den gamle, raske julesangen av svensk opprinnelse har holdt seg i minst 50-70 år, fra en tid da folk flest visste hva jul var, og hva påske, pinse og faste var. Jeg gjetter det er rytme, fart og melodi som

har gjort den så levedyktig:

Nå er det jul igjen!

Og nå er det jul igjen!

Og jula varer helt til påske!

*Nei, det er ikke sant, for det er ikke sant,
for innimellom kommer faste.*

Pinsetillegget var kanskje en sørlandsk vri, men det passer godt for katolikker som feirer påske helt til pinse. Få vil vel tenke på denne sangen som religiøs, men den uttrykker dybder som passer mine klostertanker denne gangen: Julens budskap og feiring av inkarnasjonen ligger under og bærer hele feiringen av pasjon og påske. At Jesus ble menneske, helt og fullt menneske og forble helt og fullt Gud, er mysteriet som forklarer og gir mening til fasten, til Jesu lidelse, død og oppstandelse. Det er budskapet som lyser av håp Kristi Himmelfartsdag, og som gir den vanlige, grønne hverdagen etter pinse mål, kraft og glede.

DØDEN SOM FÅR LIVET TIL Å SKINNE, er Jesu død. Men ikke bare Jesu død. Disse klostertanker må skrives i god tid før de når frem til deg som leser, og vi er bare så vidt ferdige med høytidsdagene påskeoktaven utgjør. Det er et privilegium å bo i kloster der vi til fulle kan *feire* oktaven – de åtte dagene etter juledag og påskedag. Så går vi over til juletid eller påsketid – helt frem til pinsen. Med utgytelsen av den Hellige Ånd føres livet videre, livet i Kristus, veksten i Kristi kropp, Kirken.

Og hvor ble det av døden som får livet til å skinne? Jo, så snart vi har feiret Jesu død og oppstandelse, blir vi som aldri før minnet om dåpens nåde, *vår* død, *vår* oppstandelse og *vårt* liv i Kristi kropp.

En dag kom en av våre volontører gledestrålende og fortalte: «I dag er det 30 år siden jeg ble døpt!» 30 år siden han første gang døde og oppstod til nytt liv i Kristus. Denne strålende gleden er vår hver gang vi gjør korsets tegn, til minne om dåpen.

Jeg har nylig vært så heldig tre ganger å representere klosteret vårt i begravelsen til noen av våre gode venner og støttespillere som har fulgt oss siden før vi kom til Tautra. Alle hadde levd lenge nok til at vi ikke behøvet å beklage at deres liv på jorden var slutt. Sorg og savn og vemod følger med, og alvorset overfor det

ugjenkallelige og uforanderlige. Deres kristne liv fikk skinne ekstra sterkt gjennom deres død.

En katolsk begravelse er så vakker og så virkelig. Vårt daglige liv berikes sterkt når vi deltar i feiringen av liv og død for dette Guds barn og Kristi venn. Livet ble hva det ble, på godt og vondt. Liturgien overser ikke det som måtte være av synd og skam, feiler og mangler, men omfavner det i Guds miskunn. Nå er dette livet fullendt.

VÅRE TRE VENNER VAR SVÆRT ULIKE og hadde svært ulike livshistorier. I feiringen av døden og troen på oppstandelsen og det evige liv, ble jeg slått av en fellesnevner: Det var som om deres skjulte og åpenbare liv i Kristus ble løftet frem på en ny måte. Det vi trodde var deres svake eller mindre gode sider, ble snudd til et strålende Kristus-liv.

Med det mener jeg ingen skjønning, intet glansbilde, men en åpenhet om hva vi som var rundt dem erfarte, oppfattet og tok imot som deres liv og nåde. Nettopp slik, i en kristen realisme, ble deres Kristus-lighet overraskende tydelig. Døden fikk livet til å skinne.

«Dette var vakkert! Jeg har aldri opplevd noe slikt!» sa en slektning av en av dem til meg. Kanskje hadde de aldri snakket om troen. I min takk til Herren og han som lå i kisten, tenkte jeg: Nå ligger du der taus, og med ditt fravær og nærvær vitner du så sterkt om Kristus som du kanskje aldri hadde mulighet for å gjøre i dine jordiske levedager.

GODE LIV GIR GODE MINNESAMVÆR. For oss som har fått troens gave, finnes det alltid en glede som kan bære sorgen. Det er rom både for latter og tårer når minner deles. Og når livet skinner enda sterkere i møte med døden, er det også fordi perspektivet utvides. Mine begrensede møter og erfaringer med våre venner møter andres relasjoner, møter og erfaringer. Det liv som er ført til ende, får en helhet og skjønnhet som bare ulike personer og relasjoner til sammen kan gi.

Slik lever den døde videre i våre liv i større rikdom og mangfold. Men ikke bare det. *Kirken* selv er blitt beriket og beriker. Dåpen og troens nåde er fullendt i den nennsomhet troen på skjærsilden gir, og vi våger vår sterke tro på Guds miskunn, at det livet vi kjente og erfarte her, lever videre i evigheten. Vi som nå ber for våre avdødes sjeler, berikes i denne bønningen. Stille går Kristus videre i vår midte, uten å slukke den rykende veke eller brenne det knekkete rør. Varmen og kjærligheten fra den som ligger kald i kisten, møtes og bæres videre i en kjærlighet som overvelder i sin styrke, fordi den har sitt utspring i Kristus. •

«Folkekirken» - en kirke for folket?

I Vårt Land 2. april i år har teologene Joel Halldorf og Merete Thomassen interessante refleksjoner om den såkalte folkekirken utvikling. De spør om kirken er blitt for «alminnelig» - slett ikke i betydningen katolsk, snarere tvertom. «Kirken er god på de lave dørtersklene, men har kanskje glemt sine dypere hvelv», sier de to. Og spør: «Hvor er det uutgrunnelige, det mystiske?».

TEKST: GEORG FREDRIK RIEBER-MOHN

Jeg har stilt meg det samme spørsmålet etter å ha vært til stede ved eller overhørt lutherske gudstjenester – savnet av det åndelige dyp og det hellige har vært påfallende. Men det interessante er at savnet føles blant lutherske teologer.

DET ER I OG FOR SEG ikke noe nytt. Før jeg utvikler dette nærmere, tar jeg en liten omvei bakover i historien. I tiden omkring forrige århundreskifte var den norske kirke tradisjonell og høykirkelig, med prester som hadde en relativt høy posisjon i samfunnet omkring – de var autoriteter og mange kanskje også autoritære og noe fjerne. Den katolske kirke var ingen trussel – en sær og esoterisk minoritet i Norge. Konversjoner var sjeldne, og det var utenkelig at prester i statskirken kunne ta skrittet over i «papismen». Unntaket som bekreftet regelen, var den høyt ansette og lærde teolog dr. K. Krogh-Tonning (1842-1911), som i 1900 ble tatt opp i «Moderkirken». Han hadde bak seg flere prestestillinger og flere bøker om teologiske emner. Konversjonen og de anføtelser og langvarige studier som lå forut, har han beskrevet i en perle av en bok: «En konvertits erindringer», København 1906. (Utfordring til St. Olav forlag: En nyttigivelse ønskes velkommen!). Hans begrunnelse for konversjonen er i første rekke teologisk: læren om rettferdigjørelsen, Bibelens

autoritet og kirkebegrepet, derunder den apostoliske suksessjon. Men bak lå også liturgiske, estetisk-åndelige beveggrunner.

MEG BEKJENT ble Krogh-Tonning stående alene med sitt eksempel inntil nyere tid. I de siste tre tiår har imidlertid flere lutherske prester konvertert til katolisismen, og noen er videreutdannet til katolsk preste-tjeneste. Jeg har snakket med flere av dem. Grunnene kan nok variere, men sentralt er utviklingen i folkekirken og ønsket om en tydelig kirke som ved sin autoritet holder fast ved tradisjonell kirkelig lære i hele sin fylde, og som har røtter tilbake til det tidligste kristne fellesskapet. Viktig er også kirkens forvaltning av sakramentene og det liturgiske fellesskapet verden over. I sitatet innledningsvis fra de lutherske teologene nevnes det at folkekirken er «god på de lave dørtersklene». Dette er et synspunkt som stadig gjentas, ikke minst når det er snakk om å akseptere minoriteters annerledeshet og begrunne hvorfor det er greit å vie homofile. Derfor tales det også om en «åpen» folkekirke.

JEG STUSSER ved dette resonnementet. Den katolske kirke er ikke mindre «åpen». Den har naturligvis sine læresetninger, og for å bli katolikk, kreves tilslutning til de vesentlige trossannheter. Her skiller den seg ikke fra andre kirkesamfunn. Men den katolske kirken har ekteskapet som sakrament og har derfor et mer restriktivt syn på moderne samlivsformer enn folkekirken. Den er «åpen» for alle dem som deler dette synet, mens mange av disse skyr folkekirken. De velger kanskje katolisismen eller bedehuset. Spørsmålet blir derfor hva man legger i begrepet «åpen». Dersom man mener at liberalisering eller tilpasning av kirkens lære til moderne livs-syn og livsformer «åpner» kirken i positiv forstand, slik mange i folkekirken synes å mene, er det jo lett å forstå hvorfor den utvikler seg som den gjør. Det har uansett ikke hindret frafall og utmeldelser, og folkekirken innflytelse i samfunnet er i alle fall ikke blitt større. Den er jo alltid på etterskudd i forhold til den sekulære liberalisering av samfunnet. Kirken kommer haltende etter.

AT MANGE GODE KRISTNE føler seg stadig mer ►

Ringsaker kirke har samlet folk
helt siden middelalderen.
Foto: Nils Heyerdahl.

«Kirkens hovedoppgave er å være aktuell med sitt tidløse budskap, ikke med dagsaktuelle politiske og semi-politiske betraktninger.»

ubekvemme med denne utviklingen, er lett å forstå. Mange velger en frikirkemenighet, andre foretrekker bedehuset fremfor kirken, selv om de ikke melder seg ut av denne. Atter andre velger altså den katolske kirke. I den katolske messen møter man det sakrale og opphøyede, selve den kristne åpenbaring, på en mer direkte måte enn i lutherske gudstjenester. De mange konkrete, liturgiske handlinger har en dyp mening. Og slett ikke bare symbolsk: nattverdsmysteriet innebærer Kristi reelle og fysiske tilstedeværelse. Det gjør messedeltakerne ærbødige og ydmyke og gir kraft til bønnene. I den lutherske gudstjenesten er ordet det viktigste, og prestens obligatoriske preken det mest sentrale. Men en prestelig forkynnelse vil alltid ha sine menneskelige begrensninger, og sjelden løfter den sjelen i lovsang til Skaperen. Det blir ikke bedre av at det aktuelle prekenforbildet i folkekirken stadig oftere synes å gi assosiasjoner mer til politisk aktuelle saker enn til oppbyggelse og nåde. Det virker nesten som ordet «synd» er tabu. Fremtredende representanter for folkekirken uttaler seg, i preken og ellers, sjelden om det enkelte kristenmenneskets eksistensielle kamp mot egen ondskap, altså synd, og om fortapelsen som en mulig utgang på dette livet. Jeg innser at det kan ha vært for meget av dette i tidligere tider, og Ole Hallesbys famøse helvetestale fra 1953 har nok satt sine traumatiske spor. Men berøringsangst overfor sentrale kristne realiteter er ikke løsningen.

I SIN TILTREDELSESPREKEN nylig ga den nye biskopen i Borg et talende eksempel på et friksjonsfritt, tidstilpasset streiftog med klare politiske undertoner. Riktignok omtaler hun innledningsvis Kristi «medlidenhet», og at han som forfulgt og torturert «deler skjebne med mange mennesker». Og med «naturen og dyrene». Men dette er ikke kjernepunktet ved Kristi lidelse og død. Det er hva Kristus *ikke* deler med andre mennesker som er kjernen: Han er Frelseren, Gud selv i menneskets skikkelse, som soner våre synder. Soningsdøden nevnes ikke i biskopens preken. Hun konstaterer at det «ikke finnes noe tema som ikke angår kirken». Så vier hun de resterende to tredjedeler av sin preken til mer og mindre politisk aktuelle emner: klimatrusselen, et ikke-diskriminerende arbeidsliv, innvandring og kamp mot «moderne slaveri», funksjonshemmedes

vanskeligheter, betydningen av å lytte til «samer, kvinner og mennesker med LHBTQ+-identitet» og ungdommens psykiske helseplager. Velmenende tanker, bevares. Men gir de det enkelte kristenmenneske inspirasjon og nåde til å bekjempe den svikt vi jevnlig opplever i egne liv, og som vi trenger tilgivelse for? Jeg tviler på det. Prekenen er ensidig opptatt av *kirkens* stemme i vår tid, men synes å glemme at kirken består av troende enkeltmennesker. Det er deres trosutvikling og personlige kristenliv som bestemmer hvordan kirken oppfattes i en stadig mer avkristnet verden.

Hvis denne prekenen er mønsteret for forkynnelsen i folkekirken, og mye kan tyde på det, blir det noe stusselig ved gudstjenesten. Kirkens hovedoppgave er å være aktuell med sitt tidløse budskap, ikke med dagsaktuelle politiske og semi-politiske betraktninger. Kirken skal ved sakramenter og forkynnelse gi oss det salt som kan styrke vår tro og omvende mennesker. Den skal ryste sjelen vår, få oss til å innse og erkjenne våre synder, til å be om syndsforlatelse og slik helliggjøre oss.

Synden er paradoksalt nok en velsignelse. Fordi vi er gitt en fri vilje, er det bare mennesket i skaperverket som synder. Gud har ønsket det slik, for derved kan vi velge Ham. Synden har derfor i den katolske kirke fått en plass i påskelovsangen: «Å, salige synd som vant oss en så stor gjeløser!». Og karmelittmunken Wilfrid Stinissen skriver et sted: «Ingen ting kan føre oss så nær Jesus som synden, hvis vi tør å overlate den til hans barmhjertighet».

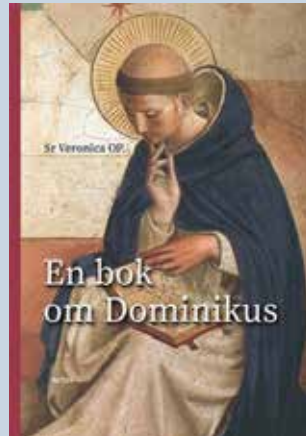
UTVIKLINGEN I FOLKEKIRKEN er trist og hindrer på ingen måte den pågående avkristningen av samfunnet. Men vi katolikker har ingen grunn til å hovre. Avkristningen er et større europeisk problem, og den katolske kirke har ikke gjort situasjonen bedre med avdekking av alle overgrepssakene. Men det denne kirken alltid vil ha som sin viktigste oppgave, er å formidle til verden de trossannheter som den har holdt fast ved opp gjennom historien. Så er det opp til de enkelte kristensjeler å være det salt i verden de er kalt til. Lykkes de der, men Den Hellige Ånds hjelp, vil de nevnte trossannheter bli levende realiteter for mange mennesker. •

Dette er en kommentar. Meningene i artikkelen står for artikkelforfatterens mening.

Bokomtaler

Boksamtale med biskop Erik Varden.

Sr. Anne Bente Hadland har oversatt en bok av Martin Mosebach.

Intervju med Clemens Saers.

Om kristen omvendelse

En samtale med forfatteren, biskop Erik Varden

Hvordan leve som kristne i vår tid? Det er ikke nødvendigvis nye løsninger vi trenger, ifølge biskop Erik Varden. Hans bok om klosterlivet «Entering the Twofold Mystery – On Christian Conversion», ble anmeldt i forrige nummer av «St. Olav».

TEKST: LINDA THERESE UTSTØL FOTO: KRISTIN SVORTE

Biskop Erik Varden beskriver omvendelse som en tilstand og leve-måte, hvor det ikke er noe annet vi foretrekker fremfor Jesus Kristus, som en stadig bevegelse dypere inn i vennskapet med Herren. Men hvordan ser dette ut i praksis? Klosterløftet *conversatio morum* blir ofte oversatt med «livsomvendelse». Dette gåtefulle uttrykket reflekterer biskopen særlig over: Den stadige omvendelsen som kreves i klosteret, er kanskje ikke så annerledes det hver og en av oss er kalt til som kristne.

Han opplever en økt interesse for klosterlivet og tror det dels kan skyldes koronapandemien. Mange har en tendens til å sammenligne det å være innesperret med en munks livsform, forteller han.

– Men en munk eller nonne er ikke en person som er innesperret, det er en person som har trukket seg tilbake til et konsentrert miljø for å fordype seg i noe vesentlig. Denne misforståelsen har skapt en veldig blest og paradoksal interesse for

hva klosterlivet står for. Jeg håper boken kan være en nyttig oppklaring i hva klosterlivet går ut på, slik at det lettere kan forstås og inspirere på en fruktbar måte.

Tanken om et roligere liv er tiltalende. Også før pandemien ønsket mange å komme til klostre for å trekke seg tilbake, forteller biskop Varden.

– Mange vil ha retretter, men det skjer ikke sjelden at folk blir helt desperate når de ankommer og oppdager, som var tilfelle i mitt kloster, at det ikke er wifi der. Jeg har sett mange

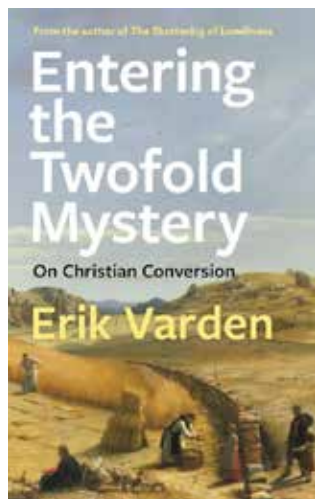
nyankomne gå ute i haven med Iphone og Ipad som om de var ønskekviser, på leting etter signal et eller annet sted. Det er noen som bare reiser sin vei igjen, og noen som etter fem dager har gjenoppdagget en måte å leve på som de egentlig savner. Men så må de reise dagen etter, fordi de bare hadde tid til å være der en uke.

Det første man må gjøre når man trer inn i et kloster, er å virkelig våge og se seg selv, slik man egentlig er. Denne konfrontasjonen er noe vi alle må foreta, ifølge biskop Varden.

– Det kan komme som en baksmell på en novise som inntretr full av from glød og et ønske om å se Guds åsyn på hans hellige fjell. Og det ønsker vi jo, men når du går inn i et miljø, hvor du plutselig befinner deg avskåret fra en hel masse impulser og ytre ting som har stimulert deg og bekreftet din oppfatning av hvem du er og hvor du hører til, kan du føle deg rimelig naken og utsatt. Dette er ikledningen av klosterdrakten et symbol på. Du blir avkledd dine egne klær, som er en måte å markere egen identitet på, og iført noe som er helt standardisert. Hensikten er å føre oppmerksomheten innover, sånn at man begynner å befatte seg med det man bærer på. Og alle bærer på mye.

– For mange år siden fortalte søster Ina, som var med på å starte cistercienserklosteret på Tautra, at hun opplevde de første årene i kloster som en indre filmvisning av alt hun tidligere hadde opplevd. Det var en erfaring jeg kjente meg veldig igjen i. Det er ikke alt man ønsker å se i reprise, men den erfaringen av å gå i seg selv, av å konfrontere sin egen dype menneskelighet, tror jeg er noe som skaper et sterkt bånd mellom oss klosterfolk og andre mennesker. Vi er alle en stakkar for Guds åsyn. Vi bærer alle på sublim lengsler og håp, men vi bærer også på opplevelser av skuffelse, bedrag

ERIK VARDEN
**ENTERING
THE TWOFOLD
MYSTERY.
ON CHRISTIAN
CONVERSION.**
BLOOMSBURY
PUBLISHING 2022

«Jeg håper boken kan være en nyttig oppklaring i hva klosterlivet går ut på, slik at det lettere kan forstås og inspirere på en fruktbar måte.»

og omstendigheter hvor vi ikke har vært på høyden og ikke har svart på våre egne forventninger.

Det er nok ikke bare klosterfolk som kan kjenne seg igjen i denne beskrivelsen. Både når vi gjør noe galt og når vi er i nye situasjoner, hvor vi kanskje føler oss usikre, kan vi bli plaget i mange dager med replisen av hva man gjorde eller sa. Riktignok omgir de fleste av oss seg med nok impulser til at vi slipper unna mange av disse «filmvisningene», men under koronapandemien har kanskje flere enn vanlig møtt seg selv og livet sitt på en annen måte. Noen har kanskje også følt seg fanget og ensom i dette.

– Kan ikke den kverningen være destruktiv og nedbrytende?

– Det er her den grunnleggende kristne forskjellen kommer inn. Det første man trenger er ærlighet overfor seg selv og overfor vår Herre. Man må kunne falle på kne, ikke nødvendigvis bokstavelig om man har dårlige knær, men man må kunne ydmyke seg foran Herren. Å foreta en slik prosess må ende med at vi legger alt frem for en nådig

Gud og ber om hans miskunn, i tillitt til at selv det mørke kan bli opplyst. Slik kan vi leges og bli forsonet. Jeg opplever at det å leve sant med seg selv, er et sterkt kulturelt og pastoralt ønske hos mange. Det fremstår særlig presserende nå, hvor vi i så stor grad kan velge å leve virtuelt. Det er mulig å lage en helt fiktiv versjon av meg selv som jeg projiserer utad gjennom en skjerm via sosiale medier. Det er så mange filtre mellom oss og så lett å skjule hvem vi egentlig er. Jeg tror den klosterlige innsikten om selverkjennelse, som en form for ydmykhet, er veldig viktig. Det er en tematikk jeg forsøker å gå inn på i boken.

– Hvordan kan vi som lever utenfor klosteret lære av måten munken lever på?

– Mest pragmatisk dreier det seg rett og slett om å ha en slags arkitektonisk idé for dagen. Hvis du bygger et hus, må du passe på at det er i mer eller mindre balanse, at det er mer eller mindre symmetrisk og at du har alle rommene du trenger. En må tenke både på det mest nødvendige og det mest opphøyde, og forsøke å legge opp dagen slik at den blir et balansert hele. Klosterhverdagen begynner ►

ØKT INTERESSE: Biskopen opplever en økt interesse for klosterlivet og tror det dels kan skyldes koronapandemien.

med en solid dose bønn og åndelig føde tidlig, så har vi en arbeidsdag, som alle andre mennesker, med små avbrekk, korte bøønner, et måltid, som vi deler med hverandre og en middagslur etterpå. Deretter er det en åndelig komponent om kvelden igjen. De færreste kan leve slik utenfor klosteret, men man kan forsøke å få til en blanding av stille-sittende virksomhet, virksomhet i bevegelse, fel-

lesskap og ensomhet. Enhver må finne balansen selv.

Biskop Varden oppfordrer oss til å være bevisst motkulturelle og være litt strengere med oss selv, slik at vi kan gjenfinne evnen til å sitte stille.

– Filosofen Blaise Pascal sa noe sånt som at all menneskets elendighet skyldes det faktum at det ikke er i stand til å sitte rolig i et værelse. I NRK-arkivet ligger et fabelaktig intervjuprogram med Tarjei Vesaas fra 1950/60-tallet. En ekstremt effektiv, talende, resonnerende jour-

nalist spør Vesaas ut om hans forfatterskap. På et tidspunkt har de rodd ut til en skrivestue, hvor han oppholder seg mye. Hun stiller en masse spørsmål – «Hvordan går De frem for å finne inspirasjonen

for å skrive denne sublime litteraturen?» – og vil ha innsikt i hans diktersjel. Vesaas svarer etter å ha tenkt seg om i fem minutter: «No, eg sitt no her og glor.» Og det er det. Å gjenfinne evnen til å sitte å glo, det tror jeg er en viktig åndelig disiplin i vår tid. Det er ikke latskap, det er en ganske høy form for aktivitet. Det å være bevisst stille, den som har prøvd, vet hvor vanskelig det kan være.

Mange kristne opplever frustrasjon, fordi det sekulære samfunnet er så langt borte fra vår tro. De ønsker å leve mer motkulturelt, men presses likevel til å leve på en måte man ikke vil. Selv om man har kristne venner og er aktiv i en menighet, kan det i andre settinger oppleves som om vi lever i en type eksil.

– *Har du tanker om hvordan man kan skape et mer helhetlig kristent liv også utenfor klosteret?*

– Ikke undervurder den opplevelsen. Eksilet har en vesentlig pedagogisk rolle og er en grunnleggende bibelsk kategori. I de hellige folks historie tilbringes det mer tid i eksil enn hjemme. Folket blir sendt i eksil når det har glemt noe vesentlig for at de skal huske det igjen. Så jeg tror, hvis man opplever at man er i eksil, så er ikke spørsmålet man skal stille «når skal dette her ta slutt?», men «hva er det meningen at jeg skal lære her?», «Hvordan er jeg kalt til omvendelse ut fra de omstendigheter jeg befinner meg i?». Kristendommen er ingen utopi, det er en fornyelse av vår natur. Det første man må gjøre om man savner fellesskap, er å åpne sin egen dør og invitere andre inn. Alle har vi tendens til å tenke at noen andre burde invitere oss. Jeg må heller se etter dem som trenger meg. For alle har vi noe å gi. Istedenfor å spørre «hvem vil svare på mine behov?», så spør «hvem kan jeg hjelpe, hvem kan jeg være til trøst for eller til oppmuntring for?».

– Det vesentlige er å huske at kristendommen ikke er et livsstilsprosjekt; det er et møte med en person. Igjen og igjen må vi heve blikket, se bort fra oss selv og mot Kristus. Kristen omvendelse vil gradvis trekke oss mot en tilstand, hvor vi sannferdig kan si: «Det er ikke lenger jeg som lever, men Kristus som lever i meg.» Da vil vi ane hva det er å elske Herren av hele vårt hjerte, av hele vår sjel, med all vår forstand og med all vår kraft. Og da vil ikke lenger vårt ego synes oss så overveldende interessant. •

En lengre versjon av dette intervjuet kan leses på katolsk.no

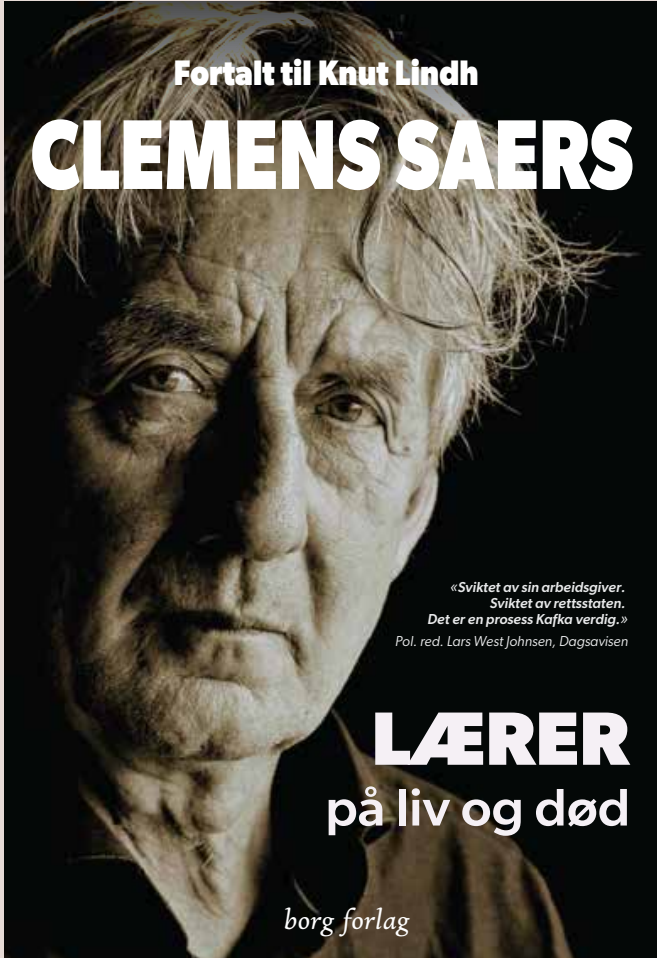
«Det første man må gjøre om man savner fellesskap, er å åpne sin egen dør og invitere andre inn. Alle har vi tendens til å tenke at noen andre burde invitere oss.»

Gi en gave som redder liv

Vipps: 91895
Konto: 8200.01.93433
(merk nød)

Sammen sikrer vi at de som rammes av krig, får hjelp.

Fortalt til Knut Lindh

CLEMENS SAERS

«Sviktet av sin arbeidsgiver.
Sviktet av rettsstaten.
Det er en prosess Kafka verdig.»
Pol. red. Lars West Johnsen, Dagsavisen

LÆRER
på liv og død

borg forlag

Lanseres 30. august

Bestill nå og få 80,- kr i rabatt på signert bok, fraktfritt hjem i postkassen

Vipps 349,- kr til Borg forlag

Husk å skrive adressen din i meldingsfeltet (Navnet ditt kommer opp automatisk)

vipps

Borg forlag
742533

En moderne martyrhistorie

Bødlenes leder påkaller den «barmhjertige Gud». Deretter skjæres hodet av 21 koptiske migrantarbeidere på en øde strand i Libya.

TEKST: PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN

Drapene skulle være «Muhammeds svar» og et budskap til «korsets nasjon», forteller IS-terroristene i en video offentliggjort 12. februar 2015. Nå kommer boken om de 21 koptiske kristne på St. Olav forlag.

– Det er en moderne martyrhistorie. Av og til kan vi få inntrykk av at det kristne martyriet hører fortiden til, men realiteten er at aldri har så mange blitt forfulgt for sin tro som i vår tid, og 80 prosent av dem som forfølges for sin tro, er kristne, sier sr. Anne Bente Hadland, priorinne ved Katarinahjemmet. Hun har oversatt den prisbelønte forfatter Martin Mosebachs bok *Die 21. Eine Reise ins Land der koptischen Martyrer* til norsk.

Sr. Anne Bente mener martyriet stadig er aktuelt.

– Deres tro gjør inntrykk. Og troen i de 21s familier – radikaliteten som åpner for lidelse og martyrium, men også for velsignelser, helbredelser og en styrket og levende tro hos dem som er igjen, sier hun.

Hun blir slått av at bokens budskap er et kraftig korrektiv til vår vestlige «komfortable» kristendom.

– Den er tappet for kraft. Kampen og lidelsen i

etterfølgelsen dempes til fordel for de gode opplevelsene, sier hun, og forteller om hvorfor Mosebach skrev boken:

– Han så et uttrykksfullt ansikt på forsiden av et magasin og måtte bare finne ut mer av hvem denne unge mannen var. Det tok litt tid før han oppdaget at hodet var løst fra kroppen, og altså tilhørte et nylig halshugget menneske. Det var dette ansiktet som fikk ham til å dra til Egypt og så skrive denne boken. IS sørget jo for å dokumentere hendelsen godt. Alt – med unntak av selve halshuggingen – ble filmet og

lagt ut på nett. En nøye koreografert hendelse som beskrives i detalj i boken.

UNDERTRYKT OG FORFULGT

De 21 koptiske martyrene ble drept av IS på en strand i Libya i 2015. De var fattige unge menn fra de laveste sosiale sjikt i Øvre Egypt, og de dro til Libya for å arbeide slik at de kunne underholde sine familier.

– De var undertrykt og forfulgt i sitt hjemland. De var uten nevneverdig skolegang – flere av dem kunne hverken lese eller skrive, men de var fremfor alt troende mennesker. De som kunne lese, leste Bibelen for de andre. De deltok aktivt i liturgien. De var oppdratt gjennom liturgien, som forøvrig beskrives på enestående vis i denne boken – den var rammen om deres liv, ga livet mening og retning. En av dem var forresten ikke egypter; Matthew kom fra Ghana, viste det seg, men gikk sammen med sine venner i døden, sier sr. Anne Bente og forteller at Mosebach har reist omkring i Egypt, snakket med folk og besøkt familiene deres. Boken beskriver det han ser og hører.

– Men som han bemerker, så blir han presentert for helgenen, ikke for de unge mennene som en gang hadde levd, drømmene deres, gledene og sorgene deres. Når en av prestene som kjente dem godt, uttalte at «det var jo bare vanlige unge menn», så fabulerer forfatteren videre på dette og skaper et levende bilde som han ellers bare hadde begrenset adgang til.

URØRT KRISTENDOM

Den katolske kirke og Den koptisk-ortodokse kirke har hver sin pave. Mens den katolske har sete i Roma, sitter den den koptisk-ortodokse paven i Alexandria.

– *Hva skyldes bruddet mellom to kirker som en gang var én?*

– Det henger sammen med konflikter på kirkemøtet

MARTIN
MOSEBACH
**DE 21 - EN REISE
I DE KOPTISKE
MARTYRENES
FOTSPOR**
ST. OLAV
FORLAG, 2022
273 SIDER

MARTYRENE OG BØDLENE: 21 koptiske kristne menn ble bortført og henrettet av IS-terrorister i Libya i 2015. Nå kan du lese deres historier i boken «De 21 – en reise i de koptiske martyrenes fotspor» på St. Olav forlag. Sr. Anne Bente Hadland har oversatt manus fra tysk til norsk. Foto: Wikipedia

i Kalkedon i 451, som førte til at kirken i Alexandria ble utstøtt. Dette, i tillegg til det faktum at de koptiske kristne deretter ble isolert etter den muslimske erobringen av Egypt fra midten av 600-tallet, gjorde at kopterne forble isolert og gikk sine egne veier. Det som forårsaket splittelsen på firehundretallet, er idag ikke kirkesplittende, men de koptiske kristne har valgt å forbli en enhet under sin egen pave, forklarer sr. Anne Bente.

Mosebach påpeker at det er noe tidløst over koptisk kristendom. Sr. Anne Bente mener den fremstår som urørt og opprinnelig.

– De har aldri måttet hankes med en reformasjon og en motreformasjon, ingen opplysningstid og sekularisering, knapt noen liturgisk reform. De har måtte overleve under muslimsk herredømme – noen ganger lettere, andre ganger vanskeligere, men aldri smertefritt. Selv om de har levd under vanskelige forhold, har de på en måte allikevel levd beskyttet innen sin tro. Selvsagt ikke uten interne problemer, men den kristendommen vi presenteres for i boken fremstår som veldig blomstrende og livskraftig, sier hun.

HVA KAN VI LÆRE?

– «Martyriet» – å dø for sin tro – virker kanskje fjernt på oss som lever innenfor trygge velferdsstatlige rammer i ett av verdens rikeste land. Men det gjorde altså disse enogtyve. Hva kan vi lære av dem?

– Å sette troen først. At det troende mennesket er et kjempende menneske. Og at det å holde troens flamme levende krever noe av oss – at vi aldri slutter å be, aldri slutter å søke Gud i Skriften og i sakramentene, i åndelig lesning. At vi livet igjennom søker å fordype vår tro. Som kristne er vi kalt til å gi våre liv, og Jesus selv forespeilet at vi skulle møte forfølgelse og motgang. Forfølgelsen kan opptre subtilt, også i våre samfunn. Kanskje kreves ikke martyrens blod av oss, men i alle fall bekjennerens utholdenhet, sier sr. Anne Bente.

Vi kaller de 21 for *martyrer* og Den koptisk-ortodokse kirken har kanonisert dem. På den annen side: Hver av dem hadde også sin bøddel, som utførte henrettelsene nettopp for selv å bli martyrer i jihad, hellig krig.

– Hva er forskjellen mellom disse to formene for martyrium?

– Selvmordsbombere som går i døden og tar med seg mange andre, er ikke noe kristent ideal. De kristne martyrer er ikke voldsutøvere eller selvmordsbombere, men mennesker som ikke vil oppgi eller fornekte sin tro selv når de trues med døden, sier sr. Anne Bente. •

TROENS ANSIKT: – Han så et uttrykksfullt ansikt på forsiden av et magasin og måtte bare finne ut mer av hvem denne unge mannen var, sier sr. Anne Bente Hadland om bakgrunnen Martin Mosebachs bok. Foto: Petter T. Stocke-Nicolaisen

LÆRER PÅ LIV OG DØD: – Troen ga meg styrke

For tusenvis av norske skoleelever er han selve «lærer'n». I norsk offentlighet er han kjent som den læreren både skoleledelse og skolemyndigheter sviktet etter en brutal voldsepisode. I august kommer boken *Lærer på liv og død*, historien om Clemens Saers liv.

TEKST: HANS ROSSINÉ

Det er en sterk livshistorie Clemens Saers har fortalt til forfatteren Knut Lindh, som har ført biografien hans i pennen. Den begynner innledningsvis slik:

«Jeg blir født i den nederlandske landsbyen Loosdrecht 21. september 1951 som den sjettede i en søskenflokk som etter hvert skal vokse til femten hvis jeg regner med min halvbror, Johannes, som skal komme til verden på dagen 24 år etter meg. Vi er katolikker, og det er mine foreldres plikt å sette så mange barn til verden som mulig. På den måten er de med på å berike Himmelen med frelste sjeler, eller som pastoren i vår lokale menighet en gang uttrykte det: «For hvert barn fru Saers føder,

får hun enda en rose i sin himmelske krone.» Det blir mange roser, for nesten hvert år føder mamma et nytt barn. Hun høster stadig større ære i menigheten, og da Johannes Paul II besøker Stockholm i 1989, får mamma hedersplass under pavens messe. Det er et av de største øyeblikkene i hennes liv.»

FATTIGDOM

Boken skildrer en oppvekst og barnedom i trange og sparsommelige kår, og en far som ofte tydde til vold. De første årene ble tilbragt i Nederland, så i Sverige, så Nederland igjen, før den katolske familien med da ti barn fraktes nordover i onkel Oom Andrés, paterens, skranglete folkevognbuss og flytter inn

i en gammel, nedslitt brakke ved Mälaren utenfor Stockholm. De er fattige innvandrere i Sverige på 1950-tallet. Svenske foreldre nekter barna sine å leke med innvandrerbarna. De tror de er sigøynere.

Vi er katolikker, svarer de. «Enda verre», brummer de svenske foreldrene.

Clemens Saers tenker seg om når vi spør hvordan en oppvekst under materielt svært enkle forhold og som «outsider» i samfunnet kan ha preget ham.

RETTFERDIGHETSSANS

– Det første som slår meg, er at jeg ikke klarer å kaste mat. Det gjør vondt i kroppen når jeg ser folk kaste mat. Og når jeg opplever at voksne tar ressurser fra barn, akkurat som da mine småsøsken i sin tid kunne bli lurt for det de skulle spise, da blir jeg sint. Det trigger meg voldsomt.

Omsorgen for de svake og min sterke rettferdighetssans, springer rett ut av oppveksten. Jeg har en direkte tone og røff humor, som ikke alltid alle nordmenn tar, som nok også har både med oppvekst og hollandsk kultur å gjøre.

Jeg tror også det at vi var katolikker i Nederland, et mindretall i Rotterdam, og så senere innvandrere i Sverige, gjorde at familien hele veien sto sammen i tykt og tynt. Samhold og det å sørge for sine, er sentrale verdier for meg, sier Clemens Saers.

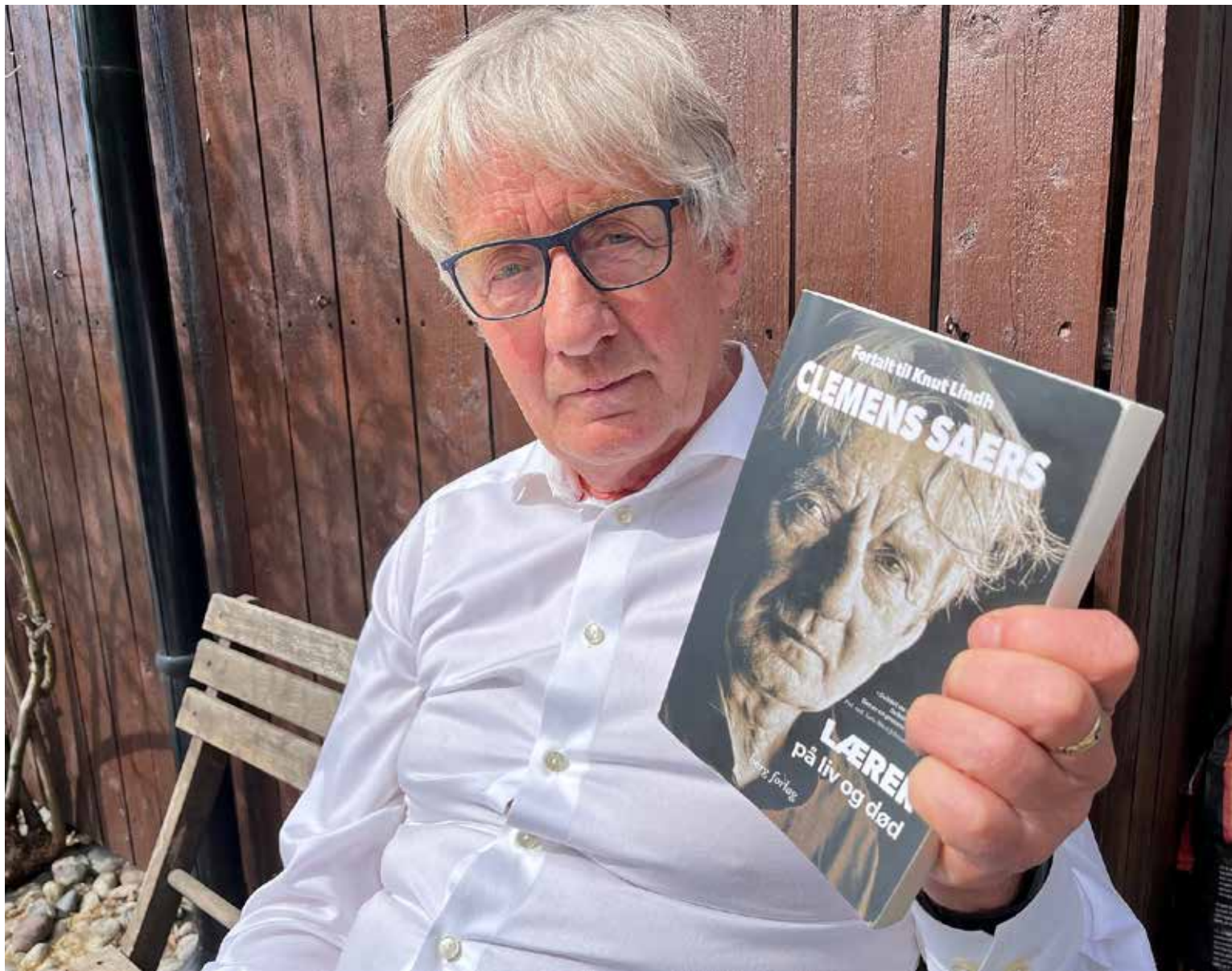
PATER MED FET SIGAR

Et lyspunkt under oppveksten var da onkel Oom Andrés, presten, stakk innom.

– Det var som å få Vårherre selv på besøk. Han hadde alltid en stor, fet sigar i munnviken. Den eneste tid på døgnet da han ikke dampet på sigaren, var da han feiret messe.

Familiens Saers var praktiserende katolikker. Kirken sto hele tiden solid plantet i familiens liv. Clemens ministrerte, var på sommerleir og deltok aktivt i katolsk ungdomsarbeid. Brødrene gikk på St. Eriks internatskole i Stockholm og var underlagt nonnenes jernjustis. Som han forteller i boken:

«Jeg opplevde selv at jeg hadde et kall som 22-åring. Jeg forsøkte meg frem, men fant ut at jeg likevel ikke var så sterk. Men jeg har hele livet hatt et aktivt forhold til Vårherre.»

«...den katolske kirkens imperativer styrte i stor grad våre liv og vår måte å tenke på.»

Hans hyppige kontakt med prester og nonner gjorde at han selv begynte å nærme seg prestekallet. Thomas Aquinas ble hyppig lest på tampen av gymnaset.

– Jeg opplevde selv at jeg hadde et kall som 22-åring. Jeg forsøkte meg frem, men fant ut at jeg likevel ikke var så sterk. Men jeg har hele livet hatt et aktivt forhold til Vårherre. Likevel må jeg kritisere ham på ett felt. Han slurvet med én ting da han skapte mennesket.

– *Hva tenker du på?*

– Han ga oss liten beskyttelse rundt halsen, dét området er svakt.

KAFKA-PROSESS

Dermed er vi inne i det som kalles «Clemens Saers-saken». Kort oppsummert:

En maidag i 2014 ble Saers angrepet av fem elever – hvorav en 18-åring – som forsøkte å ta seg inn i klasserommet hans på Oslo Handelsgymnasium, og kreve penger av en annen elev. Saers ville beskytte de andre elevene og forsøkte å stoppe dem, med den følge at 18-åringen tok et militært grep i

Saers strupehode og vred rundt. Konsekvensene var fatale. Saers fikk livsvarige skader, ble delvis ufør og ble diagnostisert med posttraumatisk stresslidelse.

Men vel så krevende var den manglende ivaretagelsen og påfølgende ørkenvandringen og Kafka-prosessen. Saers følte seg sviaket av arbeidsgiver, skolen, blant annet fordi han ikke var gjort kjent med at eleven tidligere hadde truet en annen lærer og var vurdert så risikabel at han ble fulgt av vektere. Saers mente skolen ikke hadde gjort nok for å gi lærerne en sikker arbeidsplass.

Saers gikk senere til sak mot Oslo kommune. Kommunen fikk kritikk både i tingretten og lagmannsretten, men ble ikke domfelt da den ikke ble ansett å ha opptrådt «grovt uaktsomt» i henhold til lovens definisjoner. Saers uttalte i den forbindelse at man har gitt blaffen i å gjøre skolen til et trygt sted - også for lærerne.

LÆRER I 50 ÅR

– Jeg sa tidligere at jeg ikke vil anbefale mine venner å bli lærer. Nå sier jeg at jeg ikke engang vil anbefale mine fiender å bli lærer, fremholder Saers.

Selv var han lærer i 50 år, mest i offentlig skole, ►

KAFKA-PROSESS:

– Gud vet at jeg aldri har løyet i denne prosessen, sier Clemens Saers. En voldsepisode i mai 2014 snudde opp ned på livet. I august kommer boken om Clemens Saers.
FOTO: Hans Rossiné

SAMFUNNSPROBLEM: Clemens Saers er opptatt av at skolen må være et trygt sted – også for lærerne. Fra 2016 til 2019 økte tallet på rapporterte volds- og trusselhendelser i Oslo-skolen fra 1.940 til 4.840. Her Oslo handelsgymnasium, Saers' tidligere arbeidsplass. FOTO: Jon Olav Nesvold/NTB

kronerulling for meg i forbindelse med rettssakene. Det er jeg svært takknemlig for.

NEDBYGGING AV SKOLEN

Boken om Clemens Saers går også grundig inn i nedbyggingen av norsk skole de siste tiårene og den eksplosive økningen i rapporterte voldshendelser. Fra 2016 til 2019 økte tallet på rapporterte volds- og trusselhendelser i Oslo-skolen fra 1.940 til 4.840.

– Jeg har fått hundrevis av tilfeller fra lærere med sterke historier. Det er virkelig et stort samfunnsproblem. I mine øyne har skolereformene ikke bare bygget ned det faglige i skolen, men reformene har gitt elevene rettigheter som om de skulle være fullt utviklet voksne, hvilket de ikke er. Voksne har abdisert i å være voksne, vi lar ungdommen ta valg de ikke har muligheten til å se konsekvensene av. Voksne må sette grenser for hva som er OK, og hva som ikke er det, og så forklare dette. Jeg tror vi voksne gjør mye skade ved ikke å være grensesettende på en god og kjærlig måte.

GUDSTROEN

I dag er Clemens Saers aktiv i, og leder for, Vestre Aker historielag i Oslo og redigerer foreningens medlemsblad. Livet har vært stressende de siste årene, så messebesøkene har vært litt sporadiske.

– Men troen har hele tiden vært en styrke. Først og fremst ved å vite at jeg ikke står alene. Og Gud vet at jeg aldri har løyet i denne prosessen. Jeg har alltid fortalt sannheten.

– *Du har bodd i Norge i 50 år. Hvordan har Kirken endret seg i disse årene?*

– Den første tiden var det en konvertitt-kirke, ganske akademisk. Så i 1975 kom vietnameserne, de første båtflyktingene. Da var jeg lærer ved St. Paul i Bergen, og de imponerte meg. De var besatt av å knekke norsk-koden og lære barna sine norsk, hvilket mange gjorde og fikk toppkarakterer.

I dag er vi en mangfoldig innvandrerkirke. Jeg tror en av utfordringene fremover blir å hente ut innvandrernes erfaring og engasjement, slik at vi fortsetter å være en levende og relevant kirke for alle.

– *Et spørsmål til slutt: En voldelig 18-åring endret ditt liv. Ville du truffet ham i dag?*

– Jeg ville møtt ham hvis han ba om det. Hvem er jeg som kan sette meg til doms over ham? spør Clemens Saers. •

men også en kjent lærer på de katolske skolene St. Sunniva og St. Paul i Norge, og St. Erik i Sverige.

– De beste rektorene jeg har hatt var alle nonner: sr. Felicia på St. Sunniva, sr. Rita på St. Paul og sr. Mirijam på St. Erik. De så at jeg hadde et hjerte som banket for elevene, og de støttet meg alltid hundre prosent.

– *Hvorfor ble det læreryrket?*

– Litt tilfeldig. Jeg fikk noen timer på en skole i Rinkeby utenfor Stockholm på begynnelsen av

1970-tallet, og opplevde en stor glede ved å undervise og fortelle. Samtidig fikk jeg gode tilbakemeldinger fra elevene. Betongen var ikke tørr i Rinkeby på den tiden. Bydelen var som en Warszawa-ghetto. Alle langdistanse-innvandrerne ble samlet der og det gikk ingen T-bane dit. Men jeg gjenkjente meg i elevene, i utenforskapet. Det ble maktpåliggende for meg å gi dem verktøy til å komme inn i det svenske samfunnet, og å lære dem kjærlighet til nesten gjennom

å vise det, forklarer Saers.

NÅDEGAVE

Gjennom årene har han undervist 6.000 skoleelever og hatt 5.000 privatister.

– Det har vært en stor nådegave. Spesielt når jeg blir stoppet av en tidligere elev på gaten som spør: Husker du meg? De skvetter som regel til når jeg svarer ja, og forteller et par ting om dem som jeg husker. Mange av mine tidligere elever startet en

«Mange av mine tidligere elever startet en kronerulling for meg i forbindelse med rettssakene. Det er jeg svært takknemlig for.»

SVAR TIL MAGDALENE THOMASSEN

I forrige nummer av St. Olav går Thomassen i rette med min kronikk i Aftenposten, der jeg skrev om bakgrunnen for min utmelding av Den katolske kirke (Dkk).

Jeg forstår at kronikken kan ha skapt vonde følelser hos noen. Det er leit. På den annen side, selv om jeg er utmeldt, er det fremdeles mitt sterke ønske at neste generasjon unge katolikker skal få oppleve en annen kultur, et paradigmeskifte i Dkk's syn på seksualitet, samliv og seksuell legning. I tillegg ønsker jeg å bidra til å forstå hvordan seksuelle overgrep kan skje i Dkk, slik at de på sikt kan forhindres. Jeg ønsket at kronikken skulle trykkes i Aftenposten, for å gjøre debatten større og bredere; åpne.

Som tidligere fransiskanermunk har jeg kjent på kroppen hvor krevende det var å leve med min seksualitet. Det ambivalente i å kjempe imot biologien. Samtidig lyttet jeg til munk, nonner og prester og deres utfordringer. Mange av disse har funnet alternative måter å leve med (ut) sin seksualitet på, som ikke nødvendigvis er foreskrevet av kirken, slik at de kan fortsette det livet Gud har kalt dem til. Jeg forstår dem som velger å forlate sitt preste- og orden-skall, fordi de vil leve med sin seksualitet på en integrert og åpen (ikke-hemmelig) måte. Og jeg har stor respekt for dem som får det til.

Jeg tenker sølibatet *kan være* en av bestanddelene som konstituerer klosterlivet, da klosterlivet er for de få. Men jeg mener kirken har bommet grovt ved å avkreve sølibat for sekulærprester. Så hvorfor ikke åpne for at prester kan gifte seg, at menn med homofil legning kan anerkjennes for hvem de er, gifte seg, og tjene som prester? At kvinner kan bli prester. Tenk hvilket tilfang av prestekall, erfaring og levd liv vi ville fått i Dkk om dette var tilfellet.

Men så lenge kirken opprettholder sin indre logikk der maktstruktur og teologi er en enhet, pirker vi bare i overflaten. Kirken

trenger en grunnleggende ny teologisk forståelse rundt makt, kjønn, prestekall, legning og ordinasjon. Jeg tror ikke Gud bare ønsker seg sølibatære menn som diakoner, prester, biskoper og paver, men jeg tror Dkk's geistlighet ønsker seg det. Dessverre kommuniserer en slik teologi dårlig med det moderne mennesket.

Thomassen spør videre om jeg ikke tror overgrepsskandalene er smertelige for alle katolikker? Naturligvis. Men opprydningsprosessen som nå er i gang, er ikke tilfredsstillende. Undertrykt seksualitet vil uansett finne sine veier. Thomassen mener at debatten om sølibatet ikke hører sammen med debatten om overgrepsskandalene. De kan debatteres hver for seg, men kan også sees sammen. På nrk.no (Sølibat er naturstridig – NRK Livsstil – Tips, råd og inn-sikt) intervjuer professor, forsker og psykolog Frode Thuen, i forbindelse med at den tidligere katolske biskopen, Georg Müller, tilstod overgrep mot en mindreårig altergutt i 2010. Thuen sier at «Vi vet at mange seksuelle overgrep mot barn ikke nødvendigvis har noe med pedofili å gjøre. Ofte handler det om en utrygghet i forhold til egen seksualitet, og at man i større grad har mulighet for å holde overgrep mot barn skjult». Thuen tror det heller handler om at katolske prester har hatt tilgang til barn, kombinert med behovet for hemmeligholdelse. Videre mener han det stilles store krav til å kunne overstyre sine biologiske drifter, en evne Thuen mener man i varierende grad har. Sølibatsløftet gjør ikke dette enklere. Det er altså ikke nødvendigvis diagnosen pedofili som er grunnen til alle overgrepsskandalene i Dkk, men undertrykkelsen av den biologisk baserte seksualdriften, ikledd «det hellige» sølibatskravet, i en kultur der man dekker over for hverandres ugjerninger.

Den katolske kirke blir ikke mindre kirke av å tillate prester å gifte seg, ei heller blir den mindre kirke av å tillate homofile å gifte seg og fungere som prester, eller å tillate kvinner presteembetet. Den blir rett og slett bare mer menneskelig, sann, relevant og fargerik.

Ole Martin Holte

Psykoterapeut, sosionom, forfatter

Ba om tequila mot knesmerter

Pave Frans har sine egne løsninger mot giktplagene. Under et møte med mexicanske prester på Petersplassen nylig ba han om det mexicanske nasjonalbrennevinet. Knesmertene har tvunget vår 85-årige pave til å bruke rullestol de siste ukene. Men det forhindret ikke paven fra å kjøre rundt på Petersplassen etter sin ukentlige audiens. Han stanset for å hilse på en gruppe nyvigslede mexicanske prester. En av dem spurte hvordan det gikk med pavens kne. «Det er veldig lunefullt. Vet du hva jeg trenger? Litt tequila», svarte paven.

Dette er ikke første gang paven har spøkt om det mexicanske brennevinet. I 2016 ropte en mexicansk prest at de ventet på ham, idet paven snart skulle på reise til landet. «Med eller uten tequila?» spurte paven tilbake. (©NTB)

JAN OVE ULSTEIN
**OPPBROTSTELOGI
 PÅ DET LANGE
 70-TALET.**
 CAPPELEN DAMM
 AKADEMISK 2022

Frigjøring?

OMTALT AV HANS FREDRIK DAHL

For 60 år siden skyllet en revolusjonsbølge over vesten. Farvel til status quo! De eldre undret seg kanskje, fikk ikke helt med seg hva de langhårete unge egentlig ville. Skjønt deres opprørslyst var umiskjennelig, som et generasjonskrav av anselig styrke med appell til hele samfunnslivet.

KRISTENDOMMEN BLE BERØRT

Også kristendommen ble berørt, selvfølgelig, med et teologisk oppbrudd som gikk verden over, og som toppet seg i Sør-Amerika med den marxistisk inspirerte «frigjøringsteologien» i rystende styrke. Innflytelsen derfra rammet kirkeledelsen i alle land, selv Vatikankonsilet 2000 biskoper ble berørt (pave Johannes' ord om at konsilet bare var et «aggiornamento», en ajourføring, var et understatement: Vi fikk jo en kirkelig revolusjon).

I norsk-luthersk teologi ble revolusjonen farget av de unges kamp mot kapitalismen slik vi kjente den – som en urettferdig utbytting av u-land i strid med kristendommens grunnprinsipper. Tilbake til kjærligheten! Etter kravet om boikott av Sør-Afrika, som var den opprinnelige 68-saken, kom anti-imperialismen med USA-skepsis og forakten for Vesten i marxistisk inspirasjon, til sist kampen for global rettferdighet som et kompromissløst og ikke helt pasifistisk mål, med Vietnamkrigen som avgjørende anstøtssten.

FRIGJØRINGSTELOGI

Frigjøringsteologi på norsk, altså. Hvilket nå har fått sin autoritative fremstilling i Jan Ove Ulsteins *Oppbrotsteologi på det lange 70-talet* – en utførlig skildring av hvordan norsk teologi ble radikaliserert fra venstre med begrunnelse i kristendommens mest opprinnelige lære.

Det gikk hardt for seg, i en teologisk strid under stikkordene «Frigjøringsteologi, marxisme, sosialetikk», de tre begrepene i avhandlingens megetsigende undertittel.

Nå var den akademiske teologien på denne tiden ikke utpreget reaksjonær, hverken på Det teologiske fakultet eller Menighetsfakultetet. Opprørerne kunne støtte seg til Tor Aukrusts etablerte sosialetikk-lære og til Torleiv Austads

analyser av kampen mot nazismen under krigen. Moderate filosofer som Hans Skjervheim og Gunnar Skirbekk doserte marxismen relativt kritisk, mens Rune Slagstad kastet suverene overblikk over feltet. Luthers to-regimentslære ble hyppig debattert, ofte negativt. Unge teologer som Trond Skard Dokka, og Gaute Gunleiksrud, dessuten kjentfolk som Otto Hauglin, Nils Johan Lavik og Pål Repstad – ved siden av de aktive kristen-sosialister som Berge Furre og Audgunn Oltedal – omtales utførlig. Forfatteren betegner dem alle som sine samtidige, i anerkjennelse av prosjektet: å forene radikal politikk med fundamental kristendom.

STOR JOBB

Det er en svær jobb Ulstein har gjort. Bøker refereres inngående, artikler gjennomgås, antologier analyseres – fra Paxbøkene «Deilig er jorden?» til «Jordens fordømte». Hva man kanskje savner er et sideblikk til den generelle sosiologi i tiden og dens tenkning, slik den slo gjennom nettopp da (Aubert, Galtung og Christie, kanskje også antropologen Brox). Skjønt det er først og fremst de unge lutherske kristen-teoretikerne som står i fokus her; deres verdslige regiment blir stort sett oversett – Kjell Bondevik er ikke nevnt i det hele tatt, Lars Korvald bare så vidt. Det er en bok om teorien, dette, en teologisk idéhistorie om 1960- og 70-tallet, frem inntil Helge Hognestads skjellsettende avhandling fra 1978. Den store striden om denne bok loves som hovedemne for neste bind av dette fascinerende og meget fortjenstfulle verk. Man gleder seg! •

“
 Det er en svær jobb
 Ulstein har gjort.
 Bøker refereres
 inngående, artikler
 gjennomgås,
 antologier analyseres.

”

TOM EGIL HVERVEN
Å LESE ETTER TROEN
GYLDENDAL, 2022

Hvordan gudsbilder dannes

OMTALT AV ANNE BERIT NYSTAD

Tom Egil Hverven, som er bokansvarlig i Klassekampen, skriver åpent om egne livserfaringer og gudsbilder i *Å lese etter troen*. Skissene kombineres med solide analyser av sentrale skjønnlitterære tekster. Den personlige vinklingen skaper litterær sakprosa. Budskapet er at det man ikke vet eller gjør forsøk på å forstå, tvinges man til å erfare. Mennesker føler seg fort nakne når uventede ting skjer. Å forstå livshendelser i en kontekst etterstreber vi alle. Det er vel anvendt tid å lese om hvordan gudsbilder dannes.

DRIVKRAFTEN

Kjærlighet er drivkraften i *Å lese etter troen*. Å lete etter glimt av Gud er for mange et daglig prosjekt. En arbeidsoppgave for Hverven var å lete etter fremstillinger av Gud i samtids-tekster av Jon Fosse, Knausgård, Dag Solstad og Svein Ellingsen. Å lete i kulturtekster etter troen på Gud, blir som å prøve å finne rester etter Noahs ark. Derimot treffer boken lesere som interesserer seg for hvordan det fortelles om religion i skjønnlitteratur. Subtile endringer i innholdet over tid tegnes. Boken følger opp *Å lese etter familien*, en erkjennelse av familieliv og skildring fra samtidslitteraturen.

BEARBEIDDE BARNDOMSMINNER

Forestillinger om Gud har sitt opphav i barndomsminner og preger senere opplevelser i forhold til Gud. Gud er et relasjonsobjekt, sett med religionspsykologiske briller. Gudsbilder oppstår i forhold til foreldre, besteforeldre og andre viktige voksne i barne- og ungdomsår. Fortelleren stopper ved lyrikeren Paal-Helge Haugens diktsamling *Steingjerde*. Titteldiktet er en metafor for et forbindelsesledd gjennom årtier. Et steingjerde er varmt nok å sitte på i ettermiddagssolen for en aldrende forteller og bærer det som var tungt å sitte på i barne- og ungdomsår. Ved tilbakeblikk på sin pietistisk pregede ungdomstid fanger fortelleren inn det viktige som skjedde på veien til å bli litteraturkritiker, krisene han gjennomgikk og en forløsende behandling på Vinderen psykiatriske klinikk. Terapi betyr snakkekur, å snakke seg frisk. Terapeuten i *Å lese etter*

troen er litteraturen. Å tro på Gud lærte fortelleren av fire kvinner som sto ham nærmest; mor, bestemor, ungdomskjæreste og ektefelle. Hvordan påvirket relasjonen til dem gudsbildet? Han var oppdratt av sin mor som lærte ham at Gud var fellesskap og trakk han inn i de troendes forsamling.

VEIER TIL GUD

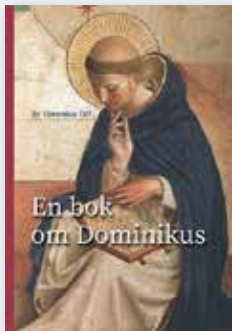
Teologistudenten på MF avbrøt imidlertid studiene. Hvorfor? Gudsbildet ble endret, en reaksjon på noe? Antydningssvis siterer fortelleren Fjord, en skolegutt i Dag Solstads *Roman 1987*, som kom til at han ikke trodde på Gud: «og, kunne han godt legge til, heller likte han ikke stilen og omgangstonen blant de troende.» Hvervens retoriske evner kommer fram i patosfylte tekstutdrag. Fosses *Septologi* skildrer Asle som savner kjæresten han ikke fikk barn med: «Tekstens drivkraft er bearbeiding av sorg, den får Asles tanker til å kverne og gå. Romanen er resultatet.» I sin bok konkluderer Hverven at religion og kunst er likeverdige veier til Gud. Men da bestemoren døde, oppdaget fortelleren at han tydde til salmer av Svein Ellingsen. Salmer er den erfarte bibel. I kristen salmetradisjon har ikke døden siste ordet. Gudsbildet styrkes.

SKJULT DOBBELTHET

Er boken godt skrevet? Hverven beskriver minner som tablåer. Det ligner debutanter som beskriver scener detaljert, istedenfor å beskrive en person med et par typiske kjennetegn og nevne noe atypisk hovedpersonen gjør, som lar leseren gjenkjenne typen. Tablåer gir en skjult dobbelthet fordi følelser sjelden lar seg skubbe unna. Fortelleren kunne vært med som handlende i skildringen av avmakten og raseriet han følte da barna var små, så vel som i gleden. Fortellingen ville blitt dynamisk og ikke basert på private faktaopplysninger.

Boken avslutter med påstanden at å skrive fiksjon basert på egne erfaringer er å bringe fram et offer, slik som forfattere bærer fram noe til fellesskapet. Mange kan oppleve at å gå til skrifte er å bære fram et personlig offer. Man setter ord på tause livserfaringer, får syndsforlatelse og gudsbildet blir justert. •

— “ —
Den personlige vinklingen skaper litterær sakprosa. Budskapet er at det man ikke vet eller gjør forsøk på å forstå, tvinges man til å erfare.
— ” —

SØSTER VERONICA OP
EN BOK OM DOMINIKUS
 ARTOS 2022

Duften etter Dominikus

OMTALT AV OLAV EGIL AUNE

Alle kjenner Frans av Assisi og hans godhet. Men hvem kan gjøre rede for hans samtidige, den hellige Dominikus, som lærte oss å be?

Den svenske dominikanerinnen søster Veronica har i all sin «duftende» kjærlighet til Dominikus, gitt ut en liten bok hvor hun trekker sløret til side for en av kristenhetens store forkynnere og forbilder. Hun beskriver det som en duft, «duften er et tegn på at noen har gått forbi, duften åpner veg. Den som kjenner duften og følger den, kommer til å oppdage han som har gått forbi.», skriver hun – riktignok uten anførselstegn, for henne er duften – eller fornemmelsen – som et diskret spor etter Dominikus. Det er opp til oss om vi vil være med inn i Dominikus' verden, «duften» representerer i dette tilfellet to skrifter – det ene er fortellingen om Dominikus' liv, en av de første biografiene nedskrevet etter hans død, det andre er «Dominikus' ni måter å be på».

EN BRENNENDE FAKKEL

Dominikus' mor hadde en drøm: Hun opplevde at hun bar en hundevalp i sitt skjød, som det heter, den holdt en brennende fakkel i gapet. Det var – slik er drømmen blitt lest – et varsel om at hennes sønn skulle sette hele verden i brann med sin forkynnelse. Og slik er det, i dag er det ikke en krok i den store verden hvor dominikanerne med sine klostre ikke har slått seg ned. Av alle ordner innenfor den katolske kirke, er den – der den lever etter Dominikus' intensjon – den mest evangeliserende, derav Prekebrødrene, som ordenen også kalles.

Derfor lever den i beste velgående, ikke minst i Norge, hvor det er flere klostre. Hvorfor lever den godt blant alle verdens kirker og forsamlinger 800 år etter stiftelsen? Jo. Arven fra Dominikus handler ikke så mye om en viss måte å preke på, men på bønn. Ordet og bønnen veves sammen. Det går an å legge til kunnskapen. Derfor flyr den ikke bort med vinden når utfordrende dager tærer på troen. Dominikus snakket ikke med tomme ord, han lekte ikke med konsepter og vakre tanker. Han sendte sine brødre for å studere ved de store universitetene, for han visste at hjertet og hjernen må fungere sammen for at troen skal være levende. For bare det rene, ydmyke

hertet kan litt etter litt skjønne det lyset som lyser i mørket og få viljen til å følge det.

KROPPENS BØNN

Dominikus er et middelaldermenneske, han ber med sin kropp. Hele hans vesen er engasjert i bønningen. Han sukker, gråter, roper og skriker, sier kildene. For i Bibelen er mennesket ytterst kroppslig. Troen har sete i ulike deler av kroppen: Hode, nakken, akslene, ørene, øynene, magen, føttene, knærne, innvollene. Rommene han går inn i når han ber, er virkelige rom, ikke abstrakte uten holdpunkter. Han står eller ligger eller kneler foran den korsfestede Kristus, han finner Ham ikke utenfor sin egen hverdag, i en annen verden, hans bønn er ingen flukt fra verden og virkeligheten. Han befinner seg foran noen, Kristus, og bøyer seg i en ydmyk gest, skriver søster Veronika om sin «leder».

Umoderne? Ja, klart. Eller kanskje det er vi som er «umoderne», som ikke tar tegn og skjønner hva som skal til for å «følge Kristus», men heller slår øynene ned og rødmer. Han var tydelig. Mer og mer synes jeg å få bekrefte at det «å holde fast» under vanskelige forhold, er en dyd av fundamental verdi – også når situasjonen forekommer «meningsløs». Det er fundamentalt for det kristne livets stabilitet og en forutsetning for at Guds rike skal bli en realitet på jorden. Dette lærer den nye boken meg noe om. Dominikus var en *stayer*. Vi bruker gjerne vår egen kjærlighet som målestokk når vi prøver å forstå Guds kjærlighet. Men av og til får vi oppleve at Hans kjærlighet er helt annerledes. Dette var en selvfølge for det fromme middelaldermennesket.

LIDELSEN

Den som ikke kan fordra ordet «from» skal ikke lese denne boken – den som sier at alt har forandret seg til det bedre. Og alt skal vi heller ikke ta inn over oss. Når «den tredje» formen for bønn er en form for selvpisking, skal det så klart reageres. Og mange vil kaste alt, når slikt kan finnes i en oppbyggelig bok. Det er gjerne sånn. Når vi leser helgenbiografier, må vi konstatere at ingen – jeg vil si ingen – er blitt hellig uten å lide. Så skal alle heller ikke bli helgener. Veien over i masochisme er kort, og den del av den kristne historien er

— “ —
 En skal lese Dominikus historie ut fra utsagnene om at han var en mann i total likevekt, unntatt når han ristet og skalv av medlidenhet og medfølelse med menneskene.

— ” —

ikke god, den er rett og slett grusom. For meg blir det totalt absurd å takke Gud for lidelsen. Skulle jeg takke Gud for krigen? Å bo i verden er lidelse nok for mange ...

Søster Veronika går inn i denne problematikken, ren selvpining tar hun naturligvis avstand fra – noe annet ville være kriminelt. Hun balanserer det fint ut med at motstand foredler, men også at vi må forstå at visse ting tross alt hører middelalderk spiritualitet til. For Dominikus var ingen selvpiner i den forstand, han plaget seg foran krusifikset for å kjenne Jesu lidelse. Fremdeles totalt fremmed for oss, men det finnes mange steder i verden hvor selvpinsel er en del av påskeritualet. En skal lese Dominikus' historie ut fra utsagnene om at han var en mann i

total likevekt, unntatt når han ristet og skalv av medlidenhet og medfølelse med menneskene. Og ettersom et glad menneske – sier et av skriftene – «gjør ansiktet lyst, viste hans innerste menneske jevnvekt i vennlighet og et glad oppsyn.»

EN HELGEN FOR VÅR TID

Så hva lærer Dominikus oss helt vanlige mennesker i dag, dette er jo ikke en bok bare for nonner og ordensmenn. Nå rundt 800-årsjubileet for ordenen beflitter søster Veronika seg for at en sjelden personlighets åndelige liv skal skinne inn i en ny tid. Og det gjør det. Den hellige Katarina av Siena hørte hva Herren sa til henne: «Dominikus orden er en duftende hage.» •

KLIPP

«Med denne talen står ikkje patriarken tilbake for nokon mellomalderpave i legitimering av heilag krigføring. Ja, som sjanger liknar talen nærast ein mellomalderpastisj. Men der mellomalderens krosstog tok utgangspunkt i å kjempe mot ein ytre fiende, eit trugsmål frå den muslimske verda, kjempar Putins soldatar mot sine egne brør – ei ursynd som er like gammal som historia om Kain og Abel. Og der pavane i mellomalderen velsigna riddarar med fotsoldatar og katapultar, velsignar Kirill eit militærvesen med jagarfly og atomvåpen.»

EIVOR ANDERSEN OFTESTAD I DAG OG TID

«Flere nærmer seg kirken – i håp og forventning om at det finnes en guddommelig virkelighet som er sterkere enn dødens krefter, selv når alt ser temmelig håpløst ut. Kirken har derfor et spesielt ansvar i tider som nå, til å bidra med trøst og håp for en såret menneskehet – og samtidig gå i rette med dem som støtter vold og som vanærer Guds skapninger.»

KIM LARSEN I VG

«Var pilegrimen middelalderens turist? Det må ha vært en god porsjon eventyrlyst som drev pilegrimer på reise, og valfartsmålene likner mye på våre turiststeder. Men pilegrimen var, ulikt dagens turist, på vei mot et mål, og målet var å oppnå et bedre liv – frelse eller helse. Og for oss er rikdom en forutsetning for å reise; for middelalderens pilegrim var det motsatt: 'En pilegrim som dør på veien med penger i sin lomme, er for evig forvist fra himmeriket.'»

HISTORIEPROFESSOR HANS JACOB ORNING I KLASSEKAMPEN

«På en fellesgudstjeneste i Trefoldighetskirken rett etter overfallet på Ukraina, var det det etter min mening kun biskopen i Den katolske kirke, Bernt Eidsvig, som det var noe tak i. Han gikk skarpt i rette med Putin. Talte med myndighet, med stor innlevelse og med store kunnskaper om russisk historie, Stalin osv. Ellers er inntrykket at kirkenes representanter har gått rundt grøten, snakket ganske så forsiktig om «krigen i Ukraina» som om det var to likestilte parter som slåss mot hverandre.»

ARNE JOHAN HOVLAND I VÅRT LAND

«Selv om den katolske kirke i Norge på mange måter opptreer forsiktig, ikke minst politisk, er synligheten og selvbevisstheten større enn før. Det kan bli merkbart når landet om 15 år skal markere at det er 500 år siden reformasjonen kom til Norge.»

LARS DØVLE LARSEN, DEBATTANSVARLIG I TØNSBERGS BLAD

AKTUELL PROFIL

Hvem: Ane Ugland Albæk

Aktuell: Ny leder av Oslo katolske bispedømmes pastoralfråd

Rik på mangfold

Pave Frans har invitert alle troende til å gå Den synodale vei sammen. Pastoralrådet og nyvalgt leder Ane Ugland Albæk har en viktig rolle som veiviser.

– Gratulerer som ny leder av Pastoralrådet (PRO)! Hvilke tanker gjør du deg om rådets rolle i bispedømmet?

– Takk. Store forskjeller på menighetene i størrelse, medlemsmasse, aktivitet samt geografisk spredning gjør at det er viktig med et samlende PRO. Rådet kan bidra til å styrke driften av bispedømmet både lokalt og sentralt gjennom erfaringsdeling og drøftinger og ved å gi innspill til biskopen. Jeg ønsker også at PRO skal gi lederne støtte og inspirasjon.

– Pave Frans har gitt Kirken – alle troende – beskjed om å vandre Den synodale vei sammen. Hva betyr det?

– Jeg forstår det som at Paven ønsker fornyelse av Kirken ved å lytte til alle troende, ikke bare de geistlige. Vi skal reflektere sammen over hvordan Kirken er og hvordan den bør være, og la oss berike av mangfoldet av tanker, karismaer og tjenester hos hverandre. Samtaler om Kirken hvor vi lytter ydmykt og respektfullt til hverandre og bygger gode relasjoner, tenker jeg er å vandre sammen synodalt. Når vi forstår hverandre bedre, beveger vi Kirken mot enhet og fellesskap.

LOKAL FORNYELSE

– I et intervju med *katolsk.no* sier du at «De to neste årene vil Pastoralrådet ha fokus på hvordan Kirken kan fornyes og forbedres». Det skal skje under parolen «Fellesskap, Deltagelse og Misjon». Hva skal dere gjøre?

– Vi vil ha synodale prosesser på våre møter og drøfte sentrale spørsmål under overskriftene du nevner. Vårt håp er at dette vil bidra til at PROs medlemmer får hjelp til lokal fornyelse, samt at vi kan formulere noen ønsker til biskopen. Vi håper også at biskopen ber menighetene om å gjennomføre synodale prosesser, slik at alle katolikker som vil, kan få delta.

– Hvis du skal trekke frem én utfordring som du synes de troende i Kirken i Norge bør samtale om, hvilken vil du velge?

– Mye som er viktig, men jeg velger mangfold og forskjellighet

«Universalitet fordrer raushet og toleranse for forskjellighet og uenighet, og det er en styrke mindre trossammen ofte mangler.»

i Kirken. Vi må snakke om hvilken ressurs *forskjellighet* er og hvor mye vi kan lære av hverandre. Dersom vi glemmer å snakke om det, kan vi fort glemme å være raus overfor andres behov. Og vi kan glemme å spørre hva andre i menigheten trenger.

ENHET OG MANGFOLD

– Du karakteriserer din egen menighet i St. Ansgar kirke som en «innvandrerkirke». Hva legger du i det?

– De fleste i St Ansgar har innvandrerbakgrunn, så vi har en eventyrlig kulturrikdom og et mangfold av tradisjoner og trospraksiser. Hos oss er det synlig at vi er en verdenskirke. Og våre medlemmer er fantastisk flinke til å skape trygge og inkluderende trosfellesskap for innvandrere.

– Den norske katolske kirke er mangfoldig, for vi kommer fra hele verden. Kan vi likevel trekke frem noe som spesifikk norsk katolisisme?

– Jeg verdsetter at vi ikke har en *norsk* katolsk kirke som

MENNESKER MOTIVERER: – Alle de flotte, varme og velvillige menneskene jeg møter i Kirken inspirerer og hjelper meg, og det å få være en del av trosfellesskapet beriker livet mitt, sier Ane Ugland Albæk, nyvalgt leder av Pastoralrådet i Oslo katolske bispedømme. Her i St. Ansgar kirke, Kristiansand. Foto: privat

kan velge sin egen vei, men en universell kirke. Universalitet fordrer raushet og toleranse for forskjellighet og uenighet, og det er en styrke mindre trossamfunn ofte mangler.

– Du er en meget aktiv katolikk, som hovedkateket i egen menighet, leder av Menighetsrådet i St. Ansgar og nå som leder av bispedømmets Pastoralråd. Hva gir deg motivasjon til å gi så mye til Kirken?

– Jeg er takknemlig for tilliten til å få verv i Kirken, jeg synes det er en gave å få bidra. Alle de flotte, varme og velvillige menneskene jeg møter i Kirken inspirerer og hjelper meg, og det å få være en del av trosfellesskapet beriker livet mitt. •

Ane Ugland Albæk

Født: Tromsø

Bor: Kristiansand

Familie: Gift, 2 barn

Utdannelse: PhD psykologi

Stilling: Førsteamanuensis og postdoktor UiA

Pavens bønneintensjoner

JUNI

For familier

Vi ber for kristne familier verden over; at de må virkeliggjøre og erfare betingelsesløs kjærlighet til hverandre, og oppleve å vokse i hellighet gjennom sine daglige gjøremål.

JULI

For de eldre

Vi ber for de eldre som representerer tilhørigheten og minnene til et folk; deres erfaringer og visdom må være til hjelp for unge mennesker i møte med fremtidens håp og ansvar.

AUGUST

For små bedrifter

Vi ber for små og mellomstore bedrifter; at de – midt i en økonomisk og sosial krise – vil finne måter å holde virksomheten gående på og slik fortsette å tjene sine lokalmiljø.

Messeplikten gjeninnført

► Biskop Bernt Eidsvig opphevet under koronapandemien messeplikten. Fra og med palme-søndag – 10. april – ble messeplikten gjeninnført etter samme regler som tidligere.

Plikten gjelder ikke ubetinget. Personer som har alvorlig, smittsom sykdom, bør holde seg hjemme. Andre som lider av «underliggende» sykdommer, bør be fastlegen om råd.

Er du kokk og vil jobbe som kjøkkenansvarlig i Oslo katolske bispedømme? Du jobber mandag-fredag på dagtid i Oslo og vil få mange spennende arbeidsoppgaver. Les mer på www.katolsk.no/r/202

UTNEVNELSE

Vatikanets statssekretariat har kunngjort ved dekret at **biskop Bernt Eidsvig** med virkning fra 22. februar 2022 er gjenutnevnt som medlem i Kongregasjonen for Gudstjenesten og Sakramentsordningen for en periode på fem år.

Biskop Eidsvig har vært medlem av Kongregasjonen for Gudstjenesten og Sakramentsordningen siden 6. september 2016.

Katolsk magasin

Grunnlagt 1889
av Johannes Olaf Fallize.

Hvori opptatt «Klippen»
(Midt-Norge, 1950–78), «Stella
Maris» (Nord-Norge, 1950–68)
og «Broen» (Landsdekkende,
1979–2009).

Utgis av:

Norsk Katolsk Bispedømme
Nr. 2–2022, årgang 134
ISSN 0802-6726
• Oslo katolske bispedømme
• Trondheim Stift
• Tromsø Stift

Adresse:

Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:

Nils Heyerdahl
Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:

Linda Therese Utstøl
Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon
Gerhard Helsing

Design og layout:

Erlend Lans Pedersen

Gaver til bladet:

Fra Norge:

Kontonr.: 3000. 15. 11110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:

Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

**Signerte artikler står for
forfatterens regning.**

**Dersom intet annet er angitt, er
bildene hentet fra katolsk.no**

**St. Olav kirkeblad redigeres
etter prinsippene i Redaktør-
plakaten og Vær Varsom-
plakaten.**

**Redaksjonen tar intet ansvar
for ikke-bestilt stoff.**

Redaksjonsslutt: 27.05.22

Deadline neste nummer:
26.09.22

Trykk: UnitedPress, Latvia
Opplag: 4300

Forsidefoto:

Foto: NTB / Reuters,
Riacheslav Ratynskiy

Kunngjøringer

**BISKOP BERNT I. EIDSVIG HAR FØLGENDE KUNNGJØRINGER
FOR OSLO KATOLSKE BISPEDØMME:**

- ▶ **P. David Banaś** er med virkning fra den 1. august 2022 løst fra stillingen som kapellan i St. Ansgar menighet i Kristiansand og sjelesørger for polakker i St. Franciskus Xavierus menighet i Arendal, og fra samme dato utnevnt som kapellan i St. Paul menighet i Bergen.
- ▶ **P. Sławomir Czuba** er med virkning fra den 1. august 2022 løst fra stillingen som sjelesørger for polakker i St. Maria menighet i Lillehammer og fra samme dato utnevnt som kapellan i St. Johannes menighet i Oslo (60%). Han fortsetter i stillingen som kapellan i St. Gudmund i Jessheim (40%).
- ▶ **P. Piotr Gąsior** er med virkning fra den 1. august 2022 løst fra stillingen som kapellan i St. Johannes i Oslo og fra samme dato utnevnt som kapellan i St. Ansgar menighet i Kristiansand og sjelesørger for polakker i St. Franciskus Xavierus menighet i Arendal.
- ▶ **P. Nguyen Duy Hai** er med virkning fra den 1. august 2022 løst fra stillingen som kapellan i St. Paul menighet i Bergen og sjelesørger for vietnamesisktalende katolikker i St. Josef menighet i Haugesund, og fra samme dato utnevnt som sogneadministratør i St. Maria menighet i Lillehammer, og sjelesørger for vietnamesisktalende katolikker i St. Torfinn menighet i Hamar.
- ▶ **P. Henri Thura Zaw Min** er med virkning fra den 1. august 2022 løst fra stillingen som kapellan i St. Svithun menighet i Stavanger og fra samme dato utnevnt som kapellan i St. Hallvard menighet i Oslo.
- ▶ **P. Tan Peter Duc Do** er med virkning fra den 1. august 2022 løst fra stillingen som sjelesørger for vietnamesisktalende katolikker i St. Torfinn menighet i Hamar og fra samme dato utnevnt til sjelesørger for vietnamesisktalende katolikker i St. Paul menighet i Bergen.
- ▶ **P. Nguyen Thanh Phu** er med virkning fra den 1. august 2022 løst fra stillingen som sogneprest i St. Svithun menighet i Stavanger og fra samme dato innvilget et sabbatsår.
- ▶ **P. Pål Bratbak** skal avslutte studiet i Roma og komme tilbake til OKB. Han er med virkning fra den 1. august 2022 utnevnt som sogneprest i St. Svithun menighet i Stavanger.
- ▶ **P. Louis Dang Quang Tien** er med virkning fra den 1. august 2022 utnevnt til sjelesørger for vietnamesisktalende katolikker i St. Svithun menighet i Stavanger.
- ▶ **P. Jeyanthan Pachchek O.M.I.** er med virkning fra den 30. april 2022 løst fra stillingen som kapellan i St. Paul menighet i Bergen, etter å ha blitt kalt tilbake til Sri Lanka av sin provinsialsuperior.
- ▶ **P. Rene Beshman O.M.I.**, tamilsk og nyankommet prest som tilhører O.M.I.-provinsen i Jaffna, overtar p. Jeyanthan Pachcheks stilling som kapellan i St. Paul menighet i Bergen.
- ▶ **P. Paul Opata** kalles tilbake til Oslo katolske bispedømme etter flere års tjeneste på utlån i Trondheim stift. Med virkning fra den 1. august 2022 utnevnes han som kapellan i St. Johannes menighet i Oslo.
- ▶ **P. Oliver Izuogu**, nigeriansk og nyankommet prest, blir med virkning fra 1. mai 2022 utnevnt som kapellan i St. Ansgar menighet i Kristiansand.

40-ÅRSJUBILEUM

Biskop Bernt I. Eidsvig feirer 20. juni sitt 40-årsjubileum som ordinert prest i Den katolske kirke. Han ble presteviet i Oslo av biskop John Willem Gran. 20. desember 1977 ble han tatt opp i Kirkens fulle fellesskap. Han fullførte sine teologiske studier i Oslo, og ble cand.theol. i 1978. Deretter fulgte katolske prestestudier ved Heythrop College i England, der han ble Master of Theology i 1982. Han var kapellan og sogneprest i St. Paul menighet, Bergen, før han avla han sin ordensprofess hos augustinerkorherrene (Can.Reg.) i Klosterneuburg, Østerrike, 28. august 1995. 11. juli 2005 ble han utnevnt til biskop av Oslo av pave Benedikt XVI, som etterfølger til Gerhard Schwenzer. 22. oktober 2005 ble han bispeviet i Trefoldighetskirken, Oslo. Mer kommer på katolsk.no.

Bildet er fra prestevielsen i St. Olav domkirke, der biskop Gran ordinerer Bernt Ivar Eidsvig. Foto: Arkiv

ER DU OSLO KATOLSKE BISPEDØMMES NYE ØKONOMISJEF?

Oslo katolske bispedømme (OKB) omfatter 27 menigheter og de 7 sørligste fylkene i Norge. Vi er 65 ansatte sentralt og rundt 80 prester i tillegg til lokalt ansatte i menighetene. Vi forvalter 210 bygninger og en eiendomsmasse på 350.000 m². Årlige inntekter er ca. 200 mill. kr.

Oslo katolske bispedømme skal ansette økonomisjef med tanke på eventuell utnevning til det kirkelige embetet økonom, og søker etter en erfaren siviløkonom med interesse og engasjement for å arbeide i en verdibasert kirkelig organisasjon.

Økonomen har i henhold til kirkeretten (kanonisk rett), sammen med biskopen og hans rådgivende organer, ansvar for å forvalte bispedømmets verdier (eiendom) og økonomi. Økonomen har en sentral rolle i bispedømmets organisasjon og videreutvikling, og rapporterer til biskopen. Stillingen inngår i ledergruppen.

Ansvarsområdet er bispedømmets overordnede

økonomistyring og -forvaltning. Videre har økonomen det overordnede ansvaret for finansiering og økonomistyring i investerings- og vedlikeholdsprosjekter i virksomheten.

Vi søker en trygg og erfaren person med solid kompetanse innen økonomistyring og økonomiledelse. Hvis du har erfaring fra utvikling og forvaltning av eiendom er det en fordel. Du må evne å være en drivkraft i både å bygge organisasjonen, og å forbedre og effektivisere både økonomistyring og øvrige administrative prosesser. Gjennom godt samspill bidrar du til en helhetlig og sterk økonomi- og administrativ funksjon i bispedømmet.

Stillingens hovedoppgaver:

- Overordnet ansvar for å lede og koordinere den samlede økonomistyringen i bispedømmet med tilrettelegging for gode prosesser for budsjett, regnskapsavleggelse, rapportering, prognoser og økonomiske analyser
- Bidra i forberedelse, oppfølging og utvikling av bispedømmets eiendomsprosjekter
- Bistand og samarbeid med menigheter og sogneprester mht. økonomi og eiendom
- Ansvar for å forberede og fremlegge saker for bispedømmets finansråd
- Overordnet ansvar for regnskapsrelaterte prosesser og rutiner
- Ledelse og personalansvar for regnskapsjef, herunder regnskapsavdeling
- Rapportering til styrende og rådgivende organer
- Hovedkontakt med bankforbindelser og revisor
- Strategisk utvikling av økonomifunksjonen i bispedømmet

Kvalifikasjoner:

- Høyere økonomisk utdanning, som siviløkonom eller lignende
- Minst ti års strategisk og operativ erfaring med økonomi og ledelse, gjerne som CFO, finansdirektør, daglig leder e.l.
- God erfaring innen økonomistyring og internkontroll
- Erfaring fra utvikling og forvaltning av eiendom er en fordel
- God erfaring med endringsarbeid, forbedringsprosesser og organisasjonsbygging
- Kirkeretten krever at økonomen skal være i Kirkens fulle fellesskap, dvs. være katolikk
- God relasjons- og prosesskompetanse

Egenskaper:

- Strategisk og analytisk
- Selvstendig og proaktiv med sterk gjennomføringsevne
- Samlende og engasjerende som person
- Gode samarbeidsevner
- Respekt og god forståelse for Den katolske kirkes mandat og verdigrunnlag

Vi tilbyr:

- En strategisk lederstilling
- Store muligheter til å påvirke organisasjonens videreutvikling
- En faglig spennende stilling i en verdibasert virksomhet

Stillingen som økonom er en åremålsstilling med fem års varighet. Åremålet kan forlenges i ytterligere femårsperioder.

Søknadsfrist: 17. juni.

Kontaktpersoner:

Økonom Sindre Bostad tlf. 905 42 238,
e-post sindre-jacob.bostad@katolsk.no
HR-sjef: Anne-Mette Ringdal tlf. 971 79 235,
e-post: anne-mette.ringdal@katolsk.no

**Søknad sendes per e-post til nåværende
økonom Sindre-Jacob Bostad.**

JAN ERIK REKDAL:

Fem dikt om bønn

1 Noen bønner er dråper
fra en dryppende kran
om dagen høres de knapt
i støyen fra gaten utenfor
om natten blir de tydelige
når de i stillheten faller
ned i vaskens dyp
og blir myke plask
nedover rørene
i gården der jeg bor

2 Noen bønner trenger ikke
mer plass enn en vokal
kanskje en o eller en ø,
andre en a eller en å,
de er ikke nøysomme,
bare uferdige
De blir lett misforstått
i illusjonen om betydningen
av bokstaver, kritt og sverte –
Bønn er ikke bokstavelig,
men uleselig, med klar aksent,
hevet over skriften

3 Noen bønner bes ikke
de blir ikke til noe
men har dype røtter
kanskje tilbake til urkirken
man kan merke lukt av fuktig kalk
Det er ingen jeg heller vil be
enn disse som aldri når opp
de lever et sted som kan virke ukjent,
et sted i rørene, i henlagte fløyter
der de gir fra seg noe som likner rop

4 Bønner er som fluer
de flyr lettet ut av åpne vindu
eller dør i vinduskarmen
der har de en fin grav
med lys om dagen
og trygt mørke om natten
Vinteren kan kjennes lang,
men når vårsolen gir dem nytt liv,
ser de opp på dem
som på fluepapiret
har etterlatt tegn
for korte, smertefulle liv,
og minnes dem i alt de gjør
til neste gang

5 Noen er et stykke musikk
der noteheftet er gått tapt
et eneste opptak fins, i deg
Der henger klangens fugl
høyt, lavt nok
for sjelens vingespenn
her nede springer ordene
vettskremt i dekning

Jan Erik Rekdal (født 1951) debuterte som lyriker i 1975. Siden har han utgitt seks diktsamlinger til: *Linedanseren* (1976), *Med sentrum i periferien* (1978), *Månens vikariat* (1981) *Oppstandelse nærvær* (1985), *I Rumis skygge* (1997) og *Hotellvertens bedrøvelse og andre samtaler* (2007). Rekdal har vært professor i irsk språk og litteratur ved Universitetet i Oslo. Han ble opptatt i Den katolske kirkes fulle fellesskap i 1973. «Fem dikt om bønn» er skrevet for «St. Olav».

Ingen skal tro alene!

St. Olav kirkeblad ønsker å bidra til å styrke troen og håpet i det katolske fellesskapet i Norge. Vi håper å gi alle våre lesere – katolikker som ikke-katolikker – innsikt i og utsyn over Kirken, troen, historien og tiden vi lever i.

STØTT OSS VED Å GI EN GAVE:

- ◆ Vipps-nummer: 589094
- ◆ Kontonummer: 3000 15 11110

LES OSS VED Å TEGNE ABONNEMENT:

- ◆ Send en **SMS** til nr. 969 43 490 med kodeord **STOLAV** etterfulgt av navn og adresse
- ◆ Send en **E-post** med navn og adresse til abonnement@katolsk.no
- ◆ Ring 23 21 94 21